

horitzons nous

- ★ *GYORGY LUKACS comentat per Manuel Sacristan*
- ★ *El " regionalismo " de Sanchez Bella*
- ★ *XXXV Aniversari del P.S.U.C.*
- ★ *Catalunya a PICASSO*
- ★ *NERUDA, Premi Nobel*

PUBLICACION TRIMESTRAL

Declarada lícita su publicación en lo relativo a la cultura y la educación, según dictamen de la Secretaría de Educación Pública, comunicado en Oficio nº 581, de fecha 22 de agosto de 1962.

Corresponsal a França :
Claude Barsotti, 4, Traverse Cas, 13-Marseille (4^e), France.
Compte Corrent Postal : C.C.P. 686-60 Marseille.

Sumari

EDITORIALS

L'Assemblea de Catalunya en el marc d'un trimestre de grans lluites obreres
Les lluites dels metges com a símptoma.

EL PENSAMENT I L'ACCIO

Sobre el «marxisme ortodox» de Gyorgi Lukacs, **par Manuel Sacristan.**

La vaga nacional, arma revolucionària, **per Ernest Martí.**

El Govern de l'Opus enfronta una crisi política i econòmica persistent, **per Enric Cerdà**

Sanchez Bella, el «regionalismo bien entendido» i l'embolica que fa fort, **per Ramon Roig.**

LA HISTORIA

XXXV ANIVERSARI DEL P.S.U.C.

Com es va fundar el P.S.U. de Catalunya, **per Jordi Català.**

El Partit Leninista, **per Miguel Nuñez.**

«Comunistes i catalans». Memòries (extractes), **per Josep Banqué.**

Les relacions Catalano-Occitanes 1931-1939, **per Glaudi Barsotti.**

LES ARTS

Catalunya a Picasso en el seu 90 aniversari, **Carta de Barcelona.**

Comentaris i notícies de la vida teatral barcelonina, **per Gra de Mesc.**

LES LLETRES

Pablo Neruda, Premi Nobel 1971 — Paraules del poeta als catalans — Cant en la mort i resurrecció de Lluís Companys, **de Pablo Neruda** (versió catalana, anònima).

La festa de Maig de les lletres catalanes, **per Saurí.**

FULLS OBERTS

«Recerques», Num. 1, **per Francesc Vallverdú.**

«Testament a Praga», de Tomàs i Teresa Pàmies, **per Josep Montoliu.**

DOCUMENTS

Declaració de la I Sessió de l'Assemblea de Catalunya.

Carta a Oswaldo Dorticos i Fidel Castro.

Manifest dels estudiants de Barcelona.

L'ASSEMBLEA DE CATALUNYA EN EL MARC D'UN TRIMESTRE DE GRANS LLUITES OBRERES

En aquest darrer trimestre de 1971 hem viscut a Catalunya una onada de grans vagues i accions obreres, les més importants d'Espanya en aquest període junt a la magnífica vaga dels miners asturians.

Hem viscut també l'esdeveniment de major transcendència en el terreny de l'acció política contra la dictadura: la celebració de la primera sessió de l'Assemblea de Catalunya amb l'adopció de la plataforma d'alternativa democràtica en ella formulada i unànimement aprovada.

S'han produït igualment enèrgiques reaccions del veïnat de barriades populars contra la incúria municipal; que han revestit a Can Clos el caràcter de veritables motins populars contra les autoritats municipals i han obligat a aquestes a satisfer, almenys en part, les exigències presentades. Els estudiants universitaris, presents en totes les lluites solidàries amb la classe obrera i permanentment mobilitzats contra l'ocupació policíaca de la Universitat i la nova Llei d'Educació, han clos el primer trimestre del curs amb una gran Assemblea de Districte —la primera en quatre anys— seguida de manifestació al carrer, adoptant un manifest-plataforma d'acció que augura un recrudeixement de la lluita universitària en els mesos del proper trimestre.

Després de tot un any ric en accions contra la dictadura, els esdeveniments d'aquest darrer trimestre de 1971 a Catalunya constitueixen un alt exponent dels canvis que ha sofert la correlació de forces oposició-règim de dictadura a casa nostra i al conjunt de l'Estat espanyol.

El Govern Matesa fustigat en el front obrer per una ofensiva que colpeja severament la seva política econòmica ensems que li arrenca sensibles «zones de llibertat» —us de la vaga, imposició de les assemblees obreres a les empreses i als locals sindicals, representativitat real en les discussions amb la patronal, pràctica de la solidaritat obrera, etc.—, es defensa endurint la repressió.

L'ús repetit de les armes de foc per les forces repressives —Antonio Ruiz Villalba, de la SEAT, és el vuité treballador assassinat per la policia sota els governs «opus»—, les brutals condemnes del TOP, les multes quantioses, les «razzies» policíacques, detencions i processaments van de parella amb la repressió empresarial; lock-outs, acomiadaments, sancions de tot tipus contra els obrers en lluita. La repressió patronal apareix cada vegada més com el complement, quan no el substitut, de la repressió policíaca.

La repressió, tot i la seva eficàcia relativa, és avui visiblement més dèbil que la lluita de masses, davant de la qual es veu obligada constantment a retrocedir.

Així ho demostren, en el front obrer, les grans vagues de la SEAT, dels autobusos de Barcelona, Roca de Gavà, Josa de Rubí, etc. etc.; així ho demostra la jornada de vaga del 29 de novembre i manifestacions de carrer d'aquells dies, els aturs coordinats del Ram de l'Aigua del Tèxtil, la Construcció, les grans assemblees de representants obrers del Metall i del Tèxtil, l'extraordinari moviment de solidaritat obrera i ciutadana amb els treballadors en lluita, la combativitat demostrada en els enfrontaments amb les forces repressives a les fàbriques i al carrer...

Totes aquestes grans lluites que marquen l'acabament de l'any amb un signe clar d'ofensiva obrera, expressen quant ha progressat la capacitat d'organització i de mobilització del moviment obrer, quant ha disminuït, per contra, la capacitat del règim a jugular-lo, a despit del seu enduriment repressiu. I val a dir que el Govern concentra el principal dels seus esforços contra les lluites obreres de masses, la politització creixent de les quals no pot per menys que preocupar-lo. Junt a les seves plataformes reivindicatives, els treballadors van cada vegada més a la vaga i surten al carrer en protesta contra la repressió, per la llibertat dels detinguts, en exigència de les llibertats polítiques i sindicals..., i cridant el seu odi a la dictadura.

Es en aquest clima tens de lluites obreres que ha esclatat la sonora campanada de l'Assemblea de Catalunya.

No vacil·lem en qualificar la celebració d'aquest gran acte de l'oposició catalana com l'acció contra la dictadura més rellevant en el terreny polític. Pel seu contingut d'ampla unitat contra la dictadura, expressat en l'extensa representació política i ciutadana que ha reunit entorn de la plataforma d'alternativa democràtica; pel nivell elevat de responsabilitat i capacitat d'organització dels partits, organitzacions, moviments i personalitats que han contribuït a la seva realització.

No cal insistir aquí en la importància de la realització de la més ampla unitat de tots els qui estan disposats a fer que acabi el règim de dictadura per a dur efectivament aquesta al fossar. Aquesta unitat, donada la diversitat i amplitud de l'oposició al franquisme, només és possible entorn d'un programa mínim que no posi en causa els objectius a llarg terme de cap dels seus components. Aquest, pensem, és un dels grans mèrits dels quatre punts de l'alternativa elaborada i unànimement aprovada a l'Assemblea de Catalunya; el de permetre anar colze a colze cap al restabliment de la convivència democràtica al nostre país a tot un ventall de forces, moviments, grups d'opinió molt diversos i eminentment representatius de la política, social, econòmica, cultural de Catalunya.

La prova ha estat feta amb la preparació i celebració de l'Assemblea de Catalunya, amb l'adopció de l'alternativa democràtica que ella ha formulat, que la convivència democràtica és ja avui possible i fruitosa i ho serà encara més demà amb l'enderrocament del règim feixista.

El restabliment de la convivència ciutadana en el respecte de les llibertats democràtiques; la pràctica de la democràcia en la discussió, l'elaboració i realització de la política nacional, és possible i necessària. I no tindrà altres límits demà que els que cadascú vulgui posar a la seva participació en la construcció d'una societat cada dia més digna, més humana, susceptible de donar plena satisfacció als anhels i aspiracions de l'home.

L'Assemblea de Catalunya és un pas de pràcticament tot el que representa avui a casa nostra l'oposició al regim franquista i als seus succedanis cara a la seva liquidació. Les reunions i assemblees ciutadanes a nivell local, comarcal, de barri, que l'estan continuant són ja expressives d'una

necessitat que constitueix per a l'immediat un dels centres de projecció de la primera sessió de l'Assemblea: fer que aquesta la facin seva les més amplies masses a tots els nivells; que s'arrelí de poble en poble, de comarca en comarca, de ciutat en ciutat, conformant així en la pràctica l'ossamenta del poder democràtic, enfront del poder franquista, a nivell de les més amples masses ciutadanes.

LES LLUITES DELS METGES COM A SIMPTOMA

L'acció reivindicativa dels metges és un fenomen nou i, com a tal, simptomàtic de certs canvis.

La vaga dels metges interns i residents que des d'Astúries es ve estendre per tota la geografia peninsular va començar per una reivindicació de contractes i salaris de part de l'estament més desfavorit dels metges d'hospital; però portava implícita la demanda d'una reestructuració de la Seguretat Social. La vaga recent dels psiquiatres iniciada a Madrid començava per la defensa d'uns llits d'hospital; es prolongava després entorn del problema de la democràcia i obtenia una victòria també en aquest terreny, amb la implantació d'organismes paritaris on els representants democràticament elegits dels metges participen juntament amb els delegats de l'administració.

Un tret característic d'aquestes mobilitzacions és que es produeixen entre els metges dels hospitals. A diferència dels metges d'exercici liberal, aquests treballen concentradament i tenen, com és natural, una propensió més gran a abordar les qüestions de manera col·lectiva. La seva remuneració no consisteix en «honoraris» pagats pels clients, sinó en un salari pagat per l'Estat; la seva condició d'assalariats els predisposa a reaccionar de manera semblant a la dels altres assalariats respecte als problemes derivats de les condicions de treball. En general es tracta de metges bastant joves, que han viscut a la universitat una experiència polititzadora i que senten una legítima ambició de canvis. Aquest i altres factors fan dels metges d'hospital la part més activa i rebel de la professió mèdica.

Tots els conflictes que han contraposat els metges amb l'Estat s'han polititzat molt depressa. Per què? Primerament perquè, per als metges dels hospitals, el «patró» és l'Estat, ja sigui a nivell central o a nivell provincial (Diputacions). El conflicte apareix doncs, des del primer moment, com un conflicte amb l'autoritat estatal, amb la seva política —o manca de política— sanitària, amb la seva gestió del pressupost nacional, etc. A això cal afegir-hi el caràcter autoritari del règim, que exclou els metges de la participació efectiva en la gestió hospitalària i sanitària en general. I qui són els realment qualificats per aquesta tasca de gestió sinó els propis metges que duen el pes del treball? En la pràctica els que manen són la burocràcia administrativa i una reduïda oligarquia mèdica lligada a l'aparell feixista.

Si aquesta dictadura politico-professional és desafiada, les autoritats desseguida fan «qüestió d'honor» el no cedir davant de pressions, car tota protesta extra-legal, com una vaga, posa en perill el sagrat principi d'autoritat. La batalla dels psiquiatres de Madrid es prolongà tant perquè la

Diputació, després de cedir en el contingut de les reivindicacions, volguè salvar in extremis la forma, l'autoritat i la disciplina. Els metges van saber veure que un problema tècnic s'havia convertit en un problema polític; i van tenir el valor d'assumir la nova dimensió que adquiria el conflicte i portar la batalla fins a la victòria.

La massivitat que adquireixen les protestes i la rapidesa amb la qual s'estenen per tot Espanya revelen que es tracta de problemes latents, que estan a flor de pell, és a dir, de problemes sentits per molts metges i que es manifesten desseguida que troben una via per fer-ho.

L'Estat de desorganització i d'insuficiència en el qual es troba el sistema hospitalari és un dels innumerables elements de crisi de la nostra societat, i un dels més importants perquè afecta la salut de tots nosaltres. Es un dels problemes que el desenrotllament social modern està aguditzant i que ni el franquisme ni cap altra forma previsible de domini capitalista a Espanya no poden resoldre satisfactòriament. Que siguin els propis professionals de la medicina els que es fan portaveus de la seva denúncia i els que prenen la bandera del canvi vol dir que s'estan produïnt transformacions decisives.

Fa uns anys veiem com al costat de les forces obreres i democràtiques es mobilitzaven personalitats aïllades del món intel·lectual i professional en la lluita per les llibertats. I apreciàvem merescudament aquestes preses de posició, en les quals veiem un afebliment del règim i una ajuda inestimable al moviment antifranquista, un eixamplament de la seva base social i una prova que la classe obrera anava sortint del seu guetto polític. Però actualment la presència dels intel·lectuals i professionals en la lluita, sense perdre aquesta significació, n'està adquirint una de més profunda. Els intel·lectuals i professionals no es mouen només com ciutadans genèrics que lluiten per la llibertat, aportant, com a única nota específica el seu prestigi d'universitaris. Ara es mobilitzen també com a professionals i lluiten per una organització diferent del treball professional.

El cas dels metges és sense dubte el més clar de tots. Però també tenim altres professions en moviment: mestres i professors; aparelladors, arquitectes i urbanistes; enginyers i tècnics; investigadors, etc.

L'extensió de l'ensenyança superior, la necessitat creixent d'una formació científica i tècnica en aquesta època de ràpides transformacions en les forces productives, fan entrar en crisi els vells models institucionals de l'exercici professional. La democràcia i el socialisme apareixen com a únic horitzó humà i racional entre sectors cada vegada més extensos dels treballadors intel·lectuals. L'aliança de les forces del treball i de la cultura, la convergència dels intel·lectuals i professionals amb la classe obrera i els camperols, esdevé avui la base social imprescriptible pel pas al socialisme.

A la classe obrera li correspon de comprendre la transcendència d'aquesta aliança i de treballar per enfortir-la, assumint com a pròpies les reivindicacions progressistes de les forces de la cultura. Aquesta és la manera de posar-se al capdavant dels moviments de protesta i d'eixemplar les perspectives polítiques del combat obrer.

Al mateix temps, els moviments professionals han de comprendre que, deslligats de la lluita política general i del combat obrer, mai no podran assolir cap avenç substancial i estable. I en última instància, que no hi pot haver cap transformació seriosa de la sanitat, de l'ensenyament, etc., si no hi ha, com a condició prèvia, una transformació de la societat.

Primer només els obrers i els militants polítics eren víctimes de la repressió; després també els estudiants; ara ho són els metges i altres professionals, que, com els obrers, gosen recórrer a la vaga, a les assemblees, a la «subversió» segons les normes del franquisme. També aquestes coincidències aproximen i agermanen, i accentuen les condicions per la marxa cap a la unitat tan necessària a tots els nivells en la lluita contra la dictadura i per l'emancipació definitiva de tots el treballadors.

MINISTERIO
DE CULTURA

Manuel Sacristán

SOBRE EL « MARXISME ORTODOX » DE GYORGY LUKACS

Cap al començament de la primera guerra mundial, quan entre els intel·lectuals europeus «ortodòxia marxista» evocava vulgaritat i estupidesa, un dels escriptors més brillants i subtils de l'Europa central, György —o Georg, segons la portada de les seves nombroses obres en alemany— Lukács, abandonà el treballat estil conceptista que li havia donat ja celebritat entre els seus col·legues, i, tot buscant un llenguatge de simple enunciació de coses i d'exhortació a practicar-les, va escriure un assaig titulat *¿Què és marxisme ortodox?* en el qual construïa una manifestació tallant d'ortodòxia marxista. «Aquesta ortodòxia —escriu just en començar l'assaig— «és la convicció científica que en el marxisme dialèctic s'ha descobert el mètode d'investigació correcte, que aquest mètode no pot ésser continuat, ampliat ni aprofundit més que en el sentit dels seus fundadors i que, en canvi, tots els intents de 'superar-lo' o de corregir-lo han conduït i condueixen necessàriament a la seva deformació superficial, a la trivialitat, a l'eclecticisme» (HCC 2), (1). Han passat gairebé cinquanta anys des del moment que Lukács, mort recentment, va publicar aquesta declaració d'ortodòxia marxista. Durant aquest mig segle Lukács ha estat sempre present en l'autoconsciència del marxisme. La noció d'ortodòxia marxista, que és el centre de tota reflexió del marxista sobre si mateix, puntua l'obra de Lukács en aquest mig segle. Es un tema adient per a fer memòria del vell filòsof desaparegut, un dels darrers intel·lectuals comunistes dels que intervingueren activament en 1917-1919.

* *
*

L'ortodòxia marxista del jove Lukács de 1923 és tan enèrgica com poc amiga de dogmes. S'expressa emfàticament en el famós fragment següent, de citació obligada en tota commemoració: «(...) suposant —encara que sense admetre-ho— que la investigació recent hagués provat indiscutiblement la falsedat material de totes les proposicions aïllades de Marx, tot marxista 'ortodox' seriós podria reconèixer sense reserva tots aquests nous resultats i rebutjar sense excepció totes les tesis aïllades de Marx sense haver d'abandonar en canvi, ni per un moment, la seva ortodòxia marxista. (...) En qüestions de marxisme l'ortodòxia es refereix exclusivament al mè-

(1) HCC: Georg Lukács, *Historia y consciencia de clase*, trad. castellana, Méxic, Grijalbo, 1969.

tode» (HCC 1-2). El mètode marxista és per a Lukács la dialèctica, la comprensió del món com a canvi, com a camp de la revolució. En canvi, el marxisme de dogmes és per a ell el marxisme de Kautsky, de Bernstein, de Hilferding, de Bauer, dels Adler, menyspreat per Lukács fins a la injustícia perquè veu que les seves acumulacions de saber marxista —potser veritable— sobre la història i l'economia no desemboquen en cap impuls revolucionari. Fins i tot en la seva vellesa Lukács ha estat satisfet d'aquesta caracterització del marxisme, que el posa, d'antuvi, en un pla altre que el dels coneixements científics ordinaris (car aquests poden canviar sense alterar l'ortodòxia marxista). En el pròleg autocrític posat en 1967 a tots els textos que componen la seva famosa obra juvenívola *Història i consciència de classe* (un dels principals clàssics de la filosofia i del pensament polític del segle) ha escrit respecte del tema: «Ja les observacions introductòries [a l'assaig *¿Qué és el marxisme ortodox?*] ofereixen una determinació de l'ortodòxia en el marxisme que, segons les meves conviccions presents, no sols és objectivament veritable, sinó que a més a més avui, a la vigília d'un renaixement del marxisme, podria tenir una influència considerable».

Efectivament, el que està succeïnt en el marxisme des de la doble i desacordada commoció de 1968, té, per sota de les aparences, molt més que veure amb el marxisme del mètode i de la subjectivitat de Lukács que amb el marxisme del teorema i de l'objectivitat d'Althusser, per exemple, o dels dellavolprians, sense que calgui avui, evidentment, incórrer en el menyspreu del coneixement empíric objectiu que caracteritza l'idealisme de l'«ortodòxia» marxista del Lukács de 1923.

Lukács insertava la seva tesi sobre l'ortodòxia marxista, la tesi del marxisme com a dialèctica, en la filosofia idealista de tradició hegeliana en la qual es va constituir la seva pròpia autonomia filosòfica respecte dels seus primers mestres, els filòsofs neo-kantians de les ciències de la cultura. Lukács busca en Marx la corroboració de la seva lectura de Hegel com a pensador revolucionari, i no li és difícil de trobar en el jove Marx —aleshores conegut només parcialment, però sorprenentment reconstruït per la profunda penetració de Lukács— la confirmació de la seva tendència idealista revolucionària. Marx, recorda Lukács, «ha enunciat clarament les condicions de l'esmentada relació [la unitat] entre la teoria i la pràctica. «No basta que la idea reclami la realitat; també la realitat ha de tendir cap al pensament». I Lukács segueix citant Marx: «Aleshores es veurà que el món posseeix des de fa molt de temps el somni d'una cosa de la qual n'hi ha prou amb tenir-ne consciència per a posseir-la realment» (HCC 2-3).

D'aquestes nocions de Marx en les quals ressona el llenguatge de Hegel —i interpretant-les en un sentit bastant idealista— partirà Lukács per a recuperar el seu Marx revolucionari enfront del Marx empíric i mer teoritzador dels autors de la II^a Internacional. Es pot dir que foren tres els camins de recuperació del Marx revolucionari en la crisi de la socialdemocràcia: el camí equilibrat obert per Lenin, que consisteix en subratllar el factor subjectiu de la concepció marxista, però sense deixar que es desbordi en un idealisme; el camí caracteritzat per aquest desbordament idealista, la contraposició d'un Marx idealista al marxisme limitadament materialista i científicista de la socialdemocràcia, ignorant de la dialèctica; aquest es el camí del jove Lukács, del jove Gramsci, del jove Togliatti, de tants joves intel·lectuals comunistes dels anys 20; per últim, el camí, seguit molt minoritàriament, dels comunistes positivistes, Bogdànov, Pannekoek, Korsch, etc., que recusen la dogmàtica socialdemocràtica afegint la teoria machiana del coneixement a la voluntat revolucionària marxista. És notable que tant els positivistes com els idealistes acabessin en l'extremisme. Lenin, mogut a la vegada per això i per l'idealisme evident de l'obra mestra juvenívola de Lukács, la va criticar durament en el seu

atac a l'esquerranisme. I Zinoviev, obsesionat ja aleshores pel desig d'ésser reconegut com «el» deixible de Lenin, va accentuar encara les proporcions d'aquesta crítica.

L'arrel més profunda de l'«ortodòxia» marxista idealista del jove Lukács de 1923 és una transposició revolucionària de la tesi hegeliana de la identitat entre subjecte i objecte. Per a Hegel el procés del coneixement queda apaivagat en una identificació del subjecte amb l'objecte del coneixement, que recupera escatològicament en el punt «final» de la història la unitat de l'origen. Per a Lukács, el comunisme és funció de l'aparició del proletariat, el qual, en transformar-se, en adquirir consciència revolucionària, transforma la societat, duu a terme, doncs, una peculiar unitat de subjecte i objecte en la qual s'apaivaga el procés de la lluita de classes i es recupera escatològicament la unitat de l'origen: «Només si (...) aquesta classe [el proletariat] és al mateix temps, per a aquest coneixement [dialèctic, revolucionari], subjecte i objecte del conèixer i la teoria intervé d'aquesta manera immediatament i adequadament en el procés de subversió de la societat; només aleshores és possible la unitat de la teoria i de la pràctica, el pressupòsit de la funció revolucionària de la teoria» (HCC3).

En realitat, el conjunt del pensament del jove Lukács és menys idealista del que indica aquest text, escollit amb intenció il·lustrativa, en el qual la unitat de la teoria i la pràctica resulta exigir la identitat del subjecte amb l'objecte del coneixement i de l'actitud revolucionaris. Lukács no recull simplement la doctrina hegeliana, sinó que l'adapta, tractant d'invertir-la en un sentit, si no materialista, al menys realista. Poc abans de les ratlles esmentades havia escrit, començant la sèrie dels condicionals: «Només si el pas a consciència significa el *pas decisiu* que el procés històric ha de donar cap al seu propi objectiu, compost de voluntats humanes, però no dependent de cap arbitri humà, no invenció de l'esperit humà; només si la funció històrica de la teoria consisteix en possibilitar pràcticament aquest pas; només si és donada una situació històrica en la qual el coneixement correcte de la societat resulta ser per a una classe condició immediata de la seva auto-affirmació en la lluita; només si (...)». Aquí l'únic element indubtablement idealista és aquesta condició que el pas a consciència sigui el pas decisiu. La resta és transposició de la doctrina de Hegel a la història real. Però sempre queda el fet que per a Lukács la unitat dialèctica de la teoria i la pràctica exigeix aquesta identitat del subjecte (el proletariat amb si mateix com a objecte. En el fons d'aquesta tesi intel·lectualista hi ha paradoxalment la percepció que el coneixement es consuma en la pràctica. Lukács pensa que això només passa amb un coneixement privilegiat —el revolucionari— i amb un subjecte que es pugui identificar amb el seu propi objecte. I això només li pot succeir a un subjecte que, en conèixer-se ell mateix es constitueixi a la vegada com a subjecte i com a objecte) en un mateix acte. La implicació idealista és que amb això quedaria consumada la revolució. I en aquest punt el materialista marxista ha de negar-se, naturalment, a seguir el jove Lukács.

Així mateix, ha de negar-se a seguir-lo en la implicació epistemològica de la doctrina, és a saber, l'exclusió de la naturalesa del coneixement dialèctic, com si el coneixement de la naturalesa no es consumés, ell també, en la pràctica. El seny de Lukács li impedeix de dir, com Hegel, que el subjecte s'identifica amb la naturalesa. Però això li imposa la necessitat, epistemològicament pròpia d'un idealisme subjectiu, d'excloure la natura del veritable coneixement, del coneixement dialèctic, entès com identificació de subjecte i objecte (HCC 5).

*

* *

La motivació revolucionària de l'idealisme de l'«ortodòxia» marxista del jove Lukács és evident. La seva segona formació filosòfica, basada en Hegel, pot haver-hi pesat força. Però el mateix fet de passar per Hegel fou en part un expedient d'època perquè es pugués refer un marxisme revolucionari. Togliatti, contemporani de Lukács, va contestar una vegada a la crítica d'idealisme feta al comunisme d'ell, de Gramsci, de Terracini, etc., als anys 20 dient que ell, Gramsci i els altres havien arribat al marxisme igual que Marx: a través d'un idealisme objectiu més o menys hegel·lià, molt en el cas de Lukács i en el de Togliatti, que va traduir Hegel, poc en el cas de Gramsci. Enfront del Marx «científic pur» de la socialdemocràcia, Lukács cerca a través de Hegel el Marx «gran dialèctic» de la revolució: «Res de Marx com a 'destacat científic', com a economista i sociòleg. Ja aleshores», escriu Lukács en 1955, en *El meu camí cap a Marx*, referint-se als anys 20, «vaig pressentir el pensador de molt abast, el gran dialèctic».

Per al jove Lukács, «el mètode de Marx és la dialèctica revolucionària» (*Tàctica i ètica*, 1919, en IP 20) (2). I com que «l'ortodòxia» marxista és segons ell respecte al mètode, resulta que tota l'ortodòxia marxista és simplement dialèctica revolucionària. A *Història i consciència de classe*, quatre anys més tard, el tema principal és el mateix: «La dialèctica materialista és una dialèctica revolucionària» (HCC 2). Els textos més significatius de Lukács entorn d'això indiquen que, contràriament al que es sol creure, potser, com queda insinuat, hi va haver abans la voluntat revolucionària que la immersió en Hegel. Aquest text, per exemple: «La claredat sobre aquesta funció [revolucionària] de la teoria és al mateix temps el camí que duu al coneixement de la seva naturalesa teòrica, el mètode de la dialèctica» (HCC3). Aquí la consciència revolucionària és la propedèutica de la dialèctica, i no al revés.

La identificació del proletariat com a subjecte de la revolució i la definició de l'ortodòxia marxista com a dialèctica revolucionària té una conseqüència que el jove Lukács no vacil·là en explicitar radicalment: «Tot proletari és, per la seva pertinença a la classe, marxista ortodox» (IP 38). «L'essència metòdica del materialisme històric no pot separar-se de l'activitat 'pràctico-crítica' del proletariat: totes dues són moments del mateix procés de desenrotllament de la societat. I per això tampoc el coneixement de la realitat facilitat pel mètode dialèctic pot separar-se del punt de vista de classe del proletariat. El plantejament 'austro-marxista' de la separació metòdica entre la 'pura' ciència del marxisme i el socialisme és un pseudo-problema, com totes les qüestions semblants. Car el mètode marxista, la dialèctica materialista com a coneixement de la realitat, només s'aconsegueix del punt de vista de classe, del punt de vista de la lluita del proletariat» (HCC 24).

Tot i que s'ha indicat alguna vegada —els dellavolpians ho fan de vegades amb intenció crítica—, potser no s'ha subratllat suficientment el mèrit pròpiament *científic* d'aquesta insistència del jove Lukács en diferenciar el marxisme de la ciència comuna, en versió moderna burgesa o antiga. Lukács ha valorat més que el propi Lenin— almenys per escrit— la «font i part integrant del marxisme» que menys sovint s'acostuma a subratllar: el moviment obrer. «No és cap coincidència casual» —escrivia encara Lukács en 1954, al seu assaig *Sobre el desenrotllament filosòfic*

(2) IP: Georg Lukács, *Schriften zur Ideologie und Politik*, Neuwied, Luchterhand, 1967.

del jove Marx— «que la clarificació i consolidació de la concepció socialista del món del jove Marx coincideixi en el temps amb la primera aparició revolucionària del proletariat alemany, amb la insurrecció dels teixidors de Silèsia de 1844» (IP 508).

De tots els marxistes de la subjectivitat o «de la pràctica» inclòs Lenin), el jove Lukács és el més preparat filosòficament —pel seu bon coneixement de la matriu filosòfica del marxisme— per a explicitar el caràcter essencialment pràctic i de classe del pensament de Marx.

La concepció del proletariat del jove Lukács hauria pogut xocar amb la de Lenin, més marxiana i més kautskiana. Una noció tan idealista com la de «consciència atribuïda» o «imputada», centre de *Història i consciència de classe*, ha d'haver irritat Lenin, no sols Zinoviev, Mitjançant aquesta noció el jove Lukács entén que el decisiu per avaluar la consciència de classe d'un proletariat és la consciència que caldria atribuir-li en raó de la situació històrica, i no la consciència empíricament observada entre els obrers. Però el fet és que el jove Lukács, potser de manera no conseqüent amb la seva visió metafísica de la història, coincideix cautament amb Lenin en considerar decisiva la funció educadora del partit. A l'assaig de 1920 *La missió moral del partit comunista* ja escrivia, com el mateix Lenin, el qual aleshores no coneixia prou bé: «Després d'haver estat l'educador del proletariat per a la revolució, el partit comunista ha de convertir-se en educador de la humanitat per a la llibertat i l'auto-disciplina. Però només aconseguirà aquesta missió si exerceix una obra educativa des del començament sobre els seus membres».

L'idealisme del jove Lukács té, doncs, la justificació de ser un intent, encara que hipertrofiat, de practicar l'operació leninista: revaloritzar l'element subjectiu del marxisme enfront de l'objectivisme i el científicisme de la socialdemocràcia. En l'epíleg de 1957 a *El meu camí cap a Marx* Lukács ha al·ludit a aquesta motivació del seu idealisme juvenívol, comparant-la amb la de Lenin: «Al començament del període de l'imperialisme, Lenin ha desenrotllat la importància del factor subjectiu més enllà de les doctrines dels clàssics» (IP 652). Queda el fet que, fos quina fos la motivació, el resultat era efectivament un idealisme, tan poc consistent com qualsevol altre per a guiar la pràctica revolucionària. Com ha dit autocríticament Lukács en 1967, el seu pensament juvenívol negava en la pràctica la naturalesa (HCC XVIII), desconeixia que el treball és una categoria imprescindible en l'anàlisi de la realitat social (HCC XVIII) i dissipava la realitat política amb implicacions tan perilloses com la reducció, a *Tàctica i ètica*, de «la força de l'estat burgès» a «la creença del proletariat en aquesta força» (IP 36). Però el més greu és que arribava inevitablement —tot i que en el cas de Lukács aquest resultat natural de l'idealisme sigui paradoxal, tenint en compte les seves motivacions— a l'anul·lació real de la pràctica en la hipertròfia idealista i intel·lectualista de la teoria. A *Història i consciència de classe* el jove Lukács feia retret a l'Engels de *l'Anti-Düring* de no atènyer-se estrictament a Hegel per a definir el metafísic, és a dir, de no definir precisament com a metafísic el plantejament contemplatiu que deixa incanviat el seu objecte. La consideració metafísica, segueix dient, «és sempre i únicament *contemplativa*, no esdevé pràctica, mentre que per el mètode dialèctic el problema central és la *transformació de la realitat*. Si no es té en compte aquesta funció central de la teoria esdevé totalment problemàtica l'excel·lència» de la dialèctica (HCC 4). Evidentment que Lukács no estaria pensant explícitament en una dialèctica com la hegeliana, que transforma l'objecte perquè aquest és en substància mental. Però la contaminació idealista és òbvia pel simple fet que en el context de la idea de «transformació» de la realitat falta la idea de pràctica.

La consegüent dissipació de la pràctica mateixa era massa contradictòria amb la motivació revolucionària del propi Lukács. Per això les crítiques de Lenin i Zinoviev degueren caure en terreny ja esquerdat, ben dispost doncs perquè la grana arrelés.

* *
*

Cap al 1934 comença el «tercer període», segons designació de Lukács, del seu marxisme. El primer fou el de la mera curiositat d'estudiant, com en el cas de Gramsci, i va contemplar Marx com a «científic destacat», alhora respectat i atacat pels mestres acadèmics; el segon és la lectura hegeliana de Marx, a la qual s'ha fet referència fins ara; el tercer és el de la lectura leninista de Marx, que s'anuncia en el bonic assaig de Lukács sobre Lenin. El mecanisme desencadenant d'aquest «tercer període» de l'ortodòxia marxista de Lukács no es redueix, tot i així, a la lectura de Lenin. Una altra vegada hi actua, amb la mateixa fecunditat de sempre, la primera «font i part integrant del marxisme»: Només la fusió amb el moviment obrer revolucionari, fruit d'una pràctica d'anys —ha escrit Lukács en 1955 (*El meu camí cap a Marx*, IP 328)— «i la possibilitat d'estudiar les obres de Lenin (...) van obrir el tercer període de la meua ocupació amb Marx».

Aquest tercer període és el del classicisme de Lukács. El seu fonament és una contradicció molt interessant que potser podria servir per a caracteritzar tota una època del moviment comunista. Hi ha, en primer lloc, en el Lukács de maduració de la segona meitat dels anys vint la decepció pel no compliment de les previsions de revolució mundial. A l'efecte d'aquesta decepció cal afegir-hi la crítica per Lenin de l'esquerranisme que Lukács havia professat en el període anterior i el fracàs complet de «Blum» —nom conspiratiu de Lukács a la clandestinitat— en el seu intent d'influir en la política del seu partit. (Aquesta decepció va ser tan gran, segons ell mateix ha contat de manera més o menys ingènua —més aviat menys que més, em sembla—, que el va convèncer que era un incapaç com a polític i el va fer abandonar per sempre tota lluita per la definició de la política del seu partit.) Però, d'altra banda, la consolidació del poder stalinista —Lukács va creure sempre en la raó històrica de Stalin, malgrat el seu enèrgic anti-stalinisme en matèria d'organització del poder socialista— li va tornar un optimisme històric segur, encara que cautelós (perquè comptava amb plaços força llargs) i li va inspirar com a tasca de la seva vida el «llençar un pont» entre el passat cultural i el futur comunista. Aquesta tasca «pontifical» caracteritza l'ortodòxia marxista» del Lukács de 1930-1960, el Lukács dels grans estudis literaris, del *Jove Hegel*, de l'*Estètica* i de l'*Ontologia de l'ésser social*. Totes aquestes grans produccions del Lukács clàssic volen ser ponts, són intents d'obrir camí sistemàticament —o sigui, des de gairebé totes les vessants de la consciència— vers el futur. El llenguatge de Lukács es fa aleshores acadèmic, sovint feixugament acadèmic, en consonància amb la tasca «pontifical». El Lukács clàssic és un polihistor, un escriptor gairebé enciclopèdic, però principalment historiador, que intenta donar tota una visió de la realitat, integrada en la història, per tal de facilitar comprensió del present a través del passat i del futur. El seu model és de vegades el vell Goethe imperturbable i una mica sardònic, i sempre el Marx madur dels anys 1860: cal considerar l'afirmació de Marx —només hi ha una ciència única coherent de la història, que comprèn des de l'astronomia fins a l'anomenada sociologia— com un fet fonamental de l'ésser» (C27) (3).

(3) C: Holz, Kofler, Abendroth, *Con versaciones con Lukács*, trad. castellana, Madrid, Alianza Editorial, 1969.

La crisi del stalinisme fou també una crisi de Lukács. Segons ha contat en diverses ocasions, Lukács s'havia acostumat a dur de manera sorda un forcejament tenaç contra la política cultural staliniana i jdano-viana; però el nervi, l'energia per aquesta lluita li venia precisament de la convicció profunda de l'encert de les decisions bàsiques que constitueixen el stalinisme: estatalització en un sol país, política d'aliances, rigor administratiu, conformisme científico-cultural en atenció paternalista del retard de les masses governades tradicionalment. Les preses de posició de Lukács contra Trotski (amb respecte) i contra Bukharin (amb un menyspreu injust fins i tot en l'aspecte personal) són eloqüents. Aquesta convicció comença a esberlar-se (però sense ensorrar-se mai) en 1948, any en el qual, amb la cristallització de la guerra freda, Lukács veu amenaçada d'esfondrament la seva esperança en un desenrotllament progressiu de l'aliança antifeixista de la guerra i pensa que el moviment comunista repeteix els errors de 1920, és a dir, el seu propi error (de Lukács) d'extremisme. (Era l'hora de Rákosi i Geroe a Hongria.) En el marc de les dificultats dels països de base no capitalista de l'Europa de l'Est, la crisi del stalinisme de Lukács culmina en la catàstrofe hongaresa de 1956. Lukács és aleshores, a títol provisional, ministre del primer govern Nagy i viu, com és sabut, la tragèdia sagnant d'aquell grup: ell va ser un dels seus escassos supervivents de nom famós. La crisi madura en Lukács, i aquest amb la seva coherència habitual, la treballa en profunditat.

* *
*

En realitat, Lukács havia vist molt aviat el risc del que després seria la via stalinista, prefigurada ja en temps de Lenin. En 1919 havia escrit en *La funció de la moral en la producció comunista*: «El proletariat s'aplica la dictadura a si mateix. Aquesta mesura és necessària en interès de la supervivència del proletariat quan manquen el coneixement recte i l'orientació voluntària pels interessos de classe. Però cal no amagar-se que aquest camí encobreix molts perills per al futur» (IP 79, la cursiva és meua, M.S.).

Aquestes paraules es verificaven tràgicament en 1956, i des d'aleshores s'aguditzava la sensibilitat autocrítica de Lukács. En Lukács, com en qualsevol comunista intel·ligent, crítica del stalinisme és autocrítica, perquè no és assenyat de creure's insolidari de trenta anys del propi passat polític, encara que hom en tingui només vint. En particular, Lukács ha indicat l'arrel de la «deformació teòrica» staliniana en la mala relació de la teoria amb la pràctica: «(...) el gran salt que es va produir des de Lenin fins a Stalin va consistir justament en el fet que en la filosofia stalinista —si se'm permet l'expressió— el paper principal va correspondre a la resolució tàctica de la política pràctica de cada cas, de manera que la teoria general va quedar degradada a la condició de guarniment, de superestructura, d'embelliment, que ja no tenia cap influència sobre la resolució tàctica» (C 206).

La decisió de prendre's seriosament l'autocrítica del stalinisme li valgué aviat l'atac de la filosofia acadèmica. El n° 10 de *Voprosy filosofii* de 1958 publicava un editorial del que procedeix aquest paràgraf: «Com ho indica la crítica creixent dels treballs de Lukács, aquest ha adoptat des de fa molt de temps una posició oportunista, petit-burguesa. Ha dissimulat la contraposició existent entre la ideologia burgesa i la socialista, i ha empetitit el paper que correspon a la classe obrera i a la seva concepció del món en la lluita per la democràcia i el socialisme; ha intentat amagar la contradicció principal del present —la contradicció entre el socia-

lisme i el capitalisme, entre la classe obrera i la burgesia— pronunciant discursos abstractes sobre una contradicció entre la democràcia i l'anti-democràcia 'en general'» (IP 775).

Com podrà veure's per textos adduits més endavant, el conjunt de l'atac és una insídia. Però té més pretext que d'altres calúmnies dels experts acadèmics de *Voprosy filosofii*. Sembla, efectivament, com si, des de l'estabilització relativa del capitalisme a Europa els anys 20, la crítica de Lenin al seu esquerranisme juvenívol i l'experiència del triomf del nazisme mentre la III^a Internacional convocava, entre els congressos V i VII, a la lluita contra la socialdemocràcia, Lukács estés traumatitzat per la por a errors catastròfics. Val a dir que la burocratització dels poders d'origen socialista no el podia animar gaire a superar posicions defensives aliancistes del tipus «front democràtic», etc. Aquesta és la via per la qual Lukács construeix, després de la segona guerra mundial, la seva línia bàsica de democratism coexistencialista, que té la seva expressió típica en el discurs *La concepció aristocràtica del món i la democràtica*, molt anterior a Khruixtxov, doncs és de 1947. Per a Lukács es tracta d'evitar el que ell anomena «la repetició històrico-universal de l'error bàsic dels anys vint», l'aïllament del moviment obrer revolucionari (la frase entre cometes és de 1957, IP 652). Juntament amb la crisi del stalinisme, els forcejaments sense solució del moviment comunista en els països de capitalisme avançat arrodoneixen als ulls de Lukács un quadre que l'enfonsa en un profund pessimisme polític. Els plaços llargs acceptats junt amb el model stalinista esdevenen ara per a ell plaços llarguíssims. Aquesta posició s'expressa clarament a les *Converses* de 1966:

Lukács analitza el capitalisme actual, l'anomenada «societat de consum» del capitalisme monopolista i imperialista, com el resultat de la generalització del mode de producció capitalista a tota la producció de bens de consum i als serveis. L'anàlisi és molt ortodoxa en el seu plantejament: parteix de la importància creixent de la plusvàlua relativa determinada per la ulterior ampliació relativa de la proporció del capital constant en la composició orgànica del capital: «(...) aquesta transformació del capitalisme consistent en el paper predominant jugat per la plusvàlua relativa crea una situació nova, en la qual el moviment obrer, el moviment revolucionari, està condemnat a tornar a començar; situació» —afegeix després d'aquest negre diagnòstic i en vistes de certs sectarismes neo-esquerranistes— «en la qual assistim a una renaixença, en formes molt deformades i còmiques, d'ideologies que estan aparentment superades des de fa molt de temps, com, per exemple, l'antimaquinisme de finals del segle XVIII» (C 82). «Hem de tenir consciència clara que es tracta d'un nou començament o —si se'm permet l'analogia— que no ens trobem ara als anys vint del segle XX, sinó en certa manera al començament del segle XIX, després de la revolució francesa, quan començava a formar-se lentament el moviment obrer» (C 82). «(...) Jo no compararia la [situació] històrica [actual] amb la de Marx i Engels, perquè cal no oblidar que quan Marx i Engels aparegueren en escena ja es produïen grans vagues a França i existia el moviment cartista a Anglaterra» (C 155). I més dramàticament encara: «Crec que aquesta noció [de nou començament] és molt important per als teòrics, car la desesperació s'estén molt ràpidament quan l'enunciació de determinades veritats només troba un eco mínim» (C 82). L'últim d'aquests textos revela el punt feble —juntament amb la seva dosi de veritat— d'aquesta posició: perquè, deixant de banda coses tan importants com la revolució xinesa, no és veritat que el socialisme desperti avui poc eco als països capitalistes. On en desperta poc és als països burocràtics de l'Europa oriental. En el pessimisme obscur i excessiu del

darrer Lukács actua molt més el desprestigi del socialisme per culpa de la seva deformació burocràtica dretista al poder que la realitat del capitalisme monopolista de la segona meitat del segle XX. Aquest pessimisme el confirma en la seva línia «democraticista»: «En sembla il·lusori pensar que sorgeixi avui dia a qualsevol indret de l'Occident un partit socialista radical. Del que es tracta és de crear un moviment que mantingui constantment a l'ordre del dia aquestes qüestions, que mobilitzi capes cada vegada més àmplies per la lluita contra la manipulació» (C 120). I el fa pensar en ritmes històrics molt lents: «La meua opinió és que hem d'abandonar radicalment tota il·lusió respecte a la possibilitat d'aconseguir [la] ruptura en un plaç breu» (C 122).

S'ha de criticar el Lukács veterà de la dècada de 1960 per la insuficient fonamentació d'aquest pessimisme, fruit d'una generalització indeguda de dues experiències: l'empobriment del socialisme a l'Est d'Europa i la circumstancial ofensiva ideològica i propagandística del capitalisme Kennedy, que als països capitalistes va provocar baixes, sovint valuoses i subjectivament honestes, a les organitzacions obreres. Però no se li pot retreure ni haver anat a parar al que ell mateix va descriure críticament com «les excitades i megalomàniques lamentacions d'una pseudo-rebel·lió d'intel·lectuals» (IP 511), ni tampoc, com va fer *Voprosy filosofii*, que perdés de vista la perspectiva del comunisme. En primer lloc, el democratisme de Lukács no busca una democràcia qualsevol, sinó «una democratització general en sentit comunista», com diu a la carta a Alberto Carocci (IP 677). Al mateix discurs de 1947 que serveix de pretexte a la calúmnia de *Voprosy filosofii* Lukács havia escrit, precisant el seu programa de democràcia: «Sé que avui encara n'hi ha molts que creuen en el valor de la restauració de la vella democràcia formal. (...) aquesta reproduiria inevitablement la vella crisi i, amb ella, la força d'atracció de masses de la ideologia reaccionària» (IP 429).

La darrera perspectiva de Lukács és la perspectiva comunista de l'home nou, el tema antropològic que és el seu últim llegat als seus deixebles i que aquests, com Agnes Heller, estan desenrotllant. Malgrat el pessimisme injustificat dels plaços llarguíssims, Lukács ha proposat durant la seva vellesa la perspectiva d'una orientació pròpiament comunista del treball d'un moviment obrer revolucionari nou —millor seria dir renovat—: «La perspectiva d'un nou tipus humà pot desencadenar un entusiasme a escala internacional. La mera perspectiva de l'elevació del nivell de vida —la significació pràctica de la qual, als països socialistes, estic molt lluny de menysprear— amb tota seguretat no ho aconseguirà. Ningú es converteix al socialisme en virtut de la perspectiva de posseir un automòbil, sobre tot si ja el posseeix dintre del sistema capitalista» (C 208).

Es poden cloure aquestes ratlles d'homenatge commemoratiu amb un tetx de les *Converses* de 1966 que el moviment obrer hauria de situar per damunt de qualsevol consideració tàctica; és un text d'autèntica ortodòxia marxista: «el fet d'establir la reforma de l'home com objectiu central significaria una nova fase del marxisme (...) Aquest aspecte del marxisme ha de passar ara a primer terme, però no d'una manera propagandística buida, sinó sobre la base de l'anàlisi del capitalisme actual, amb la qual cosa pot arribar a trobar-se una base per la lluita contra l'actual alienació» (C 78).

(Traducció de J. S.)

LA VAGA NACIONAL ARMA REVOLUCIONARIA

Fa gairebé un segle, Engels fustigava el mite anarquista de la vaga general revolucionària amb les següents paraules:

«En el programa bakunista, la vaga general és la palanca que cal utilitzar per a desencadenar la revolució social. Un bon matí els obrers de tots els gremis d'un país, i fins i tot de tot el món, deixen la feina i obliguen les classes posseïdores, al cap de quatre setmanes com a màxim, a

donar-se per vençudes o a llençar-se contra els obrers, donant així a aquests el dret a defensar-se i a enderrocar, aprofitant-ne l'ocasió, tota la vella organització social» (1).

Actualment, els comunistes espanyols estem defensant la idea de la vaga general i de la vaga nacional com a armes revolucionàries des del VIè Congrés del PCE. ¿Es que estem tornant als paranys dels anarquistes? I si no hi estem tornant, ¿quina diferència hi ha entre la nostra concepció i la criticada per Engels?

EL CONTINGUT DE CLASSE DE LA VAGA NACIONAL

En primer lloc cal recordar una distinció que no afecta directament a l'eficàcia de la vaga com a tal però que representa una innovació no accidental. Quan distingim entre «vaga general del proletariat» i «vaga nacional» estem al·ludint a un diferent contingut social. El procés revolucionari està lògicament impulsat i dirigit pel proletariat, com a la força més conseqüent, més explotada, més concentrada, etc. Però el moviment de la classe obrera està cridat a ser el preludi d'un moviment més ampli, que arrossegui darrera seu les altres classes i capes lesionades per la política del capital monopolista: camperols, empleats, funcionaris, professionals i intel·lectuals, menestrals, petita burgesia, etc.

La previsió d'aquest ampli moviment de les més àmplies capes populars antimonopolistes ha anat trobant darrerament una confirmació en els fets, encara que només sigui de manera parcial i fragmentària. Diferents sectors socials no obrers es posen en moviment, adoptant formes de reivindicació i de lluita tradicionals de la classe obrera —com ara la vaga— o inventant-ne d'altres més adequades a les seves particularitats pròpies.

Però la importància d'això resideix en el fet de respondre a raons estructurals profundes. L'expansió permanent del capital monopolista a totes les esferes de la vida social i la seva intromissió a través de l'estat en tots els mecanismes de la societat va accentuant l'antagonisme entre el poder polític-econòmic del gran capital i la resta de la societat.

Aquest no és un procés lineal ni simple. L'antagonisme creixent del gran capital amb la resta de la societat no exclou l'aparició de sectors econòmics subordinats o parasitaris que prosperen sota l'escalf dels monopolis. L'expansió econòmica relativament sostinguda —tant al nostre país com a tot el món capitalista avançat— afebleix els antagonismes amb la il·lusió d'una prosperitat general. Però la concurrència s'accentua; la concurrència als mercats internacionals accentua la voracitat dels monopolis «nacionals» dintre les seves fronteres. La inflació crònica, ara internacionalitzada, es combina amb l'estagnació i dibuixa grans interrogants a

(1) «Los bakunistas en acción», publicat en el volum. **Revolución en España**, de Marx i Engels, Barcelona (Ariel), 1966; p. 229.

l'horitzó del capitalisme mundial. La crisi ideològica del capitalisme arreu del món afebleix la capacitat hegemònica del sistema, com ho manifesta clarament la rebel·lió universitària de tots els països.

A Espanya cal afegir-hi la feblesa de l'aparell productiu i la incapacitat de l'oligarquia per a crear un mínim teixit institucional capaç d'afermir la seva domina-

ció mitjançant una hegemonia social, política i ideològica. Existeixen doncs les condicions estructurals i ideològiques per a proposar-se una política d'àmplies aliances antimonopolistes dirigides per la classe obrera. El concepte de «vaga nacional» és la traducció —al nivell de la lluita de masses— de l'eixamplament objectiu de la base social de la revolució a la nostra època.

L'ALTERNATIVA POLITICA

Segons la ingènua visió anarquista de la societat, basta el col·lapse de la societat capitalista perquè reneixi, com un Fènix, la nova comunitat llibertària, automàticament regenerada dels vicis de la societat classista. La trista experiència de la nostra guerra civil va mostrar que les ingenuïtats d'aquesta dimensió poden ser no sols ineficaces, sinó també suïcides.

El que és evident és que un règim social no s'enderroca per simple col·lapse; cal que darrera del «col·lapse» hi hagi un grup o una classe que prengui el poder polític i social i organitzi immediatament tots els mecanismes de la vida col·lectiva sobre noves bases. Si aquest grup o aquesta classe, disposats a prendre el poder, no existeixen, darrera del «col·lapse» de l'antic règim vindrà el caos, i darrera del caos retornaran les classes momentàniament enderrocades a reimposar —segurament amb més crueltat que abans— el seu «ordre», recolzant-se en totes les costums, inèrcies i rutines profundament arrelades en la gent per la dominació secular de l'antic règim.

La presa del poder polític —garantia, al seu torn, del poder social— només és possible per a la classe obrera si aquesta té un programa polític-social capaç de recollir l'adhesió d'àmplies masses del poble.

Un canvi revolucionari només pot produir-se enmig d'una crisi profunda de l'ordre antic, en un moment en el qual, com deia Lenin, no li és possible a la classe dominant de seguir governant com fins aleshores en un moment en el qual conflueixen i cristal·litzen els descontents i les insatisfaccions dels més extensos sectors del poble. Però Lenin també deia que la situació només pot ser revolucionària si existeix un partit revolucionari; és a dir, si hi ha un grup —orgànicament lligat a la classe obrera— capaç d'elaborar una alternativa política que reculli l'adhesió popular i doni una sortida constructiva a la

crisi; i si aquest grup és capaç d'agitar de soca-rel les més profundes capes de la societat, suscitant pertot una voluntat col·lectiva de lluita per a sortir de la crisi i erigint-se, gràcies a la seva força, audàcia i decisió, en l'avantguarda dirigent de tot el poble.

Naturalment, l'alternativa política exigeix per regla general una sèrie de concessions i compromisos per tal d'assolir una capacitat mobilitzadora màxima en el moment volgut. La presa del poder pels bolxevics a Rússia va ser possible gràcies a la bandera de la reforma agrària, que no tenia, com deia Rosa Luxemburg, «absolutament res de comú amb una societat socialista» (2). Una concessió programàtica com aquesta, que pugui ser dominada posteriorment en el curs de la marxa cap al socialisme, és de vegades la clau per a enfortir el front revolucionari i aïllar el poder enemic. Les concessions i compromisos, a més de programàtics, poden referir-se també a les aliances; en general, el partit de l'avantguarda obrera ha d'aspirar a **dirigir** el procés revolucionari, a ser la força dirigent del conjunt revolucionari (que necessàriament és un conjunt variat que s'expressa en un pluralisme social, polític i ideològic), i no a monopolitzar l'exercici del poder.

En tot cas, a diferència de la visió anarquista, la concepció realment revolucionària de la vaga general va indisolublement lligada a l'alternativa política; és a dir: 1er. programa revolucionari, i 2on. grup o coalició disposats a prendre activament el poder.

La vaga general (o nacional) és un moment privilegiat per fer cristal·litzar la voluntat massiva de canvi. En primer lloc, perquè és un producte de la fermentació de la totalitat social i un reflex, per tant, de la maduració de la crisi. En segon

(2) Rosa Luxemburg, **La Révolution russe**, Paris (Maspéro), 1964; p. 41.

lloc, perquè la vaga general, per si mateixa, representa una ruptura de l'atomització a la qual els individus estem sotmesos en la nostra vida quotidiana. En el curs de la vaga general, la força de la massa popular adquireix una evidència tangible als ulls de tothom; l'atomització queda abolida i transformada en unitat popular; l'interès particular i gremial que podia estar a l'origen del moviment vaquístic es transmuta en interès general conscientment assolit; la impotència individual es transmuta en força col·lectiva; el materialisme de les reivindicacions parcials es converteix en l'idealisme d'una voluntat general de canvi i desferma energies morals fins aleshores ocultes. Trauint aquest efecte psicològic de la vaga general, alguns dels protagonistes de la vaga de 1968 a França diuen que en aquells dies tenien la impressió que «tot era possible».

Evidentment, no sempre és «tot possi-

ble» en una vaga general o nacional. La capacitat dirigent de l'avantguarda revolucionària es manifesta en saber determinar què és possible en cada moment determinat. Però també és clar que la vaga general és una experiència excepcional per a les grans masses, una escola durant la qual el partit de la classe obrera ha de procedir a una agitació **incansable** per tal no sols de difondre el programa revolucionari, sinó també d'aprofundir la presa de consciència col·lectiva —de classe i de «poble»— de la gent i d'explicitar la potència revolucionària de la vaga.

El lligam entre aquest aspecte psicològic i el contingut programàtic de la vaga és clar: només si el programa alternatiu resumeix i unifica els interessos de les masses populars, només si aquest programa és assumit per les masses gràcies a l'acció de l'avantguarda, la vaga es transformarà en una arma revolucionària.

LA PRESA DEL CARRER

La falta d'una sortida política obeeix al primitivisme del pensament anarquista, que ignora o oblida que el poder patronal no s'acaba a les portes de les fàbriques sinó que s'esten a totes les esferes de la vida social i culmina en el poder estatal.

Això és el que deia Engels comentant l'ordre de vaga general donada pels bakuninistes el 1873:

«Els treballadors de Barcelona, la ciutat industrial més gran d'Espanya, la història de la qual registra més lluites de barricades que cap altra del món, es van veure doncs exhortats a oposar-se al poder armat del govern no coherentment, amb les armes que tinguessin a les seves mans, sinó amb l'abandó general del treball, és a dir, amb una mida que només afecta directament cada burgès individual, però no el representant col·lectiu de tota la burgesia, que és el poder estatal» (3).

Naturalment, la qüestió de l'alternativa política va lligada essencialment a la correlació real de forces en el moment de

la crisi. El problema no radica sols en trobar un programa aglutinador i oportú, sinó a més a més en trobar i organitzar la **força física** capaç d'imposar aquest programa per damunt de la violència repressiva del poder estatal.

En la perspectiva oberta pel VIè Congrés del PCE es qualificava de «pacífica» la vaga nacional, concebuda com instrument revolucionari. Però amb aquest qualificatiu es pretenia subratllar el caràcter predominant de la forma que es preveia per a la vaga, per oposició a la guerra civil on la forma predominant és la violència armada. Però ni la guerra civil revolucionària no exclou la lluita política, ni la vaga nacional pacífica no exclou els enfrontaments violents. Al contrari, com ja es deia aleshores, els enfrontaments violents —si més no esporàdics— apareixen com inevitables. Seria aventurerisme i falta de responsabilitat ignorar les experiències històriques que Lenin —referint-se a Marx— ens recorda comentant la insurrecció de desembre de 1905 a Moscó:

«La revolució avança pel fet de crear una contrarevolució forta i uni-

(3) «Los bakuninistas en acción», volum citat, p. 231.

da, és a dir, obliga l'enemic a recórrer a mitjans de defensa cada vegada més extrems i elabora, per aquesta raó, mitjans d'atac cada vegada més potents» (4).

La qüestió de la violència revolucionària no és de fàcil solució, teòrica ni pràctica. L'actitud dels qui juren set vegades cada dia per la insurrecció armada i la guerra civil revolucionària no és necessàriament la més eficaç; com a mínim, cal simultàniament pensar en les condicions d'aquestes sortides armades i posar-ne les premisses pràctiques. I la primera premissa pràctica de tota acció revolucionària, armada o no, és la revulsió pràctica de la gran massa de la classe obrera i del poble en accions combatives i massives.

El problema de la violència revolucionària no és un problema abstracte, que es pugui liquidar amb algunes lectures i cites. No és el mateix lluitar contra un règim relativament estable que contra un règim políticament molt feble; no és el mateix fer una revolució després d'una guerra amb l'estranger que fer-la fora de tot context bèl·lic, etc.

La línia marcada pel PCE i el PSUC en aquest terreny es basa, entre altres, en la consideració dels factors següents: 1) l'existència d'un aparell d'estat fortament repressiu, nascut d'una guerra civil que ha traumatitzat fortament les masses populars; 2) la incapacitat de la classe dominant per establir un domini polític-ideològic mínimament sòlid. En funció d'aquests factors, la línia consisteix en desenvolupar un treball de descomposició política i ideològica de l'enemic, organitzant cada vegada més les masses populars entorn de les seves reivindicacions, aprofitant tota possibilitat legal, obrint zones de llibertat que permetin l'emergència de rudimentaris contra-poders, etc. L'acció de masses es completa per una tàctica d'aliances molt oberta que tendeix a aprofundir totes les contradiccions al si de les classes dominants i a substreure aliats i punts de recolzament a l'oligarquia. A través de la **lluita revolucionària de masses** (5) es va enfortint el front de la democràcia i la classe obrera i es va afeblint el front de la dictadura, prepa-

rant-se així les condicions més favorables possibles per a l'enfrontament decisiu.

Avui les nostres energies principals es centren en la lluita per enderrocar la dictadura i establir una democràcia política. Hi ha «dos ressorts principals i simultanis per a convertir aquesta possibilitat en realitat:

1.— El creixement i la intensificació de la lluita de la classe obrera i de les masses, fins arribar a la vaga nacional.

2.— L'articulació d'un acord polític, d'un pacte per la llibertat entre les forces i les personalitats, que arreli en els sectors més amplis del país» (6).

Aquests dos ressorts no poden concebre's independentment l'un de l'altre. La lluita obrera i de masses afavoreix els acords polítics per dalt, i viceversa, els acords per dalt afavoreixen la lluita de masses, estimulants-la, posant nous obstacles a la repressió i obrint perspectives més clares. D'altra banda, els acords unitaris per dalt, traslladats a nivells inferiors —per exemple a nivell de localitats— creen un entramat d'organismes unitaris de signe democràtic que són avui la base d'un doble poder que pot jugar un paper decisiu en l'enderrocament del franquisme. Catalunya és probablement el lloc on més s'ha avançat per aquest camí, sobre tot amb motiu de la preparació de l'Assemblea de Catalunya. No és aventurat pensar que els vincles unitaris que es van creant en el curs d'aquesta llarga marxa hagin de jugar un paper important fins i tot en l'etapa de la construcció del socialisme, que pot adquirir la forma d'una nova democràcia bastant original.

Ara bé, el meu propòsit no és aquí d'endinsar-me en una reflexió general sobre la lluita per la democràcia i el socialisme, sinó mantenir-me en el terreny particular de la vaga general com a forma de lluita.

Segons els plantejaments del nostre partit, doncs, la vaga nacional és un mitjà de lluita per la democràcia política i contra la dictadura franquista. Però no és només això: per tot el que una vaga nacional significa, per les forces que posa en mo-

(4) «Las enseñanzas de la insurrección de Moscú», del volum I de les **Obras escogidas en tres tomos**, de Lenin, Moscú (Progreso), 1970; p. 595.

(5) Santiago Carrillo, **Libertad y socialismo** (sept. 1970); veure cap. II, «El partido comunista en la lucha por la libertad».

(6) **Ibid.**, p. 13 de l'edició clandestina.

viment, per les energies que allibera, per la paralització que provoca en l'estat capitalista, la vaga nacional és també **un instrument de la revolució socialista.**»

De fet seria erroni separar per barres rígides la revolució democràtica de la revolució socialista. Es tracta més aviat de punts o segments d'un únic procés revolucionari. La conquesta de la democràcia política no seria més que **el punt de partida d'un procés ininterromput de marxa cap al socialisme** —sempre, naturalment, que aquest procés acabi amb la victòria popular (7).

Vistes les coses així, és lògic pensar que les característiques de les vagues revolucionàries dependran de la fase i de les circumstàncies en les quals esclatin. Per exemple, si s'ha arribat a establir un pacte per la llibertat amb certes forces burgeses, serà més fàcil de vèncer certes resistències de l'oligarquia i de neutritzar una part dels quadres superiors de l'exèrcit, i amb una violència mínima es pot arribar a un règim de llibertats. Però si els anys passen i la dictadura no evoluciona substancialment, l'estat d'esperit dels treballadors i del poble pot radicalitzar-se i les vagues generals que eventualment esclatin poden transformar-se en autèntiques insurreccions.

Quant al contingut polític, les vagues de masses poden correspondre a diferents fases del procés revolucionari. El caràcter més polític o més social, més democràtico-formal o més socialista dependrà no de la vaga mateixa sinó de la correlació momentània de forces polítiques i socials. «La vaga de masses no és una acció particular, un acte», diu Rosa Luxemburg; «és el resum de tot un període de lluita de classes». I afegeix: «la llei del moviment és ben clara: no està en la vaga mateixa ni en les seves característiques tècniques, sinó en les relacions socials i polítiques de les forces de la revolució. La vaga de masses no n'és més que la forma» (8).

Considerada en tota la seva complexi-

(7) Santiago Carrillo, «¡Libertad!», al nº de **Nuestra Bandera** del primer trimestre de 1969.

(8) **Vaga de masses, partit i sindicats**, citat per J. Encinas al seu article sobre R. Luxemburg a **Nuestra Bandera**, nº 67, segon trimestre 1971. Per reflexionar sobre el tema de la vaga de masses és recomanable la lectura d'aquesta obra de R. Luxemburg, de la qual hi ha traducció castellana a Ediciones Pasado y Presente, Córdoba (Argentina, 1970).

tat, en la seva forma i en el seu contingut, la vaga revolucionària de masses apareix doncs no com un acte puntual, localitzat en el temps, sinó com «el resum de tot un període de lluita de classes». Es un conjunt de vagues econòmiques parcials o generals, d'accions polítiques, de batalles de carrer, on es combinaran els avanços i els retrocessos.

En aquest context és fàcil d'entendre que entre la vaga general i la insurrecció només hi ha una diferència de grau. O també, que entre l'una i l'altra no hi ha separacions absolutes. De fet, històricament, les insurreccions solen començar per la vaga general.

D'això convé no fer-ne esquemes rígids i escolàstics, perquè el pas d'un grau al grau següent de la lluita ve sempre determinat per circumstàncies concretes diverses. Però seria oportunista reduir-ho a mera expansió verbal deslligada de la pràctica política de cada dia, perquè en realitat aquestes qüestions estan lligades íntimament a l'acció quotidiana **d'avui**. Del punt de vista propagandístic, cal eliminar de la nostra propaganda —al meu entendre— expressions com la de «demostració» aplicada a la vaga nacional, expressions que suggereixen la idea d'una passejada pacífica i que poden semblar il·lusions perilloses; cal explicar la probabilitat que el final de la dictadura no tingui res d'idil·lic i que hem d'estar predisposats a durs combats. Del punt de vista pràctico-organizatiu, convé fomentar en els fets l'aparició de grups d'autodefensa contra la policia i els grups feixistes, en el curs de les manifestacions, que comencin a adquirir habilitat en la lluita organitzada contra la repressió i que vagin elevant la combativitat i la confiança dels manifestants en llurs pròpies forces. El creixement numèric actual de les manifestacions ho exigeix ja des d'ara, i tenim bons exemples de com fer-ho (a Terrassa, posem per cas).

La qüestió de la presa del carrer està indissolublement lligada al treball dintre l'exèrcit.

«**Per simple evidència**», diu Lenin en un text essencial per al tema (9), «**s'entén que si la revolució no guanya les masses i el mateix exèrcit no es pot ni pensar en una lluita seriosa. Per simple evidència es comprèn que el treball a l'exèrcit és necessari. Però**

(9) «Las enseñanzas de la insurrección de Moscú», citat en nota 4; p. 596 i 597.

no s'ha de considerar aquest canvi de front de la tropa com un acte simple, únic, resultant de la persuasió d'una banda, i de la comprensió de l'altra. (...) La vacil·lació de la tropa, de fet inestable davant qualsevol moviment realment popular, condueix quan la lluita revolucionària es fa més aguda, a una verdadera lluita per aguanyar-se l'exèrcit».

I una mica més lluny, precisa:

«Ens hem dedicat i ens dedicarem encara amb més tenacitat a «treballar» ideològicament l'exèrcit; però no se-

riem més que uns lamentables pedants si oblidessim que al moment de la insurrecció és necessària també la lluita física per la conquesta de l'exèrcit».

Avui la nostra activitat només pot ser la d'aquest treball ideològic, que va des de la política d'aliances fins a l'agitació entre els soldats, passant per la crítica entre la oficialitat de la manipulació anti-patriòtica i antipopular de l'exèrcit per part de l'oligarquia i el seu règim. Però hem de conservar vius en la memòria aquests consells de Lenin sobre la «lluita física per la conquesta de l'exèrcit» per als moments de les batalles decisives.

L'ARTICULACIO ORGANITZATIVA DEL MOVIMENT

Impulsat per l'exemple de la classe obrera amb les seves Comissions Obreres, el moviment popular dels diferents pobles d'Espanya ha produït unes estructures d'una gran originalitat: les que els comunistes anomenem **moviments socio-polítics de masses**.

Obligats per la inoperància i el caràcter opressiu de la carcassa política i sindical del règim, els obrers van haver de buscar formes d'organització autònomes i extra-legals. Així van néixer les CC.OO. En el solc obert per elles han sorgit els moviments d'altres classes i capes socials: el moviment estudiant; les Comissions de Camperols i obrers agrícoles; les comissions d'empleats (com els bancaris); les comissions de treballadors autònoms i de comerciants; els moviments de professionals (ensenyança, sanitat, grups de tècnics, arquitectes, aparelladors, advocats, etc.).

Entorn d'aquests moviments han sorgit organismes interclassistes i de base territorial, de caràcters diversos, que completen l'acció dels precedents, com ara les comissions de barri, els moviments femenins o juvenívols, els comitès anti-repressius, les juntes locals, etc.

En general, malgrat la gran diversitat de formes, totes aquestes organitzacions coincideixen amb les CC. OO. en ser **autònoms i extralegals** i en **fondre íntimament les reivindicacions econòmico-corporatives amb les polítiques**.

L'existència d'aquest esquema orgànic de les avantguardes populars constitueix un altre dels elements essencials per fer de la vaga general i nacional una arma revo-

lucionària. Tot moviment massiu, sobre tot si té la profunditat d'una vaga general, necessita una expressió organitzativa i uns dirigents. Les Comissions Obreres i els altres moviments autònoms de masses estan cridats a ser **l'expressió orgànica del poder de les masses** en el moment del seu alçament en la vaga general. A ningú que reflexioni una mica se li pot escapar la importància d'això. En un país on les masses populars estan privades de tota mena de representació político-social, és fonamental preveure el sorgiment d'aquest poder autònom, democràtic, emanació directa de la voluntat popular. Per aquesta raó és fonamental de posar en obra totes les energies per treballar en el sentit de multiplicar i consolidar els moviments autònoms de masses ja des d'ara, i d'anar-los armant políticament i ideològicament per a les seves responsabilitats històriques.

Es impossible de saber a priori les formes que pot adoptar l'estructuració d'un moviment vaguístic generalitzat. A França, el 1968, el moviment es va estructurar fàcilment gràcies als canals legals existents (partits, sindicats, premsa, etc.); però tenia una empenta tal que va desbordar aquests canals en allò que tenien de limitat, de rígid i burocratitzat. Al costat de les formes de representació tradicionals, n'apareixien de noves (comitès de vaga, comitès d'ocupació) que superaven les velles divisions sindicals, que permetien d'incorporar noves capes fins aleshores no mobilitzables, que facilitaven la pràctica d'una democràcia més directa. Al costat de la gran premsa nacional es multiplicaven els butlletins ciclostilats d'empresa o de localitat. En suma, la necessitat de participació sen-

tida per les més àmplies masses resultava tan imperativa, que es multiplicaven tota mena d'organismes espontanis al marge dels marcs constituïts.

Al nostre país, en el moment d'una vaga general, hem d'esperar el sorgiment de formes d'organització noves i inesperades, multiformes; i l'aparició de nous dirigents. I per fer que l'explosió espontània es projecti cap aquí, cal multiplicar i consolidar les Comissions i els moviments de masses en tots els ambients. La seva existència és més necessària en la mida que no podem comptar amb canals legals.

Seria un greu error no veure en la xarxa organitzativa de les Comissions res més que un expedient **tècnic** per a consolidar i enfortir la vaga. Les Comissions tenen una importància que va molt més enllà de l'aspecte tècnic; tenen una importància **política**.

A França, en 1968, un esplèndid moviment social progressiu es va convertir en una trista derrota política de l'esquerra. Perquè? Les raons en són múltiples, i potser no és la menys important el fet que agafés tots els dirigents polítics completament desprevinguts. Però convé fixar-se en un altre aspecte: els partits cridats a dirigir el moviment i a convertir-lo en instrument de transformació democràtica i progressista —és a dir, l'esquerra— **no van saber trobar la mediació entre l'acció de les masses i l'esfera política**, esfera que va quedar reduïda a la mera acció parlamentària. A França es va perdre l'oportunitat de transformar l'alçament de les masses en un moviment estructurat i autònom que desbordés els marcs estrets de la democràcia formal burgesa, que establís les bases d'una nova democràcia social i econòmica i que trenqués, amb la seva força, la inèrcia i les vacil·lacions dels dirigents polítics tradicionals. Es va perdre una oportunitat excepcional d'avançar cap el que S. Carrillo caracteritza com «formació político-social» (10).

«La importància que, al meu entendre, cal donar a l'organització autònoma de les masses no suposa cap negació del paper dels partits polítics. Pel que fa al partit comunista, la seva presència és **necessària** per a dirigir tot el procés. A més a més, la constitució d'una «formació político-social» en qualsevol país europeu, incluit el nostre, és impossible si se'n queden al marge les organitzacions de masses tradicionals (partits, sindicats i altres)».

(10) **Libertad y socialismo**, cap. III, «La lucha por el socialismo».

Salvant les distàncies, podem treure de l'experiència francesa una lliçó: la necessitat que la vaga de masses segregui la seva pròpia organització i articulació autònoma. És evident que no tindrà la mateixa força un moviment poc o gens articulat, amorf, sense dirigents, sense objectius, que un moviment articular i unificat, amb un programa clar. Les vacil·lacions al si de l'exèrcit i al si de les forces polítiques indecises podran ser vençudes amb tanta més facilitat com més consistència autònoma tingui la vaga. Independentment del contingut programàtic i de les formes concretes que adopti la vaga —que dependran primer de tot de la correlació particular de forces de classe del moment—, apareixerà com decisiva la capacitat de l'avantguarda revolucionària per superar el moment espontani de la vaga i per donar-li continuïtat, estructuració i contingut polític adequat a la correlació de classes. Si s'aconsegueix això, la vaga es convertirà en arma revolucionària o, si més no, en una escola política de vastes dimensions per a la gran massa del poble, que aprendrà així millor que en milers de discursos i pamflets com cal fer-ho la pròxima vegada, qui són els vertaders amics i qui els demagogs, qui són els dirigents, com és necessària la organització i el programa revolucionaris, etc.

En moments com l'actual, quan la classe obrera i les forces populars necessiten una convergència de les forces burgeses per a facilitar el trànsit a la democràcia política, la potència i unitat articulada del moviment vaguístic és la millor garantia per empènyer la burgesia vacil·lant i certs sectors de l'exèrcit a recolzar el moviment. La política de convergències tàctiques troba la seva millor garantia en una aplicació conseqüent de la línia estratègica. És l'aliança de les forces populars, l'aliança de les forces del treball i de la cultura, guiada per la perspectiva de la vaga nacional, l'eix essencial que ha de guiar la pràctica revolucionària avui i la garantia més sòlida de l'èxit de les convergències tàctiques. El que no cal oblidar mai és que **sempre l'estratègia ha de guiar la tàctica** i no a la inversa.

La crisi política i social de l'estat espanyol està entrant en una fase decisiva, Davant les tasques enormes que s'ens poden presentar, seria irresponsable tota actitud que es deixés portar pels esdeveniments, en comptes de preveure'ls i dominar-los. La qüestió clau del poder i de l'acció revolucionària exigeix una intensa clarificació dintre i fora de les nostres files.

EL GOVERN DE L'OPUS ENFRONTA UNA CRISI POLITICA I ECONOMICA PERSISTENT

I. LA CRISI

Des de fa més d'un any el govern de l'Opus enfronta sense èxit una crisi econòmica persistent. Mentre la inflació de preus és cada cop més intensa, l'activitat econòmica no reemprèn. Les xifres de gent desvagada són més importants que el 1968, les inversions estan parades, així com les hores extra. A moltes empreses els stocks s'acumulen. Les darreres enquestes de conjuntura no assenyalen canvis substancials. A Catalunya la petita millora apuntada per la Cambra d'Indústria per a febrer-març no tenia cap base real sòlida i ara a l'octubre han hagut d'admetre que la situació econòmica no és pas brillant.

L'actual crisi econòmica procedeix de la impossibilitat d'endregar el creixement econòmic sense resoldre els estrangulaments, els problemes estructurals que el dificulten. L'oligarquia espanyola s'ha trobat amb el regal del turisme, del capital estranger i de les remeses d'emigrants tot el qual, junt amb les mateixes exigències populars d'una millora del nivell de vida, ha permès un cert creixement. Però en economia no hi ha regals. Els tres esmentats components de la financiació del creixement, ultra ser en el nostre cas poc controlables, han creat distorsions i hipoteques addicionals; aquest és el cas, per exemple del capital estranger, abocat sobretot a activitats especulatives i de control i sotmès a variacions de tot ordre. El mateix passa amb el retard agrari, el qual aboca en moments de tensió a dues falses solucions: les importacions de xoc o els augments de preus o de subvencions sense incidir en l'estructura de la propietat i de l'explotació.

FRACAS DE LA POLITICA ECONOMICA ANTICICLICA

Davant les dificultats del creixement, el règim dels monopolis ha adoptat sempre solucions tardanes i de poca volada, de manera que la seva acció ha empitjorat la marxa de les coses vista en conjunt. Es la famosa política de «stop and go», de parar i arrencar. Al cap dels anys, els moments de recessió es presenten cada cop més sovint i sense fre notable a la marxa dels preus. Exemple de política tardana i mal encertada és l'adoptada enguany. A l'octubre de 1970 ja es veien les dificultats d'expansió junt amb l'agreujament de la inflació de preus. Els preus a l'engròs han seguit una tendència constantment contradictòria amb la de la producció industrial d'aleshores ençà, més espectacular és encara el compor-

tament de l'oferta monetària. El cost de la vida, segons les xifres oficials ha tingut també aquest comportament a l'alça enfront de la recessió de la producció industrial.

UNA REPRESA QUE NO ARRIBA

Segons l'OCDE, les tendències insegures de finals d'any havien de donar pas a una reactivació bastant forta el 1971. Això no ha passat, tot i que la política aplicada ha estat coherent amb els consells d'aquesta agència dels interessos del capitalisme internacional.

Això reflecteix per un cantó la gravetat de la situació espanyola i per altre dificultats generals de l'imperialisme per oposar-se a la inflació amb èxit, per sortir de l'anomenada inflació amb estagnament.

El retard en la represa permet constatar a més que aquesta no afecta un o altre sector sinó que ateny tant els bens d'equip, amb descens important del seu mercat d'inversió de bens reals, com els bens intermedis i igualment els bens de consum final. El fet que no sigui una crisi parcial no vol dir que en uns sectors o activitats no revesteixi una més gran intensitat. A la indústria de l'automòbil, tant en quant a la producció de turismes com a la producció de camions, s'han presentat moments especialment delicats, amb repercussions en la indústria auxiliar.

LA CRISI A CATALUNYA

La repercussió de la situació crítica en el cas de Catalunya ha estat àmplia. Producció, vendes, «stocks», cartera de comandes mostren, segons les estadístiques de la Cambra d'indústria, nivells semblants als de l'any depressiu de 1968. La demanda continua débil. Les dades de Sindicats són igualment poc optimistes. Això redundà a començaments d'any 1971 en una crispació de les tensions socials (Harry Walker, Maquinista, Enciclopèdia Catalana) en els conflictes concrets i en les preses de posició de la patronal (les mesures de 22 de gener són paral·leles gairebé punt per punt a les propostes de la Cambra d'Indústria de Barcelona). El document profeixista de les grans empreses del metall, el llançament de l'anomenat «Consejo Económico Sindical de Cataluña» de forma directa per la Cambra, suposen un intent de reagrupar forces per part de la gran burgesia. Aquesta pot estalviar-se un partit polític de masses de tipus feixista, amb relativa facilitat, però el control sindical sí que el necessita el feixisme per sobreviure. D'ací que es decidissin a les eleccions sindicals, que el règim ha perdut allí on hi ha hagut autèntica lluita.

Els sectors més afectats per la crisi són en aquests moments els de la indústria tèxtil, editorial (on als problemes de finançament de les exportacions s'afegeixen els de la política general de duresa del Ministeri Sanchez Bella i l'específica política cultural anticatalana) químiques (molt marcada reducció de les inversions el 1970 per part dels grans grups monopolístics de la química de base) construcció (on a la disminució de les sol·licituds de construcció de vivenda correspon l'augment substancial dels desvagats a diverses ciutats catalanes), i especialment al metall (indústries de l'automobil i auxiliar de l'automobil, electrònica; metal·lúrgiques bàsiques, amb problemes addicionals de preus de la matèria prima, i la maquinària no elèctrica). La llista d'empreses amb expedients i conflictes és especialment important en el cas del metall.

En resum, la favorable conjuntura internacional posterior a la creació del Mercat Comú Europeu, junt amb el sanejament financer que, pagat per la classe obrera, Franco i les potències capitalistes van imposar al país amb el Pla d'Estabilització, van permetre un cert creixement econòmic, el qual, però trobà un sostre el 1964. Després, els successius moments de crisi s'han anat apropant en el temps, malgrat els intents del règim, totalment desencaminats, car s'han basat en la pràctica en la recerca d'un fre a l'augment del nivell de vida de la classe obrera i del poble. El capitalisme monopolista espanyol no pot resoldre el problema fonamental del capitalisme en el moment actual, el d'assegurar la reproducció ampliada, perquè, donat el seu caràcter tardà i subaltern no pot aspirar a un lloc al mercat internacional, i al país, malgrat les profunditzacions possibles en el sí de la producció industrial, aquesta depèn en la darrera instància de l'aplicació del mercat de consum final. El capitalisme monopolista espanyol hipoteca el creixement industrial al manteniment d'allò que apareix com el seu avantatge relatiu momentani, el baix nivell relatiu de salaris industrials i en la integració de les masses rurals al procés industrial. La manca d'ampliació real del mercat és suplerta aleshores, falsament, per una inflació cada cop més sistemàtica, la qual per bé que té alguna incidència sobre la producció real troba limitacions creixents en la seva eficàcia (en primer terme, la lluita de la classe obrera per rescabalar-se almenys dels augments de preus) i sobre el mercat internacional (devaluacions, augment de la dependència per via privada (capitals) i pública (acords)).

II. EL CONTEXT DE LA CRISI

Tota aquesta situació no es comprèn sense referència a les característiques fonamentals de la societat espanyola i catalana actuals, sotmeses des de 1939 a la dominació d'una oligarquia en la qual s'han fos grups procedents de les classes tradicionals dominants, especialment terratinents i gran burgesia. No és cas d'entrar en l'anàlisi del franquisme des d'una perspectiva econòmica. Convé, però, remarcar alguns canvis recents, en la concentració monopolística, en la relació monopolis-estat i en l'explo-tació de la classe obrera que creiem permeten de situar la crisi actual.

LA CONCENTRACIO MONOPOLISTICA

En el cas de Catalunya els canvis succeïts en el darrers anys, reforcen la presència d'aquesta oligarquia única espanyola i han anat acompanyats del desenrotllament de la interpretació de l'estat i els grans monopolis, així com de l'augment en la presència del capital estranger.

En aquest procés l'Opus Dei ha jugat un important paper de cohesionador ideològic i polític, al mateix temps que han estat els grups financers amb ell vinculats els qui, no sense tensions, s'han endut la part més gran del negoci.

Els principals aspectes d'aquest procés podrien ser: 1) el desenrotllament de noves banques: Banco Atlàntico (Opus i Chicago Illinois); Bankunion —UIB— (Opus Rockefeller i Vaticà); Banca Catalana, amb capital

en part suís; Banco Comercial Trasatlàntico, amb capital alemany; Banco de Sabadell, relacionat amb l'Opus, com ho està el Banco Industrial de Catalunya on participa també Banca Catalana; Banco de Madrid —Banco Catalán de Desarrollo i Banco Condal, estretament vinculats amb l'oligarquia opusdeista municipal i provincial dels Porcioles i Muller. Paral·lelament s'ha donat un augment de presència de la Banca més tradicional Banesto, Central, Bilbao, Vizcaya, Popular, Urquijo i Santander els quals han absorbit definitivament una sèrie de petites banques. La participació dels oligarques catalans es fa ara menys a títol personal per part de grans industrials, membres de Consells d'administració de banques d'àmbit espanyol —cosa que per altra banda s'ha ampliat— que a través d'una relació més complexa sobre la base d'institucions financeres. Aquesta relació és també forta entre les institucions financeres amb seu a Catalunya i els seus corresponents grups, i es completa amb una penetració intensa en l'aparell industrial del país.

A través dels Fons d'Inversió Mobiliària, Eurovalor (Popular), Nuvo-fondo-inespa (Urquijo), Fondiberia (Catalana) i dels fons immobiliaris, Plus Renta, Inmuebles en Renta, Sofico, FICSA, la gran banca ha augmentat igualment el seu control sobre l'economia.

Igualment s'ha intensificat l'empresa de la gran banca sobre els fons de les Caixes d'Estalvi, que han jugat un paper de comparsa en tota una sèrie de grans operacions (autopistes, per exemple).

2) Els canvis en la indústria també han estat significatius. La tendència a la concentració, tot i frenada per la complexa dependència tècnica i financera respecte de les grans empreses internacionals, i per les mateixes característiques de l'economia espanyola, ha resultat, però, en algunes concentracions de gran importància per a l'economia catalana.

Destaquen entre d'altres en el ram de l'alimentació: el grup Agrolimen, controlat per Rockefeller, que agrupa Ralstan Purina, Gallina Blanca, Purlom, Canals Nubiola, Masia Bach, Trinaranjus, Ampuriabrava i altres empreses immobiliàries; el grup Netslé que ha comprat Camy i Sila i altres indústries de la llet i que també està present en el mercat de preparats (Maggi) i congelats (Findus), en molt estreta relació amb el grup Ursina-MG; Danone-Gervais; La Lactaria Española (Ram) juntament amb grups ja de temps consolidats (Damm, Industrias Agrícolas, San Miguel, etc). En el textil el domini dels fabricants de fibres sintètiques, La Seda-Perlofil (del grup AKU-KZO) i SAFA (Du Pont de Nemours) especialment, s'ha estés considerablement, al mateix temps que s'ha consolidat el conjunt dels grups tradicionals, Valls, Viladomiu, Fabra y Coats, etc.

En el sector químic els canvis més espectaculars corresponen a la fusió UEE-Río Tinto, la presa de participació del grup Hoescht-Niarchos a Cros, l'establiment del complex de Tarragona amb la presència d'Esso (Rockefeller un cop més) i de Basf.

En el metall, els problemes que han travessat empreses tradicionals com MIM, Macosa, Mateu, Torras Herreria, AH Catalunya, s'han resolt en molts casos amb la fusió, la participació estrangera o del sector públic. Les empreses consolidades han seguit la seva marxa ascendent (Hispano Olivetti entre d'altres).

En el sector material elèctric ha aparegut o s'han afirmat empreses que dominen els mercats respectius, molt sovint essent simples filials d'empreses estrangeres: AEC, Siemens, Unidad Hermética, Piher, Philips-Z-Miniwatt.

Pel que fa a la indústria de l'automòbil, l'augment de domini del mercat per part de Seat ha anat acompanyat de l'augment de la participació

de la Fiat, a la vegada que ha anat augmentant el control sobre l'indústria auxiliar. El mateix ha passat en el sector de vehicles industrials (ENASA, Motor Iberica). El negoci en aquest sector s'ha realitzat en gran part a través de les financeres, Fisseat, Finanzauto, Finanzauto y Servicios.

A la maquinària tèxtil hom ha vist el gran bluff de Matesa, que, junt amb l'afer Rockwell-Cerdans ha suposat la desaparició virtual del sector.

A la indústria de l'energia, fonamental per l'economia catalana, ENHER (INI) —Hidroelèctrica de Catalunya (Catalana de Gas) actuen conjuntament repartint-se el mercat amb FECSA (March), que posen en relleu les seves pràctiques monopolístiques. El gas natural, a mans del grup Catalana, l'energia elèctrica de la central de Vandellós (HIFRENSA), han estat introduïdes com a noves fonts.

En el sector de la construcció s'ha donat un dels processos més forts de concentració. Les grans empreses, FOC, CYT, Huarte, Sala y Amat, Dragados, SICOP, Entrecanales, etc. dominen el mercat de les obres públiques, nombroses i importants en els últims anys (autopistes i carreteres, el metro de Barcelona, els escalextrics de Porcioles, etc.) i, a través dels seus lligams amb les immobiliàries, el de la construcció de grans zones residencials tipus San Ildefonso, Bellvitge, Barcinova. Aquest procés també es dona en el sector dels materials de construcció (Asland) i de maquinària per a obres públiques i construcció (Finanzauto).

3) En el comerç, l'aparició de grans magatzems com el Corte Inglés, Sears, Preciados, la xarxa de Simago, i la de Banca Catalana així com les xarxes de supermercats (Sucasa, 1-2-3-) ha repercutit tant en la indústria i el petit comerç com en el consumidor. Les empreses de serveis administratiu-financers, Heller Factoring i Esfina (del grup Popular), Catalana de Cobros y Factoring i Camática, (del grup Banca Catalana). Seresco, Control Hosue (Banc de la Propietat i Banca Catalana), Icsa, i tantes altres suposen un fenomen molt nou. No es limiten a una funció tècnica car molt sovint són instrument de control de les empreses «asesorades». El mateix passa amb les empreses de publicitat, les més grans de les quals están controlades per capital estranger, i que al propi temps han sofert un ampli procés de concentració.

LA INTERPENETRACIO ESTAT-MONOPOLIS, LES ULTIMES TENDENCIES

En els darrers anys la interpenetració de l'estat espanyol amb el capital monopolista a Catalunya ha estat molt important i ha pres formes molt diverses.

Cal considerar en primer lloc el pas al sector privat d'una serie d'activitats, tradicionalment en mans del sector public, en què s'havien acumulat grans dèficits. Degut a aquesta circumstància aquestes activitats són rendables per el capital privat. Tal es el cas del dèficit en carreteres, suplert per unes autopistes el peatge de les quals es el més car del món. En el tinglado de les autopistes hi estan implicats: Bankunion-Banco Atlantico; Banca Catalana; el Vaticà; Rockefeller; Seat i les caixes d'estalvis.

El mateix passa amb el port de Barcelona, la junta d'obres del qual está totalment dominada pel capital privat, bé que en certs moments puguin donar-se picabaralles entre els mateixos grups monopolistes implicats.

Un altre cas és el de Tabasa estretíssimament lligat amb Autopistas i amb el gran tinglado de l'oligarquia municipal i provincial. L'ordenació de la conca del Llobregat concedida al grup Sociedad General de Aguas de

Barcelona-Banco Español de Crédito així com la creació del Consorcio Urbanístico del Maresme i el Consorcio Urbanístico de la Costa Brava enllaça amb totes les mesures preses darrerament referents a l'ordenació del territori i tendents a repartir-se'l entre els diferents grups monopolistes.

Per altra banda la interpenetració de l'estat i els monopolis s'ha donat cedint, d'una o altra forma, al capital privat gran part de les inversions industrials fetes per l'estat a Catalunya. Aquest és el cas de Seat i de fins fa poc de Maquinista en que, essent la participació del INI molt important, el control de la gestió està o ha estat en mans del capital privat estranger. Exactament el mateix es pot dir d'ENHER que està actuant de comparsa de FECSA i, de forma molt més clara, de Hidroeléctrica de Cataluña.

La futura privatització de Intelhorce, l'empresa textil del INI a Malaga, que anirà a parar a mans del capital monopolista català és un altre dels casos en que queden ben clars els avanços de la interpenetració estat-monopolis i de la forma concreta que aquesta interpretació pren a Catalunya: la cesió al capital privat de bens públics i l'entrega en exclusiva de certes activitats. Són molt poques les ocasions en què es dona una ampliació del sector públic per ocupar-se de sectors industrials en decadència, contràriament al què es dona a la resta de Espanya: carbó (Hunosa); siderúrgia (Uninsa i acció concertada); ramaderia (acció concertada). Tan sols es pot citar, pel que fa a Catalunya, el cas de la reestructuració de la indústria cotonera i el de la presència del Banco de Crédito industrial com a institució de crèdit.

Cal destacar en tot aquest procés la formació de la esmentada oligarquia municipal i provincial que en base a l'ocupació de càrrecs públics a Catalunya i a Madrid està prenent posicions econòmiques molt sòlides: Porcioles i Muller en són els caps visibles, però també estan lligats a ells Figueres (Construcciones Españolas i Habitat), Duran Farell, Villar Palasí, (Rector de l'Autonoma), Samaranch, etc El Banco Condal, el Banco de Madrid i el Banco Catalán de desarrollo en són les institucions financeres més importants sense oblidar l'us que fan de la Caja de Ahorros Provincial. El negoci immobiliari és el més floreixent del grup donades les posicions polítiques que ocupen, encara que no s'hagin lliurat d'uns quants escàndols (Valle de Hebron, Spai, etc.).

Tambe cal tenir en compte que la presència de catalans representants del capital monopolista a Madrid ha augmentat sensiblement en els darrers anys com a conseqüència de la integració que estem veient i com a fet per ell mateix prou relevant. Cruylles, Samaranch, Gich, Estapé, Udina, Basols, Lopez Rodó, Fontana Codina, Ordeix, Bau, Vilarasau, Beltran Flores, Montoliu, Mortes (La Seda de Barcelona), Ginebra Tona, Narcis de Carerras, Ribera Rovira, Garicano Goñi, etc. en són els principals.

El que hem vist fins ara no vol dir que la presència directa de l'estat, no hagi augmentat considerablement en els últims anys a Catalunya, encara que en la majoria dels casos aquesta ha estat molt mediatitzada pel capital privat. De la mateixa manera la presència a nivell sobreestructural ha augmentat considerablement.

Aquesta presència es dona, generalment a través d'obres monumentals la funció de les quals o no queda determinada o té un caràcter clarament secundari. Aquest és el cas, per exemple, de les grans construccions de la seguretat social que poc serveixen per a la salut de la classe treballadora pero que tenen un caràcter propangandístic i polític molt evident. En el cas de la seguretat social cal tenir en compte, a més, que les mutualitats laborals són un gran canal de formació d'estalvi forçós per a la classe obrera en benefici exclusiu del complex del capitalisme monopolista d'estat.

La creació de la universitat autònoma de Barcelona i en general tota la reforma educativa té aquest caràcter tendent a augmentar la presència de l'estat, no per a donar sol·lució als problemes plantejats sinó, entre d'altres objectius, per convencer de la necessitat i inevitabilitat d'aquest estat, a la vegada que s'intenta formar un consens entorn al mateix.

Altres casos semblants són el de la ciutat Riera de Caldes en el que cal destacar també l'entramat d'interessos econòmics que hi juguen, així com el cas de l'àrea Metropolitana de Barcelona el projecte final de la qual ha sortit fa poc temps i que a ben segur no és més que un gran «tinglado» propagandístic ja que, donades les particulars característiques del capitalisme monopolista d'estat a Catalunya, no és possible que el document final, no sigui l'entesa de tots els grups monopolistes que actuen en el terme de l'àrea.

L'EXPLOTACIÓ DE LA CLASSE OBRERA. CANVIS RECENTS

En el darrer període s'han produït canvis en les formes d'explotació de la classe obrera, entenent aquesta explotació en sentit ampli, és a dir tenint en compte tant les condicions de treball com les condicions de vida, tant l'explotació econòmica directa dins l'empresa com la repressió sindical, política y cultural, tot el qual forma un canemàs interdependent.

Al darrer decenni, només els anys de crisi de 1967 i 1968 no han vist un increment del cost de la vida inferior al 5% anual, i tots sabem la manipulació política a que es sotmeten les xifres abans de ser publicades. L'any passat el percentatge oficial (6,7%) tot i ser fort contrasta amb l'estimació de més del 15% feta per una societat privada independent. El mateix passa en relació al salari mínim, amb retard creixent sobre el salari mig i sobre l'estimació d'ingressos mínims necessaris feta per Acció Social Patronal, la qual justifica ampliament les demandes mínimes de Comissions Obreres. Es preveu oficiosament un creixement del 12% a final de l'any 1971.

El resultat és que els nivells generals d'alimentació i sobretot els de carn i llet mostren un gran retard respecte als països capitalistes (llet i carn per sota de Grècia). El resultat és que la vivenda, tant de lloguer com la fórmula generalitzada de compra a terminis a la qual hom obliga a la majoria de la classe obrera tingui uns costos molt elevats en termes relatius i absoluts (les immobiliàries tenen uns dels nivells de beneficis més elevats; cal dedicar 7 anys de la vida íntegres per a pagar la vivenda, segons el mateix Ministeri espanyol) i en vivendes de suburbi desproveïdes de serveis, situades lluny dels llocs de treball i d'esbarjo, sense mitjans de transport adequats, imposant en part la compra de vehicles individuals, com en general la falsa o escassa satisfacció individual d'una sèrie de necessitats que caldria resoldre col·lectivament. És el cas de la sanitat, per a la qual les barriades obreres compten amb pocs mitjans (conflicte de Santa Coloma, situació inconcebible de l'Hospitalet); és el cas de l'educació, la nova llei és discriminatòria socialment, carrega els costos individualment a les famílies, és elitista; és el cas de la cultura postescolar amb imposició de falsos productes culturals (la TV actual, les «enciclopèdies» per fascicles). El mateix model s'aplica a la satisfacció de les necessitats de descans (vacances, etc.).

Contra aquest model de falsa apropiació individual de la ciutat han sorgit ja nombroses protestes, que van des de la lluita contra l'especulació urbanística menada pels col·legis d'Arquitectes i d'Aparelladors, a moltes accions empreses als barris, a través d'associacions de veïns, comissions de barri, etc.

SANCHEZ BELLA, EL « REGIONALISMO BIEN ENTENDIDO » I L'EMBOLICA QUE FA FORT

El senyor Sánchez Bella, ministre de la Desinformació opus-franquista, ha fet unes declaracions a «El Correo Catalán» (12-VI-71) d'allò més sucoses. Així, en ser-li plantejat el problema de la «cultura regional no castellana», va contestar aquestes sorprenents paraules:

«Que yo sepa, las posibilidades de expresión de las culturas regionales, por lo menos desde hace diez o quince años, no han sufrido cortapisas. Digamos las cosas como son. Con ocasión de los sucesos de la ETA, la prensa francesa y todo el mundo han reconocido que es mucho más tolerante el Gobierno español que el francés en cuanto a las peculiaridades culturales, lo mismo en la zona del Rosellón que en la zona vasca.»

El cinisme del Suprem Censor no pot ser més descarat. Què deu entendre per «cortapisas»? Diguem les coses tal com són: evidentement, aquest furibund centralista no deu considerar cap atemptat a la lliure expressió i als drets de la cultura catalana coses com la manca d'escoles catalanes, la inexistència de cinema, ràdio i televisió catalans, l'absència de diaris i setmanaris en català, la prohibició d'usar el català davant l'Administració a Catalunya, etc. ¿Cal recordar al senyor ministre que aquestes coses eren drets reconeguts a Catalunya abans de 1939?

Per no moure'ns del pla cultural —i això és difícil perquè la solució d'aquest problema és inseparable d'una transformació democràtica de la societat espanyola— recordem que aquestes reivindi-

cacions apareixen sovint a les planes de la premsa legal, des de «La Vanguardia» fins a «Cuadernos para el Diálogo». Es a dir que aquestes «cortapisas», aquesta opressió, que el ministre «desconeix», són tan flagrants que fins i tot els portaveus de la burgesia, ni que sigui **formalment** (és a dir, sense un interès conseqüent amb la reivindicació, el qual portaria a la necessitat de destruir l'actual Estat espanyol), les denuncia en un primer pla, com fa per exemple Omnium Cultural.

Després ens assabentem que «todo el mundo» reconeix que el Govern de Franco «es mucho más tolerante que el francés en cuanto a las peculiaridades regionales». Es cert que el centralisme espanyol, per febleses i contradiccions en les classes dirigents, no ha arribat al «refinament» del centralisme francès, més «eficaç», però d'això a concloure que hi ha una major tolerància hi ha un abisme! Al Rosselló, per exemple, poden denunciar el «colonialisme francès» sense perill que el Govern prohibeixi la publicació (o li posi una multa com li ha passat a «Presència» parlant precisament del Rosselló!) o que un T.O.P. jutgi els separatistes catalans o bascos de França. En canvi, sota el règim franquista, referint-nos precisament a uns països que tenen uns problemes socioeconòmics semblants als del Rosselló, ¿quin gallec o quin valencià gosarà denunciar en un diari l'evident expoliació del «colonialisme espanyol» que sofreixen els seus respectius pobles?

Més endavant el ministre continua perfilant així la seva doctrina:

«Pero creo que cuando se está di-

ciendo que hay que ir a unidades macroeconómicas supranacionales, un regionalismo al margen de lo cultural es muy difícil que tenga razón de ser, porque lo que hace falta es crear economías en grandes espacios. ¿Ha de hacerse esto sacrificando a la región?

Yo creo que no. Porque nadie niega las peculiaridades catalanas o vascas, pero es que esa Cataluña, esas provincias vascas, son una parte de una cosa mayor que es España, que a su vez es parte de una mayor que es Europa o que es el mundo hispánico, y es así como creo que tenemos que ver el problema».

Aquest argument conté dues idees essencials:

1) que l'únic «regionalisme» viable és el «regionalisme cultural»;

2) que, en la perspectiva de les «unitats macroeconómicas supranacionales», la «regió» és una unitat massa petita pensant en Espanya, pensant en Europa... i pensant en el «mundo hispánico» (i respecte a això últim ¿què hi pinta l'economia?).

Respecte a la primera idea ens cal preguntar: ¿on és el «regionalisme cultural» del Règim? En el fet d'autoritzar les ballades de sardanes? En la llibertat d'elegir pubilla de Catalunya? Car el ministre no pot pretendre que sense aixecar les «cortapisas» subsistents (que segons ell fa deu o quinze anys que es van aixecar!) puguem realment parlar de cultura, i avui menys que mai: en el darrer terç del segle XX els mitjans de comunicació social com la ràdio i la televisió, la premsa, el cinema, etc., tenen una importància massa decisiva per a ignorar-los en el cas de la cultura catalana.

Si analitzem la segona idea —i si prescindim de les connotacions imperialistes de la referència al «mundo hispánico», que hi surt de trasantó— hi endevinem dues possibilitats: a) que el ministre usi aquest argument per a treure importància a les «peculiaridades catalanas o vascas»; b) que el ministre consideri tota mena de nacionalisme com a fenomen superat. Tant en un cas com en l'altre l'objectiu del ministre és d'atacar el «regionalisme cultural» que **acabava de defensar**, amb la qual cosa es demostra una vegada més la mala fe de tots els qui defensen un «regionalismo bien entendido», des de Franco fins a López Rodó passant per l'inefable ministre de la Desinformació.

La cosa, però, no acaba aquí. La mala fe i l'**imbroglio** ideològic es fan més avall evidents al costat de grossos errors de fet.

Llegim, per exemple, aquest prodigiós paràgraf:

«Recuerdo a un grupo socialista italiano que me parece se llamaba «La generación del 71», que fue a Barcelona hace dos o tres años y que habló con sus colegas de Barcelona y al volver expresó su asombro ante los problemas planteados por sus interlocutores, problemas de diferencias esenciales con el resto de España que los socialistas italianos no veían por ninguna parte.»

En primer lloc, aquesta hipotètica «generación del 71» no pot ser altra cosa que el «Gruppo 63», que va venir a Barcelona efectivament fa tres anys; en segon lloc, es tractava d'un grup d'escriptors, poetes i crítics d'avantguarda, no necessàriament socialistes; en tercer lloc, l'etiqueta de «socialista» —acceptant que tots en fossin— no dona pas automàticament garantia de comprensió dels problemes «regionals»: que el senyor Sánchez Bella consulti, si més no, l'història del P.S.O.E. i veurà que el nacionalisme xovinista de certs «socialistes» espanyols no és pas menor que el del senyor Salvador de Madariaga, tan admirat pel que sembla pel ministre franquista.

Com a detall anecdòtic cal assenyalar que José-Luis Albertos, el periodista que entrevista el senyor Sánchez Bella, en un rampell de servilisme confirma les opinions del seu interlocutor així:

«Como un dato, en relación con este tema, le puedo decir que estando ya en Barcelona, el que era todavía director de 'Le Monde', Beuve-Méry, dió unas conferencias en esta ciudad y fue invitado a asistir a una reunión donde había una serie de elementos ultracatalanistas. Después de esta reunión yo pienso que él quedó desconcertado y que no llegó a entender en absoluto el problema regionalista tal como se planteó allí por parte de estos elementos más avanzados.»

No sé qui devien ser aquests «elementos más avanzados» —en què quedem són «avanzados» o «ultracatalanistas»?— que van parlar amb Beuve-Méry, però tothom sap que els intel·lectuals francesos, fins els més liberals, ténen dificultats a comprendre els problemes de Ca-

talunya, del País Basc i de Galícia. D'una banda, perquè els assimilien massa menànicament als **problèmes régionaux de la France**; i de l'altra, perquè han estat educats en una ideologia nacionalista imperialista, que arrenca del bonapartisme.

De tota manera, ja ens agradaria saber **què van dir** realment els del «Gruppo '63» —i sobretot **qui** ho va dir— i **què va dir** realment Beuve-Méry. D'una cosa en podem estar segurs: ni els uns ni l'altre no devien mostrar l'obtusitat i el cinisme de l'ex-ambaixador de Franco a Roma, personificació de l'obscurantisme opusdeista, Suprem Censor i botxí de la poca, poquíssima «llibertat d'expressió» tolerada en ple 1971 pel règim feixista espanyol.

En tot cas, avui ja sabem, després de la revolució d'octubre i de la revolució xinesa, que els problemes nacionals no poden ser resolts sota la direcció de la burgesia, sinó en una perspectiva revolucionària. Per això són tants avui —des de Sánchez Bella fins a certs sectors catalanistes de la burgesia catalana— que no comprenen el «regionalisme»: el nacionalisme de les nacions oprimides, incloent-hi les seves reivindicacions culturals, no més pot ser comprés per les classes treballadores, pels sectors més populars, per les forces del treball i de la cultura, que són conscients que la lluita contra l'opressió nacional no es pot deslligar de la lluita contra l'opressió social, perquè totes dues són la cara d'una mateixa moneda.

MINISTERIO
DE CULTURA

XXXV ANIVERSARI

del

Partit Socialista Unificat de Catalunya

Jordi Català

COM ES VA FUNDAR EL P.S.U. DE CATALUNYA

Ara farà trenta-cinc anys que, en esclatar la guerra civil, es va constituir el Partit Socialista Unificat de Catalunya, fusionant-s'hi quatre partits obrers catalans: Partit Comunista de Catalunya (P.C.C.), Unió Socialista de Catalunya (U.S.C.), Federació Catalana del Partit Socialista Obrer Espanyol (PSOE) i Partit Català Proletari (P.C.P.) «TREBALL», al tercer dia de la seva aparició, va anunciar la fundació del Partit, decidida el 23 de juliol del 1936, i la composició del seu primer Comité Executiu (provisional), format per tres membres designats per la USC: Joan Comorera, Pau Cirera i Miquel Serra Pàmies; tres pel PCC: Miquel Valdès, Felip García (MATAS) i Pere Ardiaca; tres per la Federació Catalana del PSOE: Rafael Vidiella, Almendros i Victor Colomer; i dos pel PCP: Artur Cussó i Lluís Alvarez. El mateix dia, «TREBALL» es va presentar com a òrgan central del Partit Socialista Unificat de Catalunya (adherit a la Internacional Comunista).

No va ser cap decisió repentina. L'alçament militar va precipitar, però no va determinar, la conclusió unitària d'un procés que venia de lluny i que es va accelerar a partir dels esdeveniments d'octubre del 1934. Com es sabut, Lerroux va anunciar el dia 6 d'aquell mes la formació del Govern en el qual donà participació a la CEDA (Confederació Espanyola de Dretes Autònomes). Els pobles d'Espanya, i en primer lloc la classe obrera, hi van veure (i era efectivament així) la preparació d'un atac generalitzat contra les llibertats republicanes, el pont per on anava a passar al poder el feixisme, llavors en ascens i amenaçador a Europa. Els partits republicans burgesos havien declarat que no admetrien la presència de la CEDA en el govern i que s'hi oposarien per tots els mitjans. Els partits polítics obrers havien creat l'Aliança Obrera, amb la participació de la UGT, la CGTU i altres organitzacions sindicals autònomes, per a oposar-se a l'avanç feixista.

Astúries va ser l'únic indret del país on també la CNT formava part de l'Aliança Obrera. A Catalunya, aquesta era numèricament tan feble com els partits que la componien. Ací, però, el Govern de la Generalitat comptava amb les forces d'ordre públic, especialment la guàrdia d'assalt, amb una àmplia movilització pagesa a favor de la Llei de Contractes de Conreus, amb les Milícies de les «Joventuts d'Esquerra, Estat Català» (1) i també amb el suport de l'Aliança Obrera, que el reconeixia com a Govern legítim de Catalunya, per a fer front a l'escomesa feixista.

No és el nostre propòsit relatar els fets d'octubre, només assenyalar que, mentre a Catalunya el Govern de la Generalitat va trencar amb el central proclamant l'Estat Català de la República Federal Espanyola, (2) però es va negar a facilitar armes a l'Aliança Obrera i, en sortir l'exèrcit al carrer, va claudicar de la nit al matí sense entaular cap batalla (3), a Astúries, l'Aliança Obrera va declarar la vaga general revolucionària i va ser conseqüent, emprenent l'ofensiva de primer i sucumbint davant la força després de més de quinze dies de resistència.

Encara que va ser derrotada, l'acció revolucionària del proletariat asturià esdevingué el punt de mira de les forces proletàries i antifeixistes del país, l'exemple que els va injectar noves energies per a continuar la lluita. El salut: «UHP» (Unión Hermanos Proletarios), alçant el puny al mateix temps, es va estendre a tot el país en honor dels combatents asturians. En canvi, a Catalunya es va veure, més palesament donat el contrast, que la burgesia ja no era capaç de dirigir el poble d'una manera conseqüent i que només el proletariat el pot dotar d'una direcció autènticament revolucionària. I a despit de la repressió, en la clandestinitat, la vida política es va intensificar i els militants dels diversos partits obrers van sentir més que mai la necessitat de posar fi a llur dispersió i d'unificar-se en un potent partit del proletariat.

Les direccions dels partits obrers van anar restablint llurs contactes i, un cop vençudes moltes resistències, ja avançat el 1935, van començar les reunions i la discussió en vistes a la unificació en un sol partit. Hi van prendre part: la Federació Catalana del PSOE, el Partit Català Proletari, la Unió Socialista de Catalunya (4), el Partit Comunista de Catalunya, el Bloc Obrer i Camperol i l'Esquerra Comunista (trotskistes). De seguida es va posar en relleu una discrepància de fons entre els dos darrers i els altres quatre partits. El BOC i l'EC pretenien que el Partit Socialista

(1) En realitat, Dencàs, Conseller de Governació de la Generalitat va crear les Milícies, no pas per a lluitar contra el feixisme, sinó en vistes a un temut aixecament de la CNT contra les provocacions i la persecució de què el dit Conseller i la policia de la Generalitat feien objecte els militants més destacats de l'organització confederal.

(2) L'Aliança Obrera exigia la proclamació de la República Catalana.

(3) L'única resistència seriosa amb què va topar l'exèrcit va ser de primer davant el local del CADCI, a la Rambla de Santa Mònica, on es van fer forts nombrosos afiliats al Centre, la majoria també membres del PCP. El dirigent d'aquest partit, Jaume Compte, va morir en el combat. Després, havent claudicat ja la Generalitat, grups de l'Aliança Obrera van recollir les armes abandonades per les milícies de Dencàs i van lliurar combats a la Diagonal i als afores de Barcelona, amb alguns morts i un cert nombre de ferits.

(4) La USC, que col·laborava amb Esquerra Republicana i Acció Catalana en el Govern de la Generalitat no va figurar en l'Aliança Obrera. Després d'octubre es va pronunciar pel partit proletari únic i va ser conseqüent.

Obrer Espanyol i el Partit Comunista d'Espanya havien fracassat i que, per conseqüent, calia crear un nou partit obrer, no pas limitat a Catalunya, sinó disposat a substituir a tot Espanya els dos partits que donaven com a acabats. Els altres quatre entenien que això no seria unificar, sinó provocar més divisió; allò que calia era unificar-se a Catalunya, establir relacions fraternals amb el PSOE i el PCE i, contribuir eventualment amb el propi exemple a llur unificació. Aquesta discrepància no es va poder superar i el trencament esdevingué inevitable. El BOC i l'EC es van retirar i van córrer a fusionar-se creant el POUM (Partit Obrer d'Unificació Marxista). Tanmateix, el resultat no va ser pas l'acreixement de llurs rengles, ans la decepció de bon nombre d'antics militants i dirigents del BOC, els quals, en dos grups, es van negar a militar en el POUM i van ingressar, uns en la Federació Catalana del PSOE i els altres en el PCC (5).

CREACIO DEL COMITE D'ENLLAÇ

El PCC, la USC, la FD del PSOE i el PCP van continuar, doncs, les conversacions, havent marcat ja llur primer acord en una qüestió tan important com les relacions del nou partit obrer català amb el PSOE i el PCE. Tots quatre convingueren raonadament que la unificació comportava una sèrie de problemes polítics, ideològics i orgànics, que no es podien resoldre de cop i volta amb una decisió per dalt. Calia un període de relació i de compenetració dels militants dels quatre partits, d'acció conjunta. El primer pas fou la creació d'un Comitè d'Enllaç, compost per dos representants de cada partit, en el qual havien de ser discutides totes les qüestions importants i eventualment, no pas obligatòriament, es prendrien decisions comunes. Tan aviat com es va comunicar per via interna aquesta primera decisió, els comitès locals i comarcals, per pròpia iniciativa i sense esperar més indicacions, es van posar amb entusiasme (també amb algunes resistències aïllades) a estructurar els respectius Comitès d'Enllaç. Cal dir que, a partir d'aquest moment, totes les qüestions polítiques es van discutir conjuntament i en totes es va arribar a decisions comunes. Es va analitzar la situació i es va adoptar de comú acord una línia general d'acció política. Es va unificar l'ajut als presos i perseguits i llurs famílies en el Socors Roig de Catalunya. Es va comunicar la creació del Comitè d'enllaç al PSOE i al PCE i se'ls va demanar d'establir una relació política fraternal i permanent, que va ser acceptada (6). Un fet important, que denotava la reorientació política de la pagesia catalana, va ser l'acostament immediat de la Unió de Rabassaires i la col.laboració que la seva direcció va establir amb el Comitè d'Enllaç (7). I d'altra banda, aquest va acordar de fer tot

---

(5) Citem entre els més destacats: Victor Colomer, Vitorio Sala, Miquel Ferrer, Angel Estivill, Llibert Estartús i Manuel Rodriguez Sales.

(6) El Partit Comunista d'Espanya es va oferir al Comitè d'Enllaç sense cap mena de reserva. La direcció del PSOE va rebre la delegació, diguem, amb reaccions diverses. En general, la seva actitud va ser reticent, però la relació va ser oficialment acceptada.

(7) Aquesta col.laboració es va anar reforçant i, ja esclatada la guerra civil, molts rabassaires van ingressar en el Partit. Josep Torrents, rabassaire, va ser nomenat membre del Comitè Central i del Comitè Executiu per la Conferència Nacional. Els dos diputats de la Unió de Rabassaires van formar part de la minoria parlamentaria del PSUC.

el necessari per aconseguir les millors relacions possibles amb la Regional Catalana de la CNT. (8)

Es clar que tot això va requerir temps i que la vida no s'havia pas deturat. De primer, la lluita va ser defensiva amb una gran proliferació de premsa clandestina. L'ajut econòmic, polític i jurídic als presos, les protestes pel segrest de la Generalitat i, a tot el país, la defensa dels combatents asturians, amb la creació per destacades personalitats polítiques i culturals dels Comitès pro Infància Obrera d'Astúries i contra la pena de mort, tot plegat va anar esmussant el tall de la repressió i reconquerint una legalitat d'antuvi precària, però que a poc a poc es va consolidar i ampliar.

A primers de juny del 1935, el PCE va sortir el primer a la palestra pública amb una conferència del seu Secretari General al cinema Europa de Madrid. Pepe Díaz va admetre la responsabilitat del PCE en els fets d'Astúries i en va analitzar l'abast polític. Va caracteritzar el govern com a filo-feixista i precisà que la situació política podia ser canviada. Calia la unitat de la classe obrera aliada amb la pagesia i la formació d'un ampli Bloc Popular Antifeixista que aplegués totes les forces democràtiques en la lluita per l'Amnistia General i la Reforma Agrària, per les llibertats nacionals de Catalunya, Euzkadi i Galícia, pel millorament de les condicions de vida del poble i pel restabliment de totes les llibertats polítiques i sindicals.

A partir d'aquesta conferència, els partits polítics obrers i burgesos democràtics van començar a actuar públicament. Va iniciar-se el tombant que més endavant va obligar el President de la República a encarregar a Portela Valladares la formació d'un govern de centre, posant a la seva disposició el decret de dissolució de les Corts i de convocatòria de noves eleccions.

A finals del 1935, el Comitè d'Enllaç va celebrar el primer acte públic a Catalunya, al Price de Barcelona, ple de gom a gom. L'acció política que es va proposar a la classe obrera i al poble catalans coincidia plenament amb els plantejaments de Pepe Díaz en la més amunt citada conferència.

En aquest període les Joventuts Comunistes i Socialistes van començar a actuar conjuntament a tot Espanya. La C.G.T.U. (Confederació General del Treball Unitària, dirigida majoritàriament per comunistes) va decidir d'autodissoldre's, aconsellant l'ingrés de tots els sindicats que la integraven en la UGT. Aquesta decisió i la unitat ja existent dels quatre partits obrers catalans van determinar, a Catalunya, que els sindicats de la UGSO (Unió General de Sindicats Obrers, creada per militants de la Unió Socialista de Catalunya) tornessin a la UGT i que diversos grups d'unitat sindical hi ingressessin en bloc. La UGT adquirí una autoritat i una força d'atracció que mai no havia tingut abans a Catalunya. El Sindicat Autònom de Periodistes, la Federació Obrera de Sindicats de la Indústria Gastronòmica (FOSIG), el Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria (CADCI), hi van anar ingressant abans d'esclatar la guerra civil i la Federació Local de Sindicats de Sabadell (que s'havia separat de la CNT en 1933) immediatament després.

(8) El 6 d'octubre del 1934, la Regional de la CNT, no solament no va voler prendre posició contra la formació del govern Lerroux, amb participació de la CEDA, sinó que el dia 7, al matí, invitada pel general Batet, va enviar un representant als estudis de ràdio, incautats per l'exèrcit, a dir als treballadors catalans que no continuessin la vaga (declarada a tot Espanya) perquè es tractava d'una qüestió política que, per ser política, no interessava al proletariat. Amb tot, els fets posteriors van demostrar la justesa de la decisió del Comitè d'Enllaç.

TRIOMF DEL FRONT POPULAR

L'acció mancomunada dels quatre partits obrers va contribuir decisivament a la creació del Comitè de Front Popular de Catalunya, amb Esquerra Republicana, Acció Catalana, Izquierda Republicana (Partit d'Azaña) i alguna altra organització política. Si bé no es va aconseguir que aquest Comitè es proposés gaire més que la campanya electoral, la seva continuïtat posterior va afavorir la promoció d'un clima d'entesa general i de més predisposició a actuar junts contra el feixisme. Quant a la CNT, el Comitè d'enllaç, tot i no aconseguir cap concreció unitària, va influir perquè la premsa confederal atenués a poc a poc la campanya abstencionista que va encetar en ser convocades les eleccions i acabés insistint en la necessitat de l'Amnistia General, que era el primer punt del programa del Front Popular i que només amb el seu triomf electoral es podia assolir.

El triomf del Front Popular, el 16 de febrer del 1936, va significar en primer lloc l'Amnistia General. Desenes de milers de presos i perseguits van tornar a llurs cases. El President, Lluís Companys, i els Consellers de la Generalitat, rebuts amb una grandiosa, impressionant manifestació pel poble barceloní, tornaren directament de la presó al govern de Catalunya, amb la sola excepció de Dencàs que havia fugit i s'havia refugiat a Roma. La Llei de Contractes de Conreus va entrar en vigència. Les llibertats polítiques i sindicals van ser restablertes amb més plenitud que abans. Els quatre partits obrers catalans van obtenir set diputats i dos a la Unió de Rabassaires. (9)

Dos mesos més tard, per l'abril, les relacions establertes a tot el país per les Joventuts Socialistes i Comunistes van culminar en llur unificació i es van constituir les Joventuts Socialistes Unificades amb el camarada Santiago Carrillo com a Secretari General. A Catalunya, la unificació va integrar a més els joves de la Unió Socialista i del Partit Català Proletari així com un bon estol de joves procedents d'Estat Català.

La unificació de les joventuts i llur activitat va estimular més el corrent unitari i va esvair les resistències que encara oposaven alguns vells militants dels partits.

El Comitè d'Enllaç va emprendre més decididament una sèrie de mesures conduents a la fusió. Es van celebrar assemblees locals, comarcals i nacionals (10) de cada Partit, a les quals eren invitats a assistir els representants dels altres tres. En totes elles es va palesar la voluntat unànime o gairebé unànime, d'unificar-se, de basar el nou Partit en el marxisme-leninisme i d'adherir a la Internacional Comunista (11). Simultàniament, els

---

(9) Van ser elegits: Joan Comorera, Pelai Sala, Comas i Felip Barjau, per la USC; Pere Aznar, pel PCP; Miquel Valdès, pel PCC; i Amós Ruiz Lecina pel PSOE (el qual no va voler militar en el PSUC i es va inscriure en la minoria parlamentària del PSOE); Josep Calvet i Pau Padrò, per la Unió de Rabassaires. També va ser elegit Joaquim Maurin del POUM.

(10) En el moment de la unificació, la FC del PSOE era l'únic dels quatre partits que no havia celebrat l'assemblea nacional, que, convocada per al dia 20 de juliol, es va haver de suspendre.

(11) Efectivament, des d'abans dels esdeveniments d'octubre del 1934, la política desplegada pel Partit Comunista d'Espanya després del IV Congrés, sota la direcció de Pepe Díaz i Dolores Ibàrruri (Pasionària), li va valer un fort augment del nombre de militants i una considerable extensió de la seva influència política. A Catalunya, els militants dels quatre partits el miraven com a exemple del que havia de ser el Partit Obrer Unificat. D'altra banda el prestigi de la URSS i l'autoritat de la Internacional Comunista creixien visiblement als ulls dels obrers catalans. El VII Congrés de la IC, celebrat a mitjans del 1935 i l'informe que hi va presentar Dimitrov, l'heroi del procés de Leipzig, propugnant arreu els Fronts Populars Anti-feixistes, feren irreversible la voluntat dels militants que el Partit Unificat s'adherís a la III Internacional.

setmanaris OCTUBRE, òrgan del PCC, i JUSTICIA SOCIAL, òrgan de la USC (els altres dos partits no en tenien), es van convertir en un, que duia els dos títols encreuats, i passà a ser òrgan del Comitè d'Enllaç.

Així mateix es va decidir de preparar el Congrés d'Unificació per a finals d'agost (12). A partir del dia 1 d'aquest mes havia d'aparèixer un diari, «TREBALL», com a tribuna de discussió i com a orientador polític i ideològic del Congrés, i després, com a òrgan del nou Partit. També es va nomenar una delegació, composta de representants dels quatre partits, que havia de sortir cap a Moscou el dia 26 de juliol, per tal de convenir amb la Internacional Comunista l'adhesió del Partit unificat.

Mentrestant els esdeveniments polítics es precipitaven. La reacció conspirava i provocava obertament. Calgué dedicar tots els esforços a movilitzar l'opinió i les masses davant l'amenaça creixent.

L'alçament militar va topar arreu amb la rèplica global de les masses obreres i populars. A Catalunya, el Govern de la Generalitat, comptant amb l'experiència d'octubre del 1934, es va enfrontar amb els sublevats i va facilitar armes a les forces obreres. La CNT hi va participar plenament. Als dos dies la sublevació militar va ser aniquilada a Catalunya i en la més gran part d'Espanya.

Llavors, mentre les columnes de milicians marxaven en persecució de l'enemic, es va presentar un conjunt de problemes nous que van obligar a prendre una resolució immediata.

En una ràpida reunió, el Comitè d'Enllaç va concloure que calia nomenar un Comitè Executiu provisional i donar per feta l'unificació dels quatre partits en un Partit únic, marxista-leninista i adherit a la Internacional Comunista a través del Partit Comunista d'Espanya. L'antecedent de la unificació de les joventuts, va facilitar l'acord sobre el nom, Partit Socialista Unificat de Catalunya, que va ser proposat per Rafael Vidiella. Les direccions dels quatre partits van aprovar les propostes del Comitè d'Enllaç i van designar els components del Comitè Executiu Provisional.

A finals d'abril del 1937, en plena guerra es va celebrar la Conferència Nacional on, al costat dels delegats procedents dels quatre partits fundadors i d'altres organitzacions antifeixistes, figuraven també i força nombrosos els militants novells, obrers, pagesos i intel·lectuals, ingressats en llurs llocs de treball o en les unitats de combatents. Dels sis mil militants que reunien els quatre partits fundadors en el moment d'esclatar la guerra civil, el Partit Socialista Unificat de Catalunya havia passat a 60.000 en el moment de celebrar-se la Conferència Nacional. Aquesta va aprovar una declaració programàtica i va redactar uns estatuts. Va nomenar un Comitè Central, en el qual figuraren Pepe Diaz i Dolores Ibàrruri en atenció a les relacions estretes i fraternals establertes amb el Partit Comunista d'Espanya, i el Comitè Central va elegir el Comitè Executiu de ple dret, confirmant a Joan Comorera, com a Secretari General.

Malgrat la derrota, la repressió violenta i l'exili que han determinat canvis d'actitud i abandonaments àdhuc d'alguns dels fundadors, el Partit Socialista Unificat de Catalunya es manté fidel als principis proclamats en fundar-se, atén els canvis profunds, favorables al socialisme, que s'han produït i s'estan produïnt en el món, i continua la lluita conseqüent per la democràcia i el socialisme a Catalunya i a tot Espanya. El Partit Socialista Unificat de Catalunya és la gran esperança de la classe obrera i del poble catalans.

(12) El Congrés d'unificació havia de reunir als delegats nomenats per les diverses organitzacions de base de cada Partit, segons llur nombre de militants i tots amb igualtat de drets.

EL PARTIT LENINISTA

«El proletariat no disposa d'altra arma, en la seva lluita pel poder, que l'organització»

LENIN

El 23 de Juliol del 1936 neixia el Partit Socialista Unificat de Catalunya. En el document del Comitè Executiu del nostre Partit, publicat el mes de juny en ocasió del 35e aniversari de la fundació del P.S.U.C. són examinades algunes dades històriques en relació amb aquest moment —decisiu per al moviment obrer i revolucionari del poble català— de la creació del partit proletari de nou tipus a Catalunya, inspirat en les ensenyances de Lenin.

En el període d'aquests trenta-cinc anys, en el fragor de la guerra nacional revolucionària primer i de la lluita ininterrompuda contra la dictadura franquista després, el nostre Partit s'ha anat forjant com un vertader partit revolucionari leninista. En la celebració d'aquest esdeveniment hem considerat oportú de fer algunes consideracions tocant la doctrina de Lenin sobre el Partit.

El 22 d'abril de l'any 1970 va complir-se el centenari del naixement de Lenin. Dificilment pot trobar-se en l'època contemporània una personalitat històrica tan influent en els destins de la humanitat, durant els seus anys d'activitat revolucionària com posteriorment.

Són molts els mèrits de Lenin davant dels proletaris de tots els països, davant de tota la humanitat progressista, però sens dubte que el més important haurà estat el de crear una doctrina bàsica del Partit Revolucionari de nou tipus.

Després de l'experiència històrica de la lliga dels Comunistes i de l'Associació Internacional dels Treballadors fundada per Marx i Engels, el desenvolupament de la lluita de classes, motor de la vida social, feia necessari un tipus nou d'organització revolucionària, capaç de dirigir el proletariat i les grans masses en la lluita per l'enderrocament del capitalisme en la seva fase monopolista imperialista.

En les seves obres fonamentals, Lenin posà al descobert amb poderosa energia

revolucionària tota la brutal essència del capitalisme contemporani, engendrador de guerres imperialistes d'extermini, de les més ferotges formes d'explotació dels treballadors i de la immensa majoria de la societat, de la més completa reacció a totes les esferes de la vida, de la més despietada opressió nacional, per la qual cosa aquesta època històrica s'hauria de caracteritzar per l'extrema agudització de les contradiccions econòmiques i polítiques. L'anàlisi profund de la realitat concreta del capitalisme a l'època de l'imperialisme, dugué Lenin a la conclusió, provada després pel desenvolupament dels fets, que **«...l'època de l'imperialisme capitalista, és la del capitalisme que ha assolit i depassat el seu moment de maduresa, que es troba a les portes de la seva ruïna, madur fins al punt d'haver de cedir el lloc al socialisme.»** L'època de les revolucions proletàries, de la lluita d'alliberament dels pobles colonials i dependents que s'iniciava.

Aquesta nova situació històrica exigia un partit de masses de nou tipus, autènti-

cament revolucionari, capaç de fer front a les més dures proves, d'enfrontar en tot moment i circumstància les forces més reaccionàries del capital monopolista imperialista, capaç de dur a terme la revolució proletària, d'acabar amb el capitalisme i fer triomfar el socialisme.

Lenin assenyalà que «...el proletariat no disposa d'altra arma, en la seva lluita pel poder, que l'organització». Per això el proletariat necessitava com a arma essencial, com a instrument imprescindible en el seu combat revolucionari, el seu partit polític, que aplegui i organitzi els obrers i tots aquells que abracen la seva justa causa.

Només un partit que donés aquest elevat nivell d'organització a la classe obrera la faria invencible enfront dels seus enemics de classe i la menaria a la seva victòria definitiva.

En infadigable i dura lluita contra aquells que en la II Internacional havien degenerat les idees de Marx i Engels, contra tots els qui traïen els interessos de la classe obrera i es posaven al servei de la burgesia, Lenin restaurà les tesis marxistes i les desenrotllà d'acord amb el procés històric.

Així, la concepció del partit com a destacament conscient i avantguarda de la classe obrera, armat de la teoria revolucionària marxista, fornit del conixement de les lleis del desenrotllament de la societat i de la lluita de classes, encarnaren en el Partit Bolxevic que Lenin creà pas a pas. A despit del temps transcorregut des de la seva prematura mort (21 de gener del 1924, als 54 anys), la major part dels seus plantejaments respecte del partit de nou tipus segueixen tenint plena validesa, fins a l'extrem que, en algunes ocasions, del que es tracta és de restablir els principis leninistes vulnerats, falsificats, oblidats durant el període estalinista.

Lenin va indicar repetidament que «sense teoria revolucionària no pot haver-hi moviment revolucionari», que el marxisme és medularment una teoria crítica i revolucionària, en la qual la dialèctica materialista és l'essència, el mètode per a l'estudi de la realitat, contrari a qualsevol concepció conservadora, immobilista, conformista, burocràtica. La dialèctica, la llei d'unitat i lluita de contraris, de superació del vell pel nou, d'avenç i transformació constants, dona a la doctrina marxista un caràcter viu i dinàmic, incompatible amb els dogmes i fideïsmes,

amb els esquemes paralitzants, tancats, sense perspectiva.

L'aplicació del materialisme filosòfic i del mètode dialèctic marxista, condueix a la conclusió incontestable que la caduca societat capitalista que no respon a les exigències de la humanitat, ha de ser desplaçada per la societat socialista que correspon a les necessitats històriques del present.

A més, el materialisme filosòfic i el mètode dialèctic marxista han de ser aplicats cada vegada amb més vigor i encert a l'examen dels problemes sorgits històricament entre els països socialistes i en el moviment comunista internacional.

La nostra teoria revolucionària, el marxisme leninisme, no admet ésser «invocada» com instrument de justificació d'allò que ha estat aconseguit, sinó com arma de crítica, de lluita contra el que és vell, contra les deformacions i errors, contra l'anquilosament dogmàtic i burocràtic, contra l'oportunisme i les falses teories pseudorevolucionàries i «modernistes».

Per una banda el partit de la classe obrera només podrà complir la seva missió dirigent, en qualsevol país i condicions, si es guia en les seves activitats per aquesta justa aplicació de la teoria revolucionària marxista, que no admet «tabús», que proporciona als comunistes el fonament científic per a la lluita per la constant transformació i desenvolupament de la societat en l'econòmic, polític i social, per mètodes revolucionaris. Per altra banda, per acomplir aquest paper dirigent, el partit ha d'estar, a més, pregonament arrelat en el moviment obrer, ha de defensar conseqüentment els interessos nacionals i internacionals del proletariat.

Així es realitza la fusió del socialisme científic amb el moviment obrer, un dels trets més característics del partit de nou tipus, que el distingeix de totes les altres organitzacions polítiques. Així es creen les condicions per a la unitat dialèctica de la teoria i la pràctica, de les idees més avançades i el moviment revolucionari que ha de definir el partit marxista leninista. En l'aconseguint d'aquest objectiu, Lenin assenyalava que l'existència de grups revolucionaris professionals, encapçalant la lluita del partit, era imprescindible en les condicions de la lluita per l'enderrocament del capitalisme, que el combat del proletariat no tindria èxit mentre no fos dirigit per una forta organització revolucionària.

à

dù

Una exigència permanent per al partit mentre existeixi, és la d'estar, en el seu conjunt i per cadascun dels seus militans, fos amb la classe obrera, amb els treballadors i amb el poble en general, defensant els seus interessos i drets, coneixent els seus problemes i necessitats, i assumint-los cada dia; només així serà possible guanyar la confiança del proletariat i de les masses, només així els comunistes que —dèia Lenin— són una gota d'aigua en l'oceà del poble, podran dirigir les masses, merèixer i guanyar el seu recolzament per a la causa revolucionària.

Entre els principis bàsics d'organització, Lenin va defensar la necessitat de mantenir la unitat del Partit, la seva disciplina interna, obligatòria per igual per als dirigents i els militants; condemnà tota concepció senyorial i autoritària, unipersonal, de la direcció; exigí el caràcter col·lectiu d'aquesta, la lluita constant contra el burocratisme, contra la complaença i el conformisme, l'autosatisfacció i la manca d'esperit crític. Aquestes i altres idees fonamentals donen contingut al centralisme democràtic, que és la unitat dels comunistes sobre els principis ideològics, polítics i organitzatius que s'expressen en el Programa i els Estatuts del Partit.

En la concepció leninista, el centralisme apareix sempre com la unitat de pensament i d'acció dels comunistes; «...tots nosaltres, membres del Partit, obrarem com un sol home...», indissolublement lligada a la més ampla i lliure discussió crítica i autocrítica, a l'examen real i profund dels problemes, a la participació plena a la vida del Partit de tots els seus militants, fins a aconseguir un acord, fins que la majoria es defineixi per una posició, que llavors es converteix en posició de Partit obligatòria per a tots els militants, la lliure discussió és garantia de més grans possibilitats d'encert. I àdhuc una vegada establert un acord, obligatori per a la minoria que ha de fer-lo seu i defensar-lo, Lenin assenyalava el màxim d'atenció i respecte envers les opinions minoritàries, la seva reconsideració.

Es indubtable que la violació dels principis leninistes d'organització al llarg d'un extens període històric, i la gravetat dels fets esdevinguts durant aquest període —que van dur, a més, a un estancament ideològic del pensament marxista— han originat en els darrers anys, particularment després del XX Congrés del P.C.U.S., una necessària i viva discussió dels principis del centralisme democràtic, de la seva interpretació leninista, actual.

En aquest sentit, el Secretari General del Partit Comunista d'Espanya, Santiago Carrillo, en l'article titulat «La democràcia en el partit leninista» («Mundo Obrero», 5-4-1970), després d'assenyalar que l'aplicació del centralisme democràtic, la correspondència entre els dos termes, centralisme i democràcia, varia segons les condicions en què actua el Partit, i que no és igual la situació per un partit en la clandestinitat que per el que actua en condicions de llibertat política o per el que ha arribat al poder, plantejava la qüestió així:

«...El dia que hi hagi llibertat a Espanya, el nostre Partit podrà i haurà de passar a formes molt més amples de funcionament democràtic. El nostre Partit haurà d'abordar més concretament un problema que està plantejat avui a la generalitat dels Partits Comunistes: ¿Com combinar un democràticisme cada vegada més autèntic, capaç de captar els aspectes canviants de la situació, d'enriquir autènticament la nostra política i la nostra teoria, sense que això afebleixi la unitat d'acció ni fomenti les fraccions? ¿Com realitzar un Partit cada vegada més obert als problemes i a les opinions i, alhora, més capaç d'actuar amb unitat, disciplina i audàcia revolucionària en tots els moments?».

En aquests interrogants radica l'essència, l'esperit leninista del centralisme democràtic en el seu desenvolupament històric. La concepció burocràtica autoritària, que posa l'accent en el centralisme i relega al terreny purament formal la democràcia, fent-la impossible o falsificant-la, que usa com a mètode essencial la sanció i condemna de tota opinió discrepant, no té res a veure amb el leninisme i només danys ha ocasionat al moviment comunista internacional, i continuarà ocasionant-ne allí on sigui vigent.

El fet que el partit tingui un sol organisme superior, el Congrés, i entre Congrés i Congrés el Comitè Central, el fet que es regeixi per una disciplina única, per la subordinació de la minoria a la majoria i de les organitzacions inferiors a les superiors, l'establiment dels drets i deures de tots els seus militants en la llei del partit, que són els seus Estatuts, el converteixen en un tot orgànic que és, ensems que la suma de les seves organitzacions, un sistema únic de totes elles.

A les obres de Lenin apareix amb freqüència la clara idea que cada partit

ha de realitzar la revolució al seu país d'acord amb les condicions històriques concretes de la seva realitat nacional, creadorament, aportant al procés revolucionari mundial les seves característiques pròpies, cosa que està donant i donarà una múltiple varietat de formes de lluita política per la conquesta del poder, i alhora donarà al poder revolucionari una vegada establert, tota una sèrie de variants polítiques sobre la base essencial de la liquidació del capitalisme i l'explotació, sobre la base de la socialització dels mitjans de producció i la construcció de la nova societat socialista.

En aquests principis leninistes ens eduquem els militants del P.S.U.C., esforçant-

nos, en les condicions concretes que ens envolten, per complir la missió històrica que ens correspon.

La commemoració del 35e aniversari del nostre Partit ha d'estimular en cada comunista l'esperit revolucionari leninista per a «**investigar, descobrir, comprendre el que hi ha de nacionalment específic en la forma de fer triomfar el socialisme**» a Catalunya, a tots els pobles d'Espanya. Aquesta serà la nostra millor i més gran contribució a l'internacionalisme proletari, a la causa del comunisme.

Juliol 1971

MINISTERIO
DE CULTURA

MEMORIES

(extractes)

Comunistes i Catalans

Presentem seguidament alguns extractes d'un manuscrit que ens ha enviat el veterà lluitador comunista tarragoní Josep Banqué, resident a la Unió Soviètica des del final de la guerra civil espanyola ençà.

Hem seleccionat els capítols que, a més de presentar l'autor i el marc geogràfic on transcorre la seva lluita, relaten episodis relacionats amb la història del P.S.U. de Catalunya a les comarques tarragonines.

En números successius publicarem d'altres capítols d'aquestes interessants memòries, que seran sens dubte editades un dia en el nostre país, quan sigui conquistada la llibertat, i apréciades com una valuosa contribució a la crònica del moviment obrer i revolucionari català.

La Redacció.

LA NOSTRA FAMILIA

El pare, Tomás Banqué Papaceit, era miner i treballava en les mines de plom que la companyia Folch i Albiñana tenia en el poble de Bellmunt, a cinc quilòmetres de Falset, província de Tarragona. Era un home bo, treballador i estimava amb passió el cant. La mare, Margarida Martí Escoda, era una dona molt enèrgica, treballadora que, a més de tenir cura de nosaltres, rentava la roba en les cases dels pagesos benestants, o venia verdura i fruites per aportar el seu salari a les necessitats de la llar. Vam ser set germans: Josep, David, Salvador, Conxita, Carme, Bonaventura i Baptiste, nascuts a Falset, al carrer de La Vall de les Moreres, segon carreró, nº cinc.

Com a totes les famílies treballadores i nombroses, a casa hi havia moltes necessitats. Sovint no teniem la roba suficient per a vestir-nos, i l'últim que s'aixecava del llit havia de tornar-hi per no saber amb què vestir-se. De gana no em passavem mai; un plat de mongetes o de patates i pa sempre el teniem al nostre abast, però la carn sols la veiem en els dies de festa més importants. Amb prou feines si vam poder anar a l'escola. Als 9 anys vaig començar a treballar de peó en les feines del camp. El meu primer patró va ser Josep Maria Pascó. Més tard vaig treballar per Salvador Estrem.

La mare va col·locar en David de rentaplats, quan encara era un nen, a l'hotel París de Reus a 35 quilòmetres de Falset. Els altres germans eren encara molt petits en aquests anys 1917-1920.

Falset és cap de partit judicial del Baix Priorat i està situat entre les altes muntanyes del Montsant i la Mola. Es una vila de la província de Tarragona molt rica per la varietat dels seus cultius, excel·lint en la producció de vi, avellanès i olis.

En els anys 1917-1918 hi havia dues societats recreatives anomenades «La Artesana» i «El Coral» i totes dues competien en les seves manifestacions artístiques i festives que eren l'alegria de tota la joventut del poble. La revolució socialista d'octubre, realitzada pels obrers i els pagesos russos, va despertar un gran entusiasme entre els obrers i els pagesos del poble i en la calor d'aquest esdeveniment es va formar en ell una cooperativa obrera per unificar tots els treballadors. Aquesta s'anomenava «Cooperativa Obrera El Porvenir» i el seu primer president va ser un obrer miner que es deia Gregori Llevaria. Aquesta cooperativa començà organitzant una barberia col·lectiva que ben aviat es va convertir en el lloc de reunió de tots els treballadors. En ella es rebien els diaris obrers i republicans: Solidaridad Obrera, El Socialista i El Diluvi; els dos primers òrgans de la C.N.T. i del P.S.O.E. respectivament, i l'últim, portaveu dels republicans catalans. Tots ells eren propagandistes de les idees anarquistes, socialistes i republicanes d'aquells temps, però publicaven extenses informacions de la lluita dels bolxevics a Rússia contra la reacció interior i la intervenció internacional contra la Revolució Soviètica.

Els èxits dels revolucionaris bolxevics eren una alegria per tots els treballadors i les seves derrotes temporals, la nostra amargura. El nom de Lenin era el nom de l'esperança de redempció de la nostra explotació per part dels capitalistes i terratinents. En la cooperativa, nosaltres, els joves, vam crear en 1918 un grup llibertari. Aquest estava format pels companys Miquel Llevaria, Bonaventura Mestres, Saturní Navarro, Ezequiel Gombau i Josep Banqué. La nostra principal missió era propagar les idees llibertàries i fomentar l'organització dels Sindicats Unics afiliats a la Confederació Nacional del Treball d'Espanya en tots els pobles de la comarca del Baix Priorat.

En la Cooperativa es va organitzar el Sindicat Unic, afiliat a la C.N.T. el qual començà aviat la seva actuació en defensa dels interessos dels treballadors.

La patronal del poble va formar també la seva associació per enfrontar-se amb els treballadors i en el poble es desenrotllà amb gran força la lluita de classes.

EL PRIMER DE MAIG DEL 1919 SOTA LA BANDERA DEL SOCIALISME

A mesura que la gran revolució d'octubre vencia a Rússia la resistència de la contrarevolució i es feia més forta en el poder, més gran era el sentiment i entusiasme entre els pagesos i obrers de la cooperativa «El Porvenir». Per celebrar aquestes victòries, el mes de març del 1919 es va nomenar una comissió organitzadora de les festes del primer de maig. Aquest dia, a les 9 del matí, ens reunírem tots els treballadors a la plaça de la Constitució, on radicava la Cooperativa, i vam formar la primera gran manifestació sota la bandera del socialisme. Aquesta es posà en marxa als acords de la Internacional, precedida pel president de la Cooperativa, Joaquim Llorenç i els companys Eliseu Llevaria, Josep Domènech, Tomàs Vaqué, Bonaventura Mestres i altres. La manifestació va recórrer els principals carrers del poble cantant himnes revolucionaris, cridant visques a la revolució socialista, a la C.N.T. i a les Joventuts Llibertàries.

El pas de la manifestació pels carrers era saludat pels treballadors

amb gran alegria; però ja aleshores es veien cares dels que ens miraven amb odi de classe.

Després de la manifestació, es va celebrar un miting a la plaça de la Constitució, davant l'edifici de la Cooperativa. Des del balcó d'aquesta, el company Joaquim Llorenç pronuncià un discurs molt bo sobre el Primer de Maig i la Revolució Russa. Intervingueren també altres estimats companys, treballadors de la localitat i representants dels pobles de la comarca, entre ells, de Torroja, Porrera, Gratallops, Ulldemolins, Cornadella i d'altres, que més tard foren els nuclis iniciadors dels comitès d'amics de la Unió Soviètica, que es transformaren més tard en les primeres organitzacions comunistes de la província de Tarragona, comarca del Baix Priorat. A la nit d'aquesta diada es celebrà ball familiar i el grup d'aficionats del teatre de la Cooperativa representà el drama «Els Vells».

D'aquest Primer de Maig en guardo un record profund. Per mi fou el despertar a la vida política, que tantes alegries i contratemps m'ha proporcionat, en defensa de la meua classe i per la creació del Partit Comunista a Catalunya.

EL TRANSIT DE FALSET A REUS

Durant els primers mesos del 1920, la nostra família es traslladà a Reus. Deixàvem al nostre estimat poble on havíem nascut. Allí quedava la vella casa i les parcel·les de terra venudes o empenyorades. Sobretot ens recordàvem d'Els Fontalans, troç de terra plantat d'avellaners, que els diumenges era la felicitat de la nostra família, quan ens reuníem sota la gran figuera. També quedaven allí els amics, i, amb ells, les nostres primeres inquietuts, llàgrimes i alegries. Mai no oblidarem Falset, malgrat que per nosaltres no fou més que una escola de treball explotador, sense que haguéssim tingut la satisfacció d'anar a l'escola, on, a l'edat infantil, es reben els primers coneixements dels llibres. Fou dura la nostra vida al poble; però sempre el recordarem amb gran tendresa.

LA FAMILIA A REUS

A Reus ens allotjàrem als baixos d'una casa situada al carrer del Carme, nº 63. La mare i les germanes dividíren el local amb mantes per fer departaments per a tota la família. Les condicions no eren molt còmodes però al principi ens en sortírem. Aviat començàrem a treballar a diversos llocs de la ciutat. La Conxita i la Carme es col·locaren en la indústria tèxtil. En David ja treballava d'ajudant de cuiner a l'Hotel París. Jo em vaig posar de peó en un magatzem de compra i venda d'avellanes. En Salvador se'n anà d'ajudant de cambrer a Vilanova i Geltrú. En Bonaventura començà l'ofici de pasteler i els pares obriren una tenda de llenya i carbó. A més feien estelles per a encendre el foc, que en Baptiste, el germà petit, repartia per les tendes.

La mare estava contentíssima ja que, finalment, veia com tota la família treballava, i podia comprar espardanyes per a tothom.

Així començàrem la nostra vida de treball en la ciutat de Reus.

FORMACIO DEL PRIMER GRUP COMUNISTA A REUS L'ANY 1920

Als primers mesos del 1920, en formar-se el Partit Comunista Espanyol, vam escriure a la redacció del periòdic «El Comunista», que enviessin al «Centre d'Estudis Socials» uns exemplars del susdit periòdic. La petició fou atesa i, uns dies més tard, començàrem a rebre el nostre estimat portaveu igual que es rebia «El Socialista» i «Solidaridad Obrera».

L'aparició d'«El Comunista» en la nostra organització, fou el punt inicial de la formació a Reus del primer grup comunista de la província de Tarragona, que aviat es convertí en el centre organitzador i propangandista de tots els nuclis de simpatizants que posteriorment s'anaren formant en diversos punts d'ella.

No fou fàcil de constituir aquest grup iniciador, ja que contra nosaltres teníem els llibertaris i els socialreformistes. Malgrat l'oposició d'aquests, la nostra voluntat anà vençant tots els obstacles i la labor més urgent que ens plantejàrem en aquell moment fou la de buscar la forma de propagar el nostre òrgan i buscar nous subscriptors. Aviat començàrem a rebre també «El Comunista Balear».

La recollida i la distribució de la premsa així com la percepció de l'import de les subscripcions era a càrrec del meu germà David Banqué; a mi se m'encarregà d'establir relacions amb els companys del partit Comunista Espanyol a Madrid i als pobles de la província de Tarragona. Aviat vam visitar i escriure a molts amics i coneguts de la C.N.T. dels pobles tarragonesos, la qual cosa donà com a resultat l'adquisició de nous subscriptors per al nostre jove periòdic «El Comunista».

En aguditzar-se la lluita política en el Centre d'Estudis Socials, aquest es va disoldre. El mateix va succeir amb altres organismes d'aquesta classe. Després de la guerra de 1914-1918 es va fundar a Reus, amb l'ajuda econòmica d'Evarist Fàbregas, el Centre de Lectura, que era l'orgull de la ciutat. En aquest centre, a iniciativa de la seva Secció d'Estudis Socials, vam tenir l'ocasió de sentir dirigents de les organitzacions obreres i republicanes com Marcelí Domingo, Julià Noges, Lluís Companys, Indalecio Prieto, Angel Pestaña, Salvador Seguí, Hilario Arlandis, Pere Ardiaca i molts d'altres. La biblioteca del Centre era una de les millors i més importants d'Espanya. Durant la nostra guerra l'aviació franquista va destruir la part central d'aquesta magnífica institució cultural.

EL CONGRES DE LA REGIONAL CATALANA DE LA C.N.T. A LLEIDA L'ANY 1922

L'any 1922 es va celebrar a Lleida el congrés de la Regional Catalana de la C.N.T. Aquest tingué lloc en un ambient de gran intranquil·litat en els medis obrers de la regió. El terror imposat per la patronal i les autoritats governatives feren que totes les intervencions versessin entorn del problema de com trobar una sortida a aquesta situació de violència i per quins mitjans la C.N.T. podria obtenir la victòria en aquella lluita desigual entre el proletariat català i la reacció.

Es feia sentir la falta d'unitat d'acció entre la C.N.T. i la U.G.T. Els millors lluitadors d'aquesta central sindical queien assassinats per les bandes mercenàries dels sindicats lliures. Al Governador de Barcelona Martínez Anido no li tremolava pas la mà quan firmava ordres d'empresonament contra els militants més actius de la C.N.T. En la *Jefatura de Policia* es martiritzava sense pietat els detinguts. Què es podia fer en aquesta situació? Seguir la lluita de defensa activa o sometre's a la voluntat de la patronal? Aquesta era la pregunta que es feien els delegats al congrés regional. En el miting de clausura, celebrat en el Teatre dels *Camps Eliseos*, en el que es van resumir els acords del congrés, totes les intervencions es van pronunciar pel manteniment ferm en la lluita contra la patronal i la resposta als cops d'aquesta amb altres cops de la C.N.T. contra la reacció. Es feia una crida a la solidaritat nacional de classe, al reforçament dels comitès pro-presos i a d'altres mesures que poguessin ajudar a la lluita. En aquest miting es va anunciar la detenció de 36 dirigents de la C.N.T., traslladats a la Mola de Mahon com a ostatges,

per evitar que la C.N.T. anés a la vaga general a Catalunya contra la patronal i les autoritats governatives.

Entre els delegats que prenién part en aquest congrés, hi havia en Joaquim Maurin, de la delegació provincial de Lleida, el qual, junt amb altres, proposava que, paral·lelament a l'organització confederal, s'organitzés un partit obrer de classe, per tal d'alliberar el proletariat català de la influència política de la petita burgesia. Amb aquesta posició política coincidí la delegació de la federació local dels sindicats de Reus, representada per nosaltres. En els intervals del congrés s'esdevingué un canvi d'opinions entre els components de l'oposició sindical revolucionària dels diferents llocs, que va tractar sobre la lluita per la unitat sindical y la democratització interna dels sindicats confederals.

Els delegats al congrés haguèrem de sortir de Lleida precipitadament perquè s'havia donat l'ordre de detenció contra tots els seus components. Aquest congrés va ser l'últim que va celebrar la C.N.T. catalana abans que prenguéss el poder el general Primo de Rivera.

LA DETENCIÓ A REUS DE CINC MEMBRES DE LA NOSTRA FAMILIA

En la lluita a favor dels companys presos, en la que preniem part activa, va succeir un incident lamentable que costà la vida al comerciant en olis de Reus, Feliu. El comitè provincial pro-presos li feu una petició d'ajuda, a la que ell va contestar que la passessin a recullir el dia següent. En anar-ho a fer, però, els delegats van ser rebuts a trets, a conseqüència dels quals fou mort el comerciant.

Un dels delegats fou ferit, i la mare el va curar. Al cap de poc, cinc membres de la nostra família fórem detinguts i empresonats en els calabossos de l'ajuntament. Fou mobilitzat el sometent per a la busca i captura dels delegats dels comitè pro-presos, i, en no ser aquests capturats, se'ns va sotmetre a tots a tractes brutals, malgrat que no havíem tingut cap participació en l'acció. El sergent de Reus, per treure'm els noms i senyes dels que havien participat en aquesta acció, em va sotmetre a turments inhumans, en la carretera de Riudoms, prop de l'escorxador públic. En no aconseguir els seus propòsits, em va portar —arrossegant-me i donantme cops amb la culata del fusell— fins a l'ajuntament, on vaig trobar els altres familiars, als quals havien maltractat no menys que a mi. El nom d'aquest sergent, Peris, em va quedar gravat per sempre.

De l'ajuntament, fórem portats a la presó local la mare, un germà i jo. Ella va estar 26 mesos detinguda. Més tard vaig ser traslladat de la presó de Reus a la presó cel·lular de Madrid, reclamat per la mort del President del Consell de Ministres Eduardo Dato, on vaig passar 18 dies a disposició del jutge Escalera. D'aquí em van conduir a la presó de Saragossa i, algun temps després, a la presó cel·lular de Barcelona, on vaig ser tancat a la cel·la número 72 de la tercera galeria. Allí em vaig assabentar que el meu germà estava a la primera galeria, en la cel·la número 27. De la presó cel·lular de Barcelona se'ns emportaren a la presó de Pilats de Tarragona, on vam trobar la mare.

A aquesta i al meu germà els va defensar l'advocat madrileny D. Eduardo Barriobero, i foren alliberats als 26 mesos de reclusió. A mi em va defensar en judici per accions, l'advocat de Tarragona Sr. Canellas.

Malgrat aquesta gran tragèdia, tota la família va sortir de l'experiència més convençuda que mai de la necessitat de continuar la lluita en defensa de la classe obrera.

En les hores de reclusió en les cel·les de les presons espanyoles, vaig tenir ocasió de començar a llegir materials marxistes, que, a poc a

poc, em van ajudar a comprendre la necessitat de lluitar recolzant-nos en les organitzacions de la classe obrera, i no d'una forma individual com ho havíem fet fins aquell moment.

UN INCIDENT DESAGRADABLE

Després del cop d'estat del general Primo de Rivera l'any 1923, els dirigents anarcosindicalistes van acordar disoldre la C.N.T., desarmant així els treballadors en lluita contra els seus explotadors. Foren molt pocs els sindicats afectes a aquesta central que van saber sostreure's a aquesta mesura capituladora i continuar la lluita en defensa de les reivindicacions obreres.

La federació local de Reus feu tota la resistència possible, essent el grup comunista qui, amb més gran energia, s'oposà a la autodestrucció, que contrariava els interessos de la classe treballadora. Però finalment haguérem de cedir i tancar el local situat al carrer del Palo Santo nº 2.

Per tal de coordinar les nostres relacions, vam llogar una tenda en el camí de Tarragona, on vam instal·lar un «Bar» a nom d'en Joan Roig, de probada fe sindicalista. Fou precisament en aquest establiment on s'esdevingué l'incident que vaig a referir per millor comprensió de les dificultats de tot ordre amb què topàvem els comunistes, als primers temps de la formació del Partit.

Al dia següent de la meua arribada a Reus, després de la detenció que havia sofert, acusat d'haver ajudat a sortir d'Espanya a en Ramon Casanellas, a qui s'atribuïa ser coautor de la mort d'Eduardo Dato, President del Consell de Ministres de Madrid, vaig acudir a aquest «Bar», en companyia del meu germà David. Allí hi trobàrem diferents companys. Com era costum entre nosaltres, començàrem a discutir sobre diferents temes polítics. Els companys anarquistes, Josep Fàbregas, Josep Carbonell i Joan Roig, justificaven l'actuació de la C.N.T. i es manifestaven contra la Unió Soviètica que David i jo defensàvem. En l'acalorament d'aquesta discussió, Josep Fàbregas em va insultar, dient-me que per la nostra qualitat de comunistes no erem dignes de pertànyer a les files de la C.N.T. Aquestes paraules em van encolerir, i, en aquell moment d'ofuscació, li vaig donar un cop de puny a la cara a conseqüència del qual va caure per terra.

Tota la vida he lamentat aquest censurable acte de violència que vaig dur a terme, ja que ell fou causa que les nostres relacions en la Federació Local, de la que jo n'era el secretari aleshores, s'aguditessin, cosa aprofitada pels anarquistes per fer-nos la vida impossible en el si de la direcció sindical.

En ocòrrer aquest incident, jo portava cinc anys de militant en els grups d'acció, la qual cosa havia costat grans contratemps i fins la presó a alguns dels meus familiars. Durant aquests anys, jo vaig aprendre a resoldre els assumptes socials solament per la violència, la qual cosa em portà a pegar al company Fàbregas, acció que redundà en perjudici de la labor política que, com a comunista, estava obligat a realitzar en les files de la C.N.T. A poc a poc, a mesura que la convivència en el Partit va anar transformant la meua manera de pensar i d'actuar, van anar desapareixent els residus anarquistes, adquirits en els meus anys juvenils, tant perjudicials per a qui aspira a ser sincerament revolucionari.

LA FORMACIÓ DE LA FEDERACIÓ COMUNISTA CATALANA BALEAR DEL PARTIT COMUNISTA D'ESPANYA.

L'any 1928, malgrat la dictadura de Primo de Rivera, s'observava en el país un renaixement del moviment obrer espanyol, especialment entre els grups comunistes. El Partit Comunista d'Espanya va demostrar, en la seva

actuació diària i en les seves consignes polítiques, la justesa de la seva posició davant de la Dictadura, mentre preparava el terreny per enderrocar-la.

Els grups comunistes, que més fermament resistiren a la represi6 en la província de Tarragona, foren els d'Ulldemolins, Reus, Falset, Flix, Gratallops, Porrera, La Canonja i d'altres, tots ells numèricament reduïts, però que manifestàren durant aquest període una voluntat de lluita exemplar. El grup de Reus, que participà en la formació de la Federació Comunista Catalana Balear del Partit Comunista d'Espanya, estava format, entre altres, pels camarades Albert Palau, David Banqué, Francesc Oliva, Josep Banqué, Alfons Talarn, Magí Talarn i, el grup dels joves comunistes, per Teresa Palau, Carme Banqué, Maria Ariño, Maria Palau, i altres.

La F.C.C.B. del P.C. de E. fou la primera organització en la província de Tarragona que reexí a unir els grups dispersos de comunistes en una organització de caràcter provincial.

EL MOVIMENT D'OPOSICIO SINDICAL REVOLUCIONARIA EN EL SI DELS SINDICATS DE LA C.N.T. I DE LA U.G.T.

En formar-se, l'any 1920, el Partit Comunista d'Espanya, es va plantejar, abans que res, als seus components la necessitat de crear en el si de les organitzacions obreres el sosteniment de masses, necessari perquè el Partit pogués desenrotllar amb èxit la seva política. Però com que la majoria dels treballadors estaven organitzats en els sindicats agregats a la C.N.T. i a la U.G.T., ens veiem obligats a crear grups d'Oposició Sindical Revolucionària per tal de treballar dins d'aquestes organitzacions.

La tradició sindical de la classe obrera, afiliada a la C.N.T. i a la U.G.T., la seva fe en els ideals socialistes i anarquistes, la disciplina sindical acceptada per ella durant molts anys, van oferir una resistència molt comprensible a la nova orientació comunista. En aquesta situació calia reeducar les masses treballadores per a conquerir la seva ajuda a les nostres idees.

A Catalunya foren molts els sindicats en els que poguem organitzar els grups de la O.S.R. Aquests publicaven «La Batalla», òrgan de propaganda en el que s'insertaven correspondència i informacions de tot Espanya.

Els anys 1920-1923 es van celebrar nombroses reunions en diferents ciutats. Una de les més importants fou la celebrada a Bilbao. Els grups de O.S.R. van desenrotllar en tot el país una gran labor de propaganda i d'organització per l'ingrés de les organitzacions dels treballadors en la Internacional Sindical Roja, per la democratització interna dels sindicats, contra els corrents terroristes en el moviment obrer i per la unitat sindical C.N.T.-U.G.T., condicions indispensables pel triomf de la classe treballadora del nostre país.

El nostre Partit es va nodrir fonamentalment de militants dels grups de O.S.R., en els que ingressaven els treballadors més conscients de la classe obrera espanyola.

En la O.S.R. de Catalunya es destacaren molts camarades, especialment Hilari Arlandis i Antoni Sesé, d'inolvidable memòria.

L'EXPULSIO DE LA FEDERACIO COMUNISTA CATALANO BALEAR DEL PARTIT COMUNISTA D'ESPANYA

Després de la formació de la F.C.C.B. del P.C. de E. hi hagué un reforçament de la nostra propaganda en els pobles de la província de Tarragona; va augmentar la venda de la premsa del partit, es van organitzar

noves cel·lules i la nostra influència era cada dia més àmplia, la qual cosa ens omplia de satisfacció.

El Partit es trobava en aquesta situació d'empenta en el moment de la caiguda de la Dictadura de Primo de Rivera i la formació del govern Berenguer. Van tornar de l'exili molts emigrants polítics. Entre ells, Joaquim Maurin, vell militant de les organitzacions obreres i dels grups de la oposició sindical de Catalunya.

Maurin va demanar l'ingrés en l'organització Comunista de Barcelona, i fou admès per aquesta. En assabentar-se'n, el Buró Polític del Partit Comunista d'Espanya va ordenar la seva expulsió. En demanar els companys comunistes de Barcelona que una representació del Buró polític es traslladés a aquesta ciutat per tal d'informar sobre les causes d'aquesta mesura contra Maurin, la resposta del Buró fou l'expulsió de tota la Federació Comunista Catalana Balear.

En la província de Tarragona no sabiem res del succeït, i fou per nosaltres, els comunistes, una gran sorpresa el fet de veure'ns expulsats del Partit sense cap consideració. La història del Partit Comunista d'Espanya demostra que l'expulsió del Partit de Maurin era justa i indispensable; el que no es pot acceptar, però, són els mètodes dictatorials en el Partit, i menys encara que s'utilitzi la supèrbia i el menyspreu envers els camarades que el componen.

Bullejos, Adame, Vega i Trilla que foren els autors de l'expulsió de la Federació Comunista Catalana Balear del Partit Comunista d'Espanya, van ajudar l'enemic de la Internacional Comunista, Maurin, donant-li amb les organitzacions expulsades, la base per la formació del Bloque Obrero y Campesino.

Tant el grup Bullejos com el grup de Maurin van causar molt de mal a l'organització comunista de Catalunya, retrassant el seu desenvolupament i augmentant enormement els obstacles que trobavem per l'enfortiment del Partit.

LA FORMACIO DEL BLOQUE OBRERO Y CAMPESINO

Després de l'expulsió de la Federació Comunista Balear del Partit Comunista d'Espanya, en totes les ciutats i pobles de Catalunya en que existien grups comunistes, es va plantejar el problema d'on incorporar-se. Maurin, l'enemic encobert de la Internacional Comunista, va maniobrar en aquell temps d'una forma molt intel·ligent. D'acord amb els companys de Barcelona va convocar una reunió de representants de tots els grups de comunistes que existien a Catalunya. En aquesta reunió va declarar que ell estava al costat de la Internacional Comunista però en contra de la direcció sectària del Partit Comunista d'Espanya. Va proposar l'organització temporal d'un Bloc d'Obrers i Pagesos a Catalunya, mentre la Internacional Comunista resolvia el problema plantejat per l'expulsió de la F.C.C. B. del P.C. de E. Aquesta proposta de Maurin va ser acceptada i així va neixer el B.O. i C. en el que entràrem a formar part quasi tots els comunistes catalans. (Van quedar fora del B.O. i C. els germans del Barrio, Matas i uns quants companys més, que treballaven en la fàbrica de làmparas «Z» de Barcelona).

En aquesta posició política adoptada per Maurin s'hi encobria el seu fons de traïció contra la Internacional comunista i el Partit Comunista d'Espanya.

En les eleccions a les constituents, celebrades el juny del 1931 vam presentar com a candidat del Bloc al camarada Miranda, participant del Moviment contra la Monarquia en la guarnició de Jaca. A la província de Tarragona van votar per ell prop de 1.500 electors, cosa que ens va

omplir d'esperança. En aquesta campanya electoral, en la que vam prendre part molt activa, vam poder establir contacte amb molts simpatitzants dels pobles que més tard foren la nostra ajuda per desenrotllar el Partit Comunista de Catalunya.

LA FORMACIÓ A REUS DEL CENTRE MARXISTA L'ANY 1931

En tornar de Barcelona a Reus, després d'acabada la reunió del B.O. i C. al carrer del Vidre, em vaig posar malalt. Això va coincidir amb la vinguda de Maurin a Reus, que va convocar uns quants membres d'aquella organització, i, aprofitant-se de la meva absència, me'n van expulsar «com a agent del Partit Comunista d'Espanya en el seu si». Era la segona vegada que m'excloïen de les organitzacions obreres. La primera vegada ho van fer els anarquistes perquè propagava les idees comunistes en les files de la C.N.T. aquesta vegada els del B.O. i C. perquè defensava el Partit Comunista d'Espanya i la Internacional Comunista. Però ara Maurin es va equivocar, ja que les arrels del Partit Comunista d'Espanya eren tant profundes en els grups comunistes organitzats per nosaltres en la província de Tarragona, que la meva expulsió del Bloc va servir per descobrir la maniobra dirigida contra el Partit Comunista d'Espanya i la Internacional Comunista. Poc temps després foren expulsats els camarades Arlandis i Sesé pels mateixos motius que jo.

Després de la meva malaltia, ens vam reunir els comunistes que volíem militar en les files del Partit Comunista d'Espanya i de la Internacional Comunista i vam acordar la formació d'un «Centre Marxista» a Reus, que servís de base per la reorganització dels grups comunistes que volien continuar afectes al P.C. d'E. a la província de Tarragona.

De tots els pobles d'aquesta província en els que funcionaven grups comunistes rebíem correspondència sostenint-nos en l'obra de refer el Partit Comunista d'Espanya en la nostra província, després d'haver sofert l'expulsió que el grup Bullejos i companyia tant injustament havien decidit. La tasca no era fàcil de realitzar; però el nostre amor al Partit i a la Internacional Comunista va superar totes les dificultats i sortírem victoriosos, malgrat la política enganyosa que el Bloc realitzava, en vistes a la defensa dels problemes polítics catalans, cosa que no tenia en compte la direcció sectària del nostre Partit en aquells temps.

COM FOU ORGANITZAT EL PARTIT COMUNISTA A TARRAGONA

Després de la formació del «Centre Marxista» a Reus, adherit al P.C. d'Espanya, ens proposàrem d'organitzar el P.C. a la ciutat de Tarragona. Sabíem que un grup de simpatitzants es reunia en el Bar «La Penya» d'aquesta ciutat, i per posar-nos en relació amb ells vam ser delegats la Teresa Palau i jo. Un diumenge al migdia ens traslladàrem tots dos a Tarragona. Vam preguntar pel Bar «La Penya», que no ens fou difícil de trobar, ja que estava situat a la Rambla Nova, al costat del Bar «Nin», on paraven els autobusos de la línia Reus-Tarragona. Ens vam asseure. Al cap de poc vam veure a tres o quatre obrers que llegien «Mundo Obrero». Ens vam acostar a ells i els diguérem que erem de Reus i que desitjàvem entrevistar-nos amb ells. Ens van invitar a la seva taula. Vam prendre un vermut i ens vam donar a conèixer tot seguit. Els vam explicar el motiu de la nostra visita, per a la qual ens havia delegat la nostra organització comunista de Reus, que consistia en assabentar-nos de les possibilitats que hi havia per a la creació del Partit a la Ciutat de Tarragona. Vam coincidir tots en aquesta necessitat, ja que en Miquel Valdés, que assistia a l'entrevista, era ja membre del Partit.

La cèl.lula del Partit a la ciutat de Tarragona es va iniciar amb els camarades Miquel Valdés, Francesc Gatell, Marcellí Lamarca i Josep Tarragó. Finalment els vam invitar a visitar el Centre Marxista de Reus, invitació que van acceptar molt contents. El diumenge següent van venir els camarades Valdés i Lamarca. En aquesta entrevista es va acordar d'organitzar mitings de propaganda a Tarragona i a Reus conjuntament amb la joventut. Per formar part d'aquests vam sol·licitar als camarades de Barcelona que ens facilitessin un orador, i aquests van designar per aquest motiu al camarada Hilari Arlandis. En aquests mitings vam prendre part: Teresa Palau, per la Juventut Comunista, Miquel Valdés, Josep Banqué i Hilari Arlandis pel Partit, pels anys 1931-1932, els comunistes havíem de demostrar una fermesa inamovible per celebrar i defensar aquests actes ja que contra d'ells s'organitzaven provocacions de part dels llibertaris, socialistes, i, fonamentalment per part dels del B.O. i C. Per guardar l'ordre a l'interior dels locals en que es celebraven aquests actes: el «Cine Monumental» de Reus i «Cine Tarragona» de Tarragona, vam movilitzar 25 camarades del Partit i de la Juventut, i vam nomenar responsables d'aquest servei als camarades Albert Palau i David Banqué. Aquests mitings foren un gran èxit pel Partit i la Juventut, la qual cosa ens va omplir d'alegria i d'esperança.

El Partit Comunista d'Espanya havia de crear una organització potent en la nostra província, i nosaltres, els comunistes catalans, feiem tot el possible per aconseguir-ho.

VISITA DEL SECRETARI DEL COMITE CENTRAL DEL PARTIT COMUNISTA D'ESPANYA JOSEP DIAZ I ANTONI MIJE MEMBRE DEL BURO POLITIC A BARCELONA L'ANY 1932

Després de la celebració del IV Congrés del Partit Comunista d'Espanya, vingueren a Barcelona José Díaz i Antonio Mije, amb els quals ens vam reunir a casa del Dr. Valadrich. A aquesta reunió hi assistiren els camarades Arlandis, Sesé, Matas, Josep i Francesc del Barrio, Cabré, Lina Odena, Otero, Figueras, Ramón Casanellas, Trueba i Josep Banqué.

José Díaz, que va iniciar la reunió, va començar dient: «Camarades comunistes catalans, en nom del Comité Central del Partit Comunista d'Espanya, tenim la satisfacció de saludar-vos com als representants més abnegats de la classe obrera revolucionària de Catalunya en la que els comunistes espanyols tenim posada tanta esperança». A aquesta salutació tant cordial es va adherir el camarada Antonio Mije. En nom dels comunistes catalans va contestar Hilari Arlandis. Va expressar la nostra satisfacció de poder compartir amb els membres del C.C. les esperances del desenvolupament del Partit a Catalunya en col.laboració estreta amb els comunistes espanyols. Seguidament, Díaz, ens va explicar que el C.C. havia discutit els problemes polítics, que tenien plantejats els catalans, com el problema nacional, el sindical, el de la terra i altres que tenen particularitats molt especials en la nostra terra, arribant a la conclusió que, en aquesta situació, el més raonable era d'organitzar a Catalunya el «Partit Comunista de Catalunya». Aquesta declaració de José Díaz, a la que es va unir amb la seva intervenció el camarada Mije, ens va omplir a tots de sorpresa. José Díaz, a més afegí que mentre els comunistes catalans no tinguéssim el nostre propi Partit Comunista, amb una direcció composta per comunistes catalans, ens seria molt difícil de penetrar en les masses productores catalanes que tan desenrotllat tenen el seu sentiment nacional. Això no vol dir, va afegir, que els comunistes d'Espanya i Catalunya hagin de separar-se; al contrari, han de lluitar agermanats i voluntàriament, així com cal que els pobles d'Espanya i de Catalunya estiguin lliurement units.

José Díaz i Antonio Mije, com a delegats del C.C. del P.C. de E. foren els primers homes polítics, que he conegut, que van demostrar comprendre profundament el problema nacional català i el poble de Catalunya. No té, doncs, res d'extrany que després d'aquest canvi tant profund en la interpretació dels problemes de Catalunya per part de la direcció del nostre Partit Comunista d'Espanya i la formació del Partit Comunista de Catalunya, la direcció del moviment obrer i nacional a Catalunya l'encarnés cada dia amb més força el nostre jove Partit. Tots nosaltres vam estar d'acord amb la proposta de Díaz i Mije, ja que la nostra propia experiència ens aconsellava que sols aquesta radical transformació de la nostra organització comunista podia donar una sortida victoriosa a la lluita per la lliberació de la classe treballadora.

Abans havia conegut personalment a diferents dirigents del P.C. d'Espanya, però cap no em va causà una impressió tant agradable com José Díaz, per la seva senzillesa personal, pel seu tracte amable, la seva clarividència en plantejar els problemes que a tots ens afectaven, i, sobretot, pel fet que ens tractés com a iguals, cosa que no estavem acostumats a observar en altres. Que aquesta conducta serveixi d'exemple als dirigents presents i futurs del nostre partit. José Díaz fou un gran amic de Catalunya i dels comunistes catalans. Antoni Mije, que l'acompanyava, va demostrar amb les seves intervencions la unitat de pensament amb Díaz, i un profund coneixement dels problemes sindicals, cosa que ens donà la impressió que tot havia canviat en la direcció del Partit Comunista d'Espanya pel bé del moviment comunista espanyol i català.

La història ha confirmat les meves bones impressions d'aquella reunió i dels seus resultats, i avui ens podem sentir orgullosos del desenvolupament de la força i de l'autoritat obtinguda pels nostres estimats partits, futurs guies del poble vers el socialisme a Espanya i a Catalunya.

Després de la discussió política, començarem a pensar en quins companys podrien ser proposats per a la nova direcció del Partit Comunista de Catalunya, acordant finalment de proposar al camarada Ramon Casanellas com a Secretari Genèral. Per al Buró Polític vam designar als companys Hilari Arlandis, Antoni Sesé, Francesc i Josep del Barri. Per al Comitè Central a Hilari Arlandis (Barcelona), Francesc del Barrio (Barcelona), Felip Matas (Barcelona), Josep del Barrio (Barcelona), Manuel Trueba (Barcelona), Josep Amades (Lleida), Josep Banqué (Reus), Miquel Valdés (Tarragona), Ramon Casanellas (Barcelona), Armengol Figueras (Girona), Lina Odena (Barcelona), Pere Canals (Palma de Mallorca). (Es possible que aquesta llista no sigui complerta i que falti algun nom; En tot cas, demano als companys que tinguin en compte els 31 anys transcorreguts des d'aquella data, i que escric aquestes memòries sense documents).

Després de designar el C.C. i el Buró Polític, vam acordar de celebrar una reunió ampliada de representants de les organitzacions comunistes de Catalunya a Barcelona, i sotmetre la nostra proposta a la seva consideració. Això es va realitzar abans de la celebració de l'acte públic de constitució del Partit Comunista de Catalunya. La nostra proposta fou acceptada.

EL PRIMER CONGRES DEL PARTIT COMUNISTA DE CATALUNYA EN EL LOCAL DEL C.A.D.C.I. EN 1934

El Partit Comunista de Catalunya va organitzar, l'any 1934, el seu primer congrés, que es va celebrar en el local del C.A.D.C.I. de Barcelona. Fou precedit d'una gran campanya de propaganda per totes les ciutats i pobles de Catalunya i fou el punt de partida per la unió dels quatre partits obrers catalans, a base del marxisme-leninisme, portat a terme l'any 1936. Totes les agrupacions comunistes de Catalunya feren un gran esforç perquè

la seva celebració fos un èxit. El dia que es va inaugurar el congrés, els delegats de la província de Tarragona ens vam traslladar a Barcelona en autobusos, i vam entrar al local on aquest es celebrava, amb la bandera del Partit desplegada, essent acollits amb grans aclamacions pels delegats de les altres províncies. Era la primera vegada que el Partit Comunista de Catalunya celebrava un acte de tanta importància. Malgrat les dificultats que havíem hagut de vèncer, el congrés era una realitat i estava cridat a influir en els destins del proletariat català. Hi assistiren representants dels partits «Estat Català Proletari», «Unió Socialista de Catalunya», i altres. Totes les intervencions dels seus representats es manifestaren a favor de l'unitat de les forces polítiques obreres catalanes, just reconeixement de la política d'unitat del Partit Comunista, tant tenaçment defensada durant molts anys. El Congrés va estudiar també amb molt d'interés el problema nacional, sindical i agrari. Pels seus resultats poguérem observar que el jove Partit Comunista de Catalunya interpretava fidelment el sentir de la classe obrera i pagesa de Catalunya.

Assistiren a aquest primer congrés els camarades Arlandis, Sesé, Del Barrio, Nomen, Arcas, Robellon, Castelo, Matas, Lina Odena, Sastre, Delcaso Olaso, Chueca, Pijoan, i altres, que vam saludar amb apreciació com a bons defensors dels principis del nostre Partit. En la delegació de la província de Tarragona hi havia, entre altres: Miquel Valdés, Francesc Gatell, Francesc Figueras, Eliseu Sagarra, Alfons Talarn, Joan Guillemat, Teresa Palau, Josep Gatell, Josep Banqué, Joan Martí, Joan Martorell, David Banqué.

Després del Congrés vam tornar a la nostra província per continuar amb més fermesa que mai el treball d'enfortiment de la nostra organització comunista.

LA FORMACIÓ DEL PARTIT SOCIALISTA UNIFICAT DE CATALUNYA A REUS I A LA SEVA COMARCA

La fusió dels quatre partits obrers catalans i la formació a base d'ells del Partit Socialista Unificat de Catalunya, fou un esdeveniment que tingué com a conseqüència la transformació de tot el panorama polític existent fins aquella data a Catalunya. El Partit Socialista Unificat de Catalunya format sobre la base ideològica del marxisme-Leninisme era el partit dirigent que necessitava el proletariat català en les seves futures lluites cap a la societat socialista a Catalunya.

Després de la unió dels quatre partits obrers es va crear un comitè comarcal, amb residència a Reus, compost de la següent manera:

- Secretari polític: Ramiro Ortega (procedent del P.S.O.E.)
- Secretari d'organització: Josep Banqué (procedent del P.C. de C.)
- Secretari de Finances: Gabriel Agustí (procedent de la J.S. de C.)
- Secretari de Sindical: Joan Gilabert (procedent de la U.S. de C.)
- Secretari de Propaganda: Joan Ferrer (procedent de la U.S. de C.)
- Secretari Agrari: Joan Roig (procedent del P.S.O.E.)
- Secretaria Femenina: Teresa Palau (procedent del P.C. de C.)
- Vocal: Higiní Domènech (procedent del P.C. de C.)
- Vocal: Josep Predet (procedent de la U.G.T. de C.)
- Vocal: Josep Trillas (procedent de la Unió de Juventuts Socialistes Unificades).

Ràpidament es feren sentir els efectes d'aquesta unitat. L'acció comuna de totes les nostres organitzacions donà un impuls molt sensible al desenvolupament de la U.G.T. i sobretot del Partit, que es va reforçar amb nous afiliats, convertint-se en l'organització més important de la ciutat i de la seva comarca.

EL PARTIT SOCIALISTA UNIFICAT DE CATALUNYA I LA SEVA POLITICA DE DEFENSA DE LA REPUBLICA

Des del primer dia de la seva formació el P.S.U. de C. va dirigir tota la seva política a guanyar la guerra que la reacció militar faixista havia desencadenat contra la República. A tots resultava clar que per al posterior desenvolupament de la democratització d'aquella, calia, en primer lloc, vèncer el feixisme. A aquest fi, en una de les primeres reunions del Comitè del P.S.U. de C. de la comarca de Reus, vam elaborar un pla d'ajuda a Madrid, encerclat per les forces sublevades, que consistia en el següent: Primer: organitzar l'enviament de forces armades i queviures per a ajudar a la defensa de la capital.

Segon: Organitzar i accelerar la fabricació de material de guerra per part de la indústria local per al Govern Central.

Tercer: Construir un camp d'aviació i oferir-lo al Govern de la República.

Quart: Tenint en compte que Reus es trobava en la profunda reraguarda i oferia seguretat per a això, preparar els locals de l'escola industrial i de les caballeries, per a muntar tallers de reparació del material d'aviació, i posar-los a la disposició del Govern de la República.

Sotmès aquest pla a la consideració de la organització del P.S.U. de C. va ser aprovat per unanimitat i presentat seguidament a l'Ajuntament del Front Popular per a la seva aprovació i compliment.

LA PRIMERA CONFERENCIA DEL PARTIT SOCIALISTA UNIFICAT DE CATALUNYA EN EL PALAU DE LA MUSICA CATALANA

L'any 1937, un any després aproximadament de la formació del P.S.U. de C., es va celebrar la primera conferència nacional. La situació política de Catalunya havia canviat profundament durant aquest any. El nostre Partit jugava un paper més afectiu en la direcció del país. Teniem organitzacions del Partit en totes les ciutats i pobles de Catalunya. S'havia enfortit la U.G.T. La nostra política en el camp i en les indústries estava dirigida fonamentalment a guanyar la guerra.

En aquestes condicions es celebrava la primera conferència del P.S.U. de C. dedicada a reforçar aquesta política al servei dels interessos del país, i a estrènyer la unió ideològica d'aquest sobre les bases teòriques del marxisme-leninisme. La conferència va demostrar un alt nivell de compene-

---

Ens acaba d'arribar, ja en el punt d'acabar-se la confecció de la revista, la notícia de la mort del company Josep Banqué. «Nous Horitzons» s'associa sincerament al dolor dels seus familiars i amics.

LA REDACCIO

---

tració política en quant als problemes vitals de la defensa de la República, dels problemes de Catalunya, l'organització de la U.G.T. i de les joventuts socialistes unificades, i, sobretot, la necessitat de mantenir relacions cordials amb el Partit Comunista d'Espanya. Reus i la IV Vegueria van estar representats en la conferència pels camarades Ramiro Ortega, Joan Gilabert, Teresa Palau, Josep Banqué, Joan Ferrer. Els camarades Ortega i Gilabert foren elegits membres del Comitè Central; Josep Banqué membre suplent.

Després d'aquest gran esdeveniment, el nostre jove partit va continuar la lluita amb més energia i unitat per la realització de la política d'ajuda a la República, el triomf de la qual era una premissa indispensable per a la conservació i enfortiment de les conquestes autonòmiques i democràtiques obtingudes per Catalunya. Aquesta política del P.S.U. de C. fou aprovada amb entusiasme per les masses treballadores del país que consideraven el partit com el seu llegítim i genuí dirigent.

MINISTERIO
DE CULTURA

**LES RELACIONS
CATALANO-OCCITANES
1931 - 1939**

— i III —

VI. LA MORT DEL PRESIDENT MACIÀ

El 25 de desembre de 1933, dia de Nadal, a les onze del matí, el President Francesc Macià traspassà enmig del dolor unànime dels catalans.

El dolor també fou profund entre els occitans conscients a qui En Francesc Macià apareixia com l'home que encarnava la civilització i l'ànima occitana i que havia sabut tornar la llibertat a la seva pàtria.

Les societats i les publicacions occitanes manifestaren llurs sentiments pels germans de Catalunya en dol i enviaren missatges de condolença.

A Marsella, l'endemà de Nadal, per iniciativa de «Lo Calen», la memòria del gran patriota català fou honorada davant el monument de Frederic Mistral, amb crespons negres, al parc Longchamp. Van parlar el primer cònsol de Marsella, doctor Jòrdi Ribòt, el qual rememorà alguns records personals sobre el President difunt de quan s'havien trobat a Barcelona per les festes del Centenari de la Renaixença Catalana, el senyor Mariús Dubois, president dels Amis du Vieux-Marseille, i En Jòrdi Rebol, president de «Lo Calen». A l'Ajuntament, la senyera catalana havia estat posada a mig pal en senyal de dol.

El president del Centre Català de Marsella, En Josèp Homs, va anar a l'enterrament del President Macià, a Barcelona, i representà «Lo Calen» de Marsella.

La revista «Oc», en el seu número 16-17, de gener-abril de 1934, fou consagrada al record d'En Francesc Macià, i va fer seguir el seu títol amb els mots: **En remembre de Francesc Macià restaurador de Catalonha.**

En aquest número hi havia l'elogi fúnebre pronunciat pel conseller de Cultura, En Ventura Gassol, dins la secció del Parlament de Catalunya del 29 de desembre de 1933. Seguien testimonis d'alguns escriptors occitans. Valèri Bernard havia tramès un text en prosa, **Sobre Francesc Macià**, i un poema, **A Francesc Macià**. En el text en prosa deia: «Per l'astrada de son triomfe sobre lo plan politic e sobre lo plan linguistic, Catalonha es apelada a devenir per nosautres Occitans un fogau d'atrivança de mai intens. Per son vèrb reconquistat, per sa cultura renaissenta, flor de latinitat, per lo practic d'una vida nòva caupent las benananças de la vida modèrna, o radisi: Catalonha es a mand de devenir un centre atractiu irresistible, com o disià Prat de la Riba dins sa **Nacionalitat Catalana**.

Carles Camprós havia enviat un text en prosa, **Macià i Occitània**, el mateix tema de Pau-Loïs Grenier amb **Votz de la Patria** i de Rogier Barta amb **Omenatge a Francesc Macià**. Finalment, Antòni Conio havia compost un poema commogut **Sus la mòrt d'En Francesc Macià**, precedit d'aquest vers del trobador Paulet de Marsella: «Ah provensals vos deuriatz tut plorar».

VII. DE 1934 AL 17 DE JULIOL DE 1936

El mes de febrer de 1934, «Lo Calen» preparava un segon viatge d'estudis occitans a Catalunya.

Aquest viatge, el guia del qual fou En Josèp Homs, president del Centre Català de Marsella, va tenir lloc del 4 a l'11 d'agost i aplegà 64 persones. Hi participaren l'inspector d'ensenyament primari Gabrièu Perières i els escriptors occitans Gabrièu Deleuil, Jòrdi Rebol i Pau Vezian.

La gent de «Lo Calen» visitaren Puigcerdà, Barcelona, Tarragona, Montserrat, Ripoll. A Barcelona foren rebuts pel conseller de cultura, En Ventura Gassol, per l'alcalde de la capital catalana Pi i Sunyer, per En Josèp Carbonell, president de l'Oficina de Relacions Meridionals, i per d'altres personalitats catalanes. Havien arribat a Barcelona amb un missatge del doctor Jòrdi Ribòt, batlle de Marsella, missatge que En Jòrdi Rebol trametia a l'alcalde de la ciutat.

Va tenir lloc una cerimònia de remembrança davant la tomba del President Francesc Macià, i En Gabrièu Deleuil s'encarregà del parlament de rigor.

Menys de dos mesos més tard, el 6 d'octubre, davant les amenaces del govern reaccionari espanyol, era proclamat pel govern de la Generalitat de Catalunya l'Estat Català dins el marc de la República Federal Espanyola. El govern espanyol inicià una repressió violenta. Un munt de personalitats de les més representatives de Catalunya foren detingudes: el President de la Generalitat, En Companys, el conseller de Cultura de la Generalitat, En Ventura Gassol, l'alcalde de Barcelona, En Carles Pi i Sunyer, el filòleg i president de l'associació Palestra, En Pompeu Fabra, el secretari de Palestra, En Batista i Roca, el doctor Pere Bosch i Gimpera, rector de la Universitat, i d'altres de llurs companys de lluita.

Tant bon punt foren conegudes a Occitània aquestes notícies, s'organitzà la protesta. A Marsella, «Lo Calen» el 28 d'octubre feia una crida a favor del catalans. Aquesta crida va ésser enviada al batlle de Marsella, al president del Consell General de les Boques del Roine, al prefecte de les Boques del Roine, al cònsol d'Espanya, al caporal del Felibritge, al síndic de la Mantenença de Provença, a la premsa...

El doctor Jòrdi Ribòt, batlle de Marsella, en donà lectura dins la sessió del consell municipal del 31 d'octubre de 1934 i demanà al Municipi que expressés la seva simpatia als catalans en lluita per llur llibertat. Aquesta proposició fou acceptada per unanimitat i la carta de «Lo Calen» conservada als arxius de la Vila.

El mes de gener de 1935 era publicat un fuel del Grop Marselhés d'Occitània, editat per l'industrial Pau Ricard, sobre la repressió espanyola a Catalunya.

Aquests esdeveniments no van pas impedir «Lo Calen» i el Centre Català de preparar un tercer viatge d'estudis occitans a Catalunya. Va tenir lloc del 1 al 9 d'agost de 1935. A més de la visita de Barcelona, on els occitans es van anar a inclinar sobre la tomba del President Macià, hi va haver una excursió de dos dies a Palma de Mallorca. Guià aquest viatge el president del Centre Català de Marsella, En Josèp Homs. Hem de fer constar que en aquest tercer viatge només hi participaren una cinquantena de persones com a conseqüència, evidentment, de la situació a Catalunya. Foren rebuts per En Josèp Carbonell i d'altres amics catalans que no havien estat detinguts o que mentrestant havien estat alliberats per les autoritats espanyoles.

El 1er de desembre de 1934, els senyors Batista i Roca, Josèp Carbonell i el secretari de Ventura Gassol a la Generalitat, En Melcier Font, eren rebuts a Marsella per «Lo Calen» i el Centre Català. A migdia els fou ofert un dinar d'homenatge així com també als escriptors occitans En Valèri Bernard i En Antòni Conio els quals acabaven de guanyar cadascun un dels premis del darrer concurs de la Societat d'Estudis Occitans. A la tarda, En Jòrdi Rebol, presentat per En Josèp Homs, va donar una conferència sobre **Ventura Gassol, poeta i patriota.**

A començaments del 1936, fou presa la decisió d'un quart viatge d'estudis occitans a Catalunya, del 10 al 15 d'abril, per les festes de Pàsqua. I, mentrestant, s'aconseguí la victòria del Front Popular a les eleccions espanyoles i el restabliment de les llibertats de Catalunya. El President Companys i els seus col·legues, condemnats a 30 anys de presó pel govern reaccionari espanyol anterior, foren alliberats i entraren a Barcelona aclamats per 700.000 catalans, el 1er de març. «Lo Calen» havia enviat la seva felicitació per aquest alliberament.

Més de 70 persones van participar en el viatge de «Lo Calen» guiat, un cop més per En Josèp Homs, a la Catalunya lliure. A l'arribada, el dissabte 11 d'abril, la delegació occitana fou acollida per En Melcior Font, representant la Generalitat, En Josep Ribé, director del cerimonial de l'Ajuntament, i En Josèp Carbonell, director de l'Oficina de Relacions Meridionals.

A la nit, des de les finestres de l'Ajuntament, els occitans assistiren al concurs de Cors de la Nit de Pàsqua que tenia lloc a la plaça de la República davant 15.000 auditors.

L'endemà, després d'una visita a Barcelona en autocar, els occitans van saludar el bust de Frederic Mistral i la tomba del President Francesc Macià, al davant del qual, En Josèp Homs, N'Ulissi Crassard, N'Elia Sicard i En Jòrdi Rebòl recordaren els lligams que unien Occitània i Catalunya.

Al vespre, van anar al Palau Nacional a escoltar un concert ofert per l'Associació Obrera dels Concerts, fundada per En Pau Casals.

El dilluns, a les deu del matí, en una sessió focial a l'Ajuntament, En Jòrdi Rebòl presentà el missatge del batlle de Marsella, N'Enric Tasso, a l'alcalde de Barcelona, senyor Pi i Sunyer.

Els occitans van anar després a la Generalitat, on foren rebuts pel President Lluís Companys i per En Ventura Gassol, conseller de Cultura. En Josep Homs presentà els occitans, i el President Companys volgué estrényer cordialment la mà de cadascú. En Jòrdi Rebòl oferí a En Ventura Gassol una edició de luxe de **Mirèlha**; En Ventura Gassol parlà del seu goig de tornar a veure Occitània i Catalunya unides en germanor; presentà el primer exemplar de l'obra de Valèri Bernard, **La Legenda d'Esclarmonda**, editat a Barcelona per l'Oficina de Relacions Meridionals, i En Jòrdi Rebòl demanà a En Ventura Gassol que lliurés a En Josep Carbonell, director d'aquesta oficina, la medalla d'argent del Centenari del Naixement de Frederic Mistral.

El mateix dia, el grup «Lei Boscarlas d'Alau», N'Elia Sicard, N'Ulissi Crassard, En Davin, En Josep Homs y En Jòrdi Rebòl eren escoltats a través de ràdio Catalunya.

Finalmente, a la nit, els occitans eren convidats al tertre del Liceu amb un programa de l'Orfeó Català, Pau Casals i la seva orquestra cèlebre, l'Orfeó Gracienc. Dos dies més tard, se'n tornaven...

A Marsella, «Lo Calen» i el seu president Jòrdi Rebòl eren convidats pel Muni-cipi i acomplien la missió fixada per l'Oficina de Relacions Meridionals: fer el present de dos exemplars de **La Legenda d'Esclarmonda**, l'un destinat al batlle, N'Enric Tasso, l'altre a la Biblioteca Municipal. El senyor Gabriel Deleuil, vice-president de «Lo Calen», va prendre després la paraula per donar lectura a un missatge de l'Oficina de Relacions Meridionals.

I ja es parlava d'un cinquè viatge d'estudis occitans a Catalunya! S'havia de fer del 31 de juliol al 9 d'agost de 1936... Però el 17 de juliol de 1936 els feixistes es llançaven a l'atac i els esdeveniments impedié que es realitzés.

VIII. L'AJUT DELS CATALANS ALS OCCITANS

L'ajut prestat pels catalans als occitans conscients durant el període que va de 1931 a 1936 fou molt important i va tenir una influència profunda en el futur de l'occitanisme.

Primerament, aquesta ajuda ja era important pel seu efecte psicològic: essent que totes dues llengües i totes dues cultures, catalana i occitana, eren bessones, que Catalunya arribava a una certa plenitud en els plans polític, econòmic i cultural, als ulls de l'opinió occitana, tot i ésser de ple alienada i presentar-se sovint amb un esperit nacionalista francès, això mostrava que la Causa Occitana lligada a una Causa Catalana victoriosa, podia ésser aquella Causa victoriosa...

Tot això, cal dir-ho, no era pas tan senzill, però és segur que l'aconseguint dels catalans era una caució moral per als occitans que encara es trobaven força lluny d'atényer el seu nivell de consciència dins la massa del poble occità i també en el pla dels occitanistes, molts dels quals no tenien vertaders sentiments occitans, de tan alienats com estaven.

L'ajut dels catalans fou important en allò que concerneix qüestions lingüístiques.

Pompeu Fabra havia guanyat una gran popularitat entre els lingüistes occitans pel rigor de la seva ciència que havia permès de restaurar la llengua catalana. Per una part, és gràcies a aquest exemple que Loïs Alibèrt va forjar l'ortografia de la llengua occitana moderna. A més, si aquesta ortografia es va poder estendre, és en bona part per l'exemple donat dins les revistes com «Oc», «l'Araire» i «Occitània», on els textos occitans amb ortografia clàssica anaven al costat de textos catalans.

També hi hagué un ajut material directe amb l'Oficina de Relacions Meridionals, el director de la qual era En Josep Carbonell. En 1935 patrocinà la publicació de la **Gramatica Occitana** de Loïs Alibèrt: l'edició d'aquesta gramàtica fou finançada per En Joaquim Cases-Carbó, protector de la Societat d'Estudis Occitans. Aquesta oficina també patrocinà un any més tard l'edició de **La Legenda d'Esclarmonda**, l'obra mestra de Valèri Bernard que guanyà en 1934-35 el premi Pèire Vidal convocat per la Societat d'Estudis Occitans; fou finançada per En Rafael Morató i Senesteve, ciutadà de Barcelona i protector de la Societat d'Estudis Occitans. Aquesta obra anava precedida d'un estudi de Josep Carbonell sobre Valèri Bernard i la seva obra.

N'Antòni Conio havia guanyat, el 1934-35, el premi Dom Vaisseta (premi d'Història) convocat per la Societat d'Estudis Occitans (el mateix any que Valèri Bernard rebia el premi Pèire Vidal per la seva **Legenda d'Esclarmonda**) per un estudi: **Lo manlèu de consolidacion per lo sèti d'Auriòl e de Rocavaira (1381-1387)**. L'oficina de Relacions Meridionals s'havia d'encarregar de la publicació d'aquest estudi, que no fou possible a causa dels esdeveniments, i això que pel gener de 1938 fou anunciada com a molt pròxima. Sembla que el manuscrit d'Antòni Conio es va perdre després de la guerra.

S'havien de publicar d'altres obres, publicacions que la guerra va impedir: **Au cantar di dogas**, novel·la de Pau Eyssavel, **La Fabrica**, novel·la d'Andrieu-J. Bossac, **Lo massapan de cade**, contes de Pau Eyssavel, **Lis idilis**, de Teòcrit i **Lo satiricon**, de Petroni, aquestes dues darresres obres traduïdes per Pau Eyssavel.

Pel gener de 1938, els tallers gràfics de la Casa de Caritat, «President Macià», impremta de les publicacions precedents de la Societat d'Estudis Occitans, editaven una última obra occitana; es tractava d'un recull de versos del poeta Max Roqueta.

VIII. L'AJUT DELS OCCITANS ALS CATALANS

Si bé l'ajut que els occitans aportaren als catalans, en raó de les diferències de mitjans materials de qué disposaven, no fou gaire important fins al 1936, després s'hi convertí.

De totes maneres, és segur que quan el govern espanyol, l'octubre de 1934, suprimí les llibertats catalanes i organitzà pels països estrangers una campanya de calumnies contra ells catalans, els occitans protestaren i lluitaren en contra.

Però, sobretot després del 17 de juliol de 1936, quan el feixisme començà la seva guerra contra els pobles d'Espanya, hi hagué una mena de mobilització dels occitans per ajudar llurs germans.

El mes d'octubre de 1936, «Lo Calen» i d'altres agrupacions occitanes començaren una campanya de recollida de llibres per als hospitals de Barcelona.

Del 15 al 18 de maig de 1937, a Besièrs se celebraren les festes de Santa Estèla. El 17, el Consistori, a proposta del senyor Manivet Taladoire, en nom de l'Escòla de la Targa, de Toló, redactà i votà per unanimitat menys un vot, un missatge de simpatia envers els catalans. El vot en contra era el del majoral del Felibritge, Emili Ripèrt.

El mes de març de 1938, el batlle de Marsella i tot el Municipi votaven una moció condemnant els bombardeigs feixistes contra la població de Barcelona. El 31 de març, en una de les sessions administratives, a proposta d'En Antòni Conio, «Lo Calen» votaven el missatge següent per al batlle de Marsella:

«Au cònsol de Marselha Enric Tasso,

«En remembrança de l'acuelh fraternau que leis Autoritats catalanas li an fach en caduna de sei visitas a Barcelona, lo **Calen**, fidèu en tot çò que pòt ajudar la Cultura e la Patz Occitana, felicita lo Municipi marselhés de son vòte de reprobacion còtra leis assassinats collectius de la poblacion catalana non combatenta.

«Vos grandmercejam amb emocion de vòstre gèst d'umanitat tocant Barcelona, sòr de Marselha e de la Catalonha que, Provençaus, afeccionam, pron.»

També el mateix mes de març, sota la iniciativa d'En Pèire Roqueta, el president de «Lo Calen», En Jòrdi Rebol, enviava una crida emocionant a tots els escriptors, artistes, patriotes, que havien col·laborat en el Llibre d'Or d'En Francesc Macià i als companys dels viatges d'estudis occitans a Catalunya, demanant-los de recaptar diners per tal de comprar proveïments i tabac per als escriptors catalans. Val a dir que això no feia més que prosseguir els esforços de «Lo Calen» a favor de Catalunya, ja que cada setmana aquest grup enviava paquets als catalans.

Els donatius aconseguits havien d'ésser tramesos al senyor Francesc Trabal, secretari de la Institució de les Lletres Catalanes.

Aquesta crida, mai difosa per la premsa marsellesa, era modesta, però va tenir un gran èxit i hi respongueren persones que no havien col·laborat en el Llibre d'Or d'En Francesc Macià i que tampoc no havien fet cap dels viatges a Catalunya.

El mes de maig de 1938, prop de 50 occitans ja havien donat ajut als germans de Catalunya amb la tramesa de diners, i el total de les quantitats rebudes passava dels 2.000 francs. Entre els escriptors occitans més coneguts que hi havien participat, citarem a l'atzar: Antòni Conio, Loïs Bechet, batlle del Felibritge, Mariús Jouveau, caporal del Felibritge, Pèire Roqueta, Carles Naudòt, Carles Camprós, Na Marcèl Drutel, Antòni Cane, Renat Guastalla, Pau Pons, Pèire Azemà, Na Felícia Blanc, Josèp Lobet, Loïs Reinaud, Cesariús Popòn, Loïs Abric, Joan Ròche, Max Roqueta, Na Joana Bartas, Juli Palmade, Emili Garaud, Renat Lavaud, Benaset Vidal, Pau Vezian Andrieu Aubèrt, Jòrdi Rebol, l'escultor Joan-Pèire Gras, el Pintor Casimir Valèri-Bernard, i professors dels liceus de París, d'Arle, de Marsella, d'Avinyó, la **Maison de la Culture de Marsella**, etc.

I el 14 de maig, En Josèp Homs, que s'encarregava de la tramesa dels paquets, havia arribat al paquet número 9. N'enviava un cada setmana.

Als escriptors catalans els va emocionar aquest ajut, i n'és una bona prova una de les cartes regraciament del 9 de maig de 1938 rebuda per En Josèp Homs:

«Estimat amic,

«Us es molt agrait.

«Hem rebut dos paquets més. En nom de tots els escriptors de la Institució de les Lletres Catalanes, gràcies. D'aquests dos paquets se n'han beneficiat setze escriptors. Ho repartim sempre mirant que en participin el màxim de companys. Una forta abraçada del vostre:

Francesc Trabal.»

En Francesc Trabal donà les gràcies als occitans per cada paquet amb unes cartes commogudes. A més, com a testimoni de reconeixement, adreçà cinquanta exemplars de la «Revista de Catalunya» que van ésser distribuïts entre els amics subscriptors.

El 7 d'abril tenia lloc una reunió a Marsella sota la presidència d'En Pèire Roqueta. Hi participaven la senyora Rebol mare, els senyors Antòni Conio, Josep Homs, Gabrieu Bertin (dels «Cahiers du Sud»), Onorat Valentin, Chauvet (de la **Maison de la Culture**), Jòrdi Rebol. Aquest comitè, reunit sota el nom de «Comitat d'Ajuda als Intel·lectuals Catalans», es pronunciava per la divulgació de la crida feta per Jòrdi Rebol i per la constitució d'un comitè d'honor les personalitats del qual serien Pau Casals, Andrieu Chamson, Joan Giono, Mariús Jouveau, Joan-Pèire Gras. El comitè presidit per Pèire Roqueta s'havia de dividir en sub-comitès locals o regionals amb els senyors Josèp Lobet, Pèire Reinier, Pèire Azemà, Carles Camprós, Max Roqueta, Onorat Valentin, Joan Lesafre, Loïs Rinaud, els «Cahiers du Sud», i el jovent del «Votaire», Alfons Mias i la revista «Tèrra Nostra».

A més, dins la seva sessió administrativa del 18 de maig de 1938, el consell de «Lo Calen» decidí consagrar el seu butlletí del mes de maig a la divulgació de la subscripció oberta.

L'èxit d'aquesta subscripció prosseguí, i el mes de setembre el total passava dels 4.000 francs.

Havien vingut a unir-se als escriptors occitans ja esmentats, entre d'altres, Gaston Moren, Joan Ballard, Marcèu Brion, Leon Bancal, Leon Derey, Ulissi Crassard, Joan Bessat, Marcèu Mitàn, Francesc Jove, Joan Lesafre, Ivan Gausson, Carles Galtier, Emili Ripèrt que era un home de cor i per tant oblidà el seu error del 17 de maig de 1937, etc.

En ocasió de la Santa-Estèla de Fois, el 6 de juny de 1938, a proposta d'En Carles Grando, síndic de la Mantenença de Catalunya-Rosselló, un vot desitjant la pau per als catalans i maleint el bombardeig de les ciutats obertes és adoptat per unanimitat entre 70 votants. A més, un Comitè de Socors als Escriptors Catalans fou constituït per En Carles Grando, En Joan Amada, En Gumersind Gomila, N'Alfons Mias, Na Bartre, etc. Aquest comitè també recollí diners per als catalans.

Després de la victòria dels feixistes, 45 catalans refugiats adreçaren al caporal del Felibritge, En Mariús Jouveau, un missatge de gràcies.

Els catalans també enviaren d'altres proves als occitans els quals, en els moments de dissort, havien sabut demostrar que eren autèntics germans...

I tant a les cases de Pèire Roqueta com de Jòrdi Rebòl, a Marsella, el Comitè d'Ajuda als Intel·lectuals Catalans va rebre més tard, en llur exili, els expatriats de Franco... Homes com el rector Serra-Hunter i la seva família, els germans professors Xirau, i d'altres, eren acollits abans que es dirigissin a Amèrica, així com confortats en vestuari i diners ja que ho havien perdut tot.

CONCLUSIO

Dins aquestes pàgines, massa reduïdes essent com era impossible de tornar a muntar pam per pam tots els actes amistosos que uniren Occitans i Catalans de 1931 a 1939, he intentat de presentar principalment la represa de les relacions entre els nostres dos pobles, represa que fou poderosa.

El suport dels catalans als occitans dins aquest període fou molt important i en bona part va ésser gràcies a ell que, després de la guerra de 1939-1945, el moviment occità es va poder estendre per uns camins nous. El suport dels occitans, a partir de 1936, no va ésser gens negligible i s'allargà fins avui: sabem ben bé que ara els elements conscients dels nostres pobles estan els uns al costat dels altres.

El cas és que aquest període, malgrat ésser un dels més fructuosos en les nostres relacions col·lectives, no havia estat mai estudiat des d'un punt de vista històric i en la seva totalitat. Es un buit que he volgut omplir. Tanmateix, i encara en un pla general, amb aquest estudi no he tingut la pretensió de donar un quadre exhaustiu i definitiu de la història de les relacions occitano-catalanes en aquests vuit anys. He tingut simplement l'ambició d'obrir camí a estudis futurs, més profunds, més documentats, que permetran de conèixer millor, en els seus detalls, un període dels més rics en les relacions entre catalans i occitans.

Glaudi Barsotti
(Traduït de l'occità per R.R.)

CATALUNYA A PICASSO

Ens adreçem a Picasso, als seus 90 anys, per a felicitar-lo i per a donar-li gràcies per l'aportació que ha fet al nostre temps.

Per la seva fidelitat a la nostra terra catalana on va entrar en contacte amb la cultura universal que ell havia de contribuir, poderosament, a modificar.

Per haver-nos mostrat noves maneres de veure les coses i enriquit, així, la nostra consciència de la realitat.

Per haver cantat el plaer i la lluita, l'alegria i el dolor, la noblesa de l'home.

Per haver fet irradiar, des de la pintura, l'esclat de la raó. Per haver-nos donat en imatges sensibles l'adhesió a l'autenticitat i la condemna de l'agressió.

Per haver-nos mostrat el rostre agressiu de l'autoritarisme i de la intolerància i la imatge lluminosa de la pau.

Per haver fet sorgir d'aquesta dialèctica una evidència de la justícia.

Per haver bandejat del món de l'art les convencions coercitives i haver contribuït a enfortir, per sobre de tot, l'ideal de llibertat.

25 d'octubre de 1971.

Signen el missatge : Comissió Obrera de la S.E.A.T., Comissió Obrera Nacional de Catalunya, Comissió Obrera Local de Barcelona, Taula Rodona, Comissió de Solidaritat, Assemblea d'Arquitectes Joves, Advocats Demòcrates, Comissió de Cinema, Comissió de Barris, Grup de Metges Demòcrates, Grup Plàstics Homenatge a Picasso, Estampa Popular, Comunitats Cristianes de Base, Assemblea Permanent d'Intel·lectuals, Associació de Dones Democràtiques.

COMENTARIS I NOTICIES DE LA VIDA TEATRAL BARCELONINA

No hem de fer aquí el balanç d'una temporada teatral a Barcelona 1970-71 que, en conjunt, cal considerar més aviat pobra. El que volem fer és destacar els espectacles més importants que han estat pro-

duïts, tant per llur intenció i eficàcia polítiques com per llurs assoliments estètics. Val a dir que aquestes dues condicions van sempre unides car resulta difícil que una es doni sense l'altra.

L'ESPECTACLE LAYRET

Com a commemoració del cinquantenari de l'assassinat del líder obrer Francesc Layret, fou preparat un espectacle encaminat a mostrar al treballador d'avui qui fou aquell home, perquè lluità, i perquè la seva vida fou sacrificada, en un dels actes més sagnants que prepararen l'adveniment de la primera Dictadura.

D'aquest espectacle res no ha estat escrit. Hi hagué un tàcit acord entre els qui el prepararen i el públic i la crítica, a fi de no fer arribar a orelles de la policia allò que d'antuvi havia d'ésser considerat una provocació i un atac a les estructures del règim actual, digne successor del Sindicat Lliure. I, en efecte, res no trascendí malgrat que de **Francesc Layret** se'n feren una trentena de representacions a fàbriques, a locals parroquials, a centres més o menys controlats per les forces progressistes, i sempre davant una munió atapeïda d'espectadors.

Foren milers els obrers que assistiren a les representacions de **Francesc Layret** i descobriren un dels moments més emotius de la seva lluita, uns moments que en bona part expliquen els que ara ens ha tocat de viure. El silenci que regnava entre els espectadors era prou eloqüent. Cada paraula, cada pausa, era seguida amb emoció. I tot i que molts dels obrers que veieren l'espectacle eren immigrants de poc

temps, en cap moment l'idioma representà una barrera. I és que la capacitat de penetració del català entre la massa obrera és molt més activa del que podria semblar a primera vista: sobretot entre aquella part del proletariat que està polititzada i que constitueix l'avantguarda de la lluita contra el règim.

Les representacions de **Francesc Layret** foren fetes gratuïtament; hom feia, però, una col·lecta per tal de recollir fons a favor dels vaguistes. Perquè foren diverses les vagues que se succeïren mentre l'espectacle va estar en «rodatge», d'entre les quals val la pena mencionar la de la Harry Walker. No cal dir que tots els qui intervingueren en l'espectacle —els qui facilitaren el material documental històric, els qui el disposaren dramàticament, el director i els actors— treballaren sempre de franc. Fer-ho altrament els hauria semblat una manca de fidelitat al text mateix que confegien o representaven.

No és prudent encara de fer públic llurs noms. I no ho és, sobretot, perquè esperem que aquest grup d'intel·lectuals i d'actors —entre els quals hi figuren alguns dels més destacats del teatre català contemporani— podran continuar treballant i col·laborant en nous espectacles, dins la línia que aquest **Francesc Layret** ha assenyalat.

EL RETAULE DEL FLAUTISTA

L'èxit més important del teatre professional dins la temporada l'ha constituït una obra procedent del teatre independent, **El retaule del flautista**, de Jordi Teixidor, que havia obtingut el «Premi Josep Maria de Sagarra» de l'any 1968. **El retaule del flautista** va ésser dirigida per Feliu Formosa i interpretada, en el seu paper central, per Pau Garsaball, que en fou també empresari. Pau Garsaball ha posat el seu teatre Capsa a la disposició de la gent jove i podem dir, en honor seu, que ha estat el primer home del teatre professional que ha cregut en la renovació que les noves generacions de gent de teatre estaven realitzant des d'unes posicions marginades o independents. Hi ha cregut, s'hi ha arriscat, hi ha obtingut un dels èxits de públic més importants d'aquestes darreres temporades. El Teatre Capsa s'ha convertit en el teatre dels universitaris i de tots aquells que cerquen en el teatre més que una evasió: els termes i les condicions del compromís.

Però això no vol dir pas que **El retaule**

MORT DE DAMA

Dins un altre nivell cal que ens referim a l'excelent espectacle de **Mort de dama**, que Ricard Salvat confegí a partir de la novel·la de Llorenç Villalonga i que tingué a Montserrat Carulla per protagonista, una protagonista d'una qualitat extraordinària. **Mort de dama** fou representada al Teatre Romea, abans que el director iniciés l'aventura, tan discutida després, del Teatre Ministerial —dir-li «Nacional» no passa d'ésser una deformació del règim— de Barcelona.

Dur a l'escenari una obra mestre de la narrativa és una temptació que molts directors han compartit; des de Copeau i la seva adaptació d'**Els germans Karamàzov** la llista de precedents il·lustres seria considerable. Llorenç Villalonga ens mostra amb **Mort de dama** la llarga i daurada agonia d'una societat que viu isolada del món, reclosa entre les velles parets dels palaus aristocràtics, al barri

DEFENSA INDIA DE REI

Amb molt, amb massa retard, pujà a l'escenari **Defensa índia de rei**, de Jaume Melendres; es tracta de la primera obra de l'autor, amb la qual guanyà el Premi Josep Maria de Sagarra de l'any 1966. Una primera obra ambiciosa, amb un plantejament polític rigorós, però no exempta d'ingenuïtats.

del flautista sigui un espectacle enfaristolat. Ben el contrari: **El retaule del flautista** és una demostració del que pot ésser un teatre popular, un gènere divertit, intencionat on, bé que de manera esquemàtica, poden ésser plantejades situacions il·lustratives de com funciona, i de com no hauria de funcionar, la societat. És el funcionament del sistema capitalista, amb les contradiccions que suposa, allò que **El retaule del flautista** ensenya a l'espectador, potser amb un esperit didàctic, sí, però sense cap bri de pedanteria. Hi trobem una sàtira ben precisa contra el militarisme, un dels pesos més feixucs, tant en l'econòmic com en l'ideològic, del franquisme. I el públic recull de seguida allò que l'autor i el director insinuen, ho comprèn perfectament, gràcies a la complicitat dels actors, i ho celebra. **El retaule del flautista** ha estat un dels espectacles més interessants i més positius de la present temporada. I el seu nombre de representacions cal comptar-lo per centenars; això és ja prou demostratiu i prou encoratjador.

de la Seu a Ciutat de Mallorca. En tant que aquesta societat es retratada mitjançant uns quants arquetipus, que podem intuir el procés de la seva liquidació i, fins i tot, la seva falsedat intrínseca, **Mort de dama** resulta un espectacle vàlid i positiu es miri des del punt de vista que es miri.

Ricard Salvat partí d'un treball anterior, provisional encara, realitzat per Biel Moll; però comptà, sobretot, amb la col·laboració de Joaquim Molas, sens dubte el millor coneixedor de la narrativa de Llorenç Villalonga. Tot plegat donà per resultat un enfocament ideològic just de cada un dels personatges i del «clima» en què aquests personatges es troben immersos. **Mort de dama** assolí un nivell artístic molt elevat que, malauradament, no va merèixer l'atenció del públic, si més no en el grau que l'espectacle es mereixia.

Ricard Salvat va escollir l'obra per presentar-la dins un anomenat Festival Internacional de Barcelona, en el qual va participar amb la companyia ministerial. **Defensa índia de rei** és un drama molt influït per l'expressionisme i el muntatge de Salvat, preponderantment naturalista, no li va escaure. Això féu

que sobre l'escenari el resultat esdevingués més aviat estantís, en alguns moments francament negatiu. Si remarcuem ara aquesta estrena és per deixar constància de l'arribada a l'escenari de Jaume Melendres, un dels autors joves que amb més responsabilitat es planteja el teatre com un afer públic, com una tribuna des de la qual exposar unes idees i exposar-les mitjançant una elaboració mesurada, difícil, mai gratuïta.

I ja que hi hem fet referència diguem que el govern envià un censor, vingut especialment de Madrid, per fiscalitzar les obres presentades al Festival de Barcelona —en un principi les companyies eren obligades a traslladar-se a Madrid, i a fer una representació privada en els locals del Ministeri de Repressió i Turisme, com els succeí als polonesos—,

ALTRES NOVETATS.

Només unes mencions breus: l'activitat dels grups de comarques, cada vegada més entrebancada per les prohibicions governatives i ministerials, malgrat tot subsisteix i creix, «al marge de la llei», puix que la llei col·loca de seguida fora aquelles persones amb una inquietud cultural; la qual cosa és un inconvenient, certament, però posseix també alguns avantatges.

Enguany fou concedit per primera vegada el Premi Ciutat de Sabadell. El premi va recaure en Josep Maria Benet i Jornet, un dels autors joves que també

tot i que les obres abans ja havien estat acceptades sobre el paper (i altres, és clar, havien estat rebutjades). Doncs bé, en el cas de **Defensa índia de rei** el censor va estar discutint algunes frases fins cinc minuts abans d'aixecar el teló i féu canviar el decorat amb la mateixa precipitació, car sembla que un defecte de la vista li feia veure banderes republicanes per tot arreu. Afortunadament aquest mateix defecte —¿potser daltonisme?— li va privar de veure el significat del drama, que era ben evident: la corrupció que la dictadura provoca sobre un país i com els homes són destruïts dins l'engranatge d'uns interessos que no són els que haurien de predominar. Naturalment el país de **Defensa índia de rei** és un país imaginari, encara que no faci falta gaire imaginació per a identificar-lo...

guanyà el Premi de la Crítica de «Serra d'Or». L'obra de Benet i Jornet premiada a Sabadell fou **Berenàveu a les fosques** i la distingida per «Serra d'Or» **Marc i Jofre o la fortuna dels alquimistes**, editada dins «El Galliner» (Edicions 62). I ja que parlem d'aquesta col·lecció teatral diguem que ha anat publicant durant la present temporada textos molt interessants, en principi dels nostres autors més avançats, sense excloure, però, textos dramàtics estrangers, com **La cuina**, d'Arnold Wesker.

GRA DE MESC

Ramon Roig

PABLO NERUDA
PREMI NOBEL 1971

Ja fa molts anys que el sector més conscient del públic llegidor ha perdut la seva confiança —si mai l'ha tinguda— en el Premi Nobel, cuina d'oportunitismes i d'interessos ben poc literaris. Això no obsta perquè, fins els més escèptics, no participem tots plegats de la «febre nobeliana» que es reproduïx endèmicament per l'octubre. I enguany el Nobel, confessem-ho de seguida, ens ha donat una gran alegria.

Una gran alegria, en primer lloc, perquè s'ha fet justícia a un dels poetes latinoamericans més important de tots els temps. Això no hi ha ningú que ho posi en dubte. Si de cas li criticaran tal o tal altre poema, tal o tal altre aspecte de la seva poesia —especialment en les seves manifestacions desbordants—, però la crítica mundial coincideix a reconèixer en Neruda un creador d'una força extraordinària i multiforme.

Una gran alegria, en segon lloc, perquè sota la figura hi ha un home, un militant comunista que ha posat la seva vida i la seva obra al servei de l'alliberament de la humanitat i de la causa de les classes treballadores. Recordem, per exemple, que en la impressionant lletania de 1949 titulada *A mi partido* Neruda acaba amb aquests dos versos contundents:

*Me has hecho ver la claridad del mundo
i la posibilidad de la alegría.
Me has hecho indestructible porque contigo
no termino en mí mismo.*

I en una forma més tangible ens ho ha recordat avui en declarar als periodistes que si el Nobel tenia repercussions polítiques favorables a la lluita que actualment porta a terme el poble xinès per la democràcia i pel socialisme, aquestes serien benvingudes.

Una gran alegria, finalment, perquè en les nostres condicions polítiques, sota l'opressió franquista, la poesia de Neruda, especialment la que arrenca d'*España en el corazón* ha estat un al·licient i un confort en les hores difícils per a tots els qui lluitem contra la dictadura. Com a catalans ens ha arribat sempre molt endins dels nostres sentiments l'emotiu *Canto en la muerte y resurrección de Lluís Companys*. Però també ens ressonen més actuals que mai d'altres versos com aquests que extraïem d'*El general Franco en los Infiernos*:

*Aquí estás. Triste párpado, estiércol
de siniestras gallinas de sepulcro, pesado esputo, cifra
de traición que la sangre no borra. Quién, quién eres,
oh miserable hoja de sal, oh perro de la tierra,
oh mal nacida palidez de sombra.*

Paraules del poeta als catalans

L'any 1945 els catalans residents a Xile van tributar un homenatge a Pablo Neruda, gran amic de Catalunya, el qual el 1939, essent cònsol del seu país a París, va poder ajudar molts catalans en el viatge a Amèrica. Els discursos i altres textos de l'homenatge foren publicats a la revista del «Centre Català de Xile GERMANOR, abril 1945, núm. 494 (any 33). La nostra revista es complau a reproduir ara el text del discurs de Pablo Neruda, així com la traducció d'un emocionant poema seu, «Cant en la mort i resurrecció de Lluís Companys», deguda a un gran poeta català que vol mantenir l'anonimat.

Vaig entrar a Espanya per les antigues portes de Catalunya, portes de pedra tallada per la mà de l'home, i polides per l'aire del temps debatut, del temps històric que fueteja la pau de Catalunya, amb una xurriacada de violència entre els capitells de pedra.

Vaig entrar, doncs, a Espanya per la seva via sonora, per les rambles populars on semblen aplegar-se tots els ocells d'Europa com en una illa on fossin adorats, i després en els desviaments de les rambles remoroses vaig penetrar en la vella ciutat immemorial i silenciosa, rentada i ordenada pel temps, on vivien els antics oficis, els oficis humils de la pau catalana. I després, vers la Barceloneta, vaig sentir en els narius, en les orelles i en el cor la remor i l'anyil de les aigües més solcades de navilis, del mar més condecorat per les més altes empreses del moviment i la cançó.

Després en les petites ciutats, en els camps, en els pobles poètics, mercantils i lluminosos, en l'aspra escuma de la costa brava, per totes les terres de Catalunya, vaig trobar per primera vegada la lliçó d'un fina i rigorosa Europa, d'un color i d'un ordre essencials, vaig trobar un sistema teixit entre l'home i la natura, amb tan entrannyables i pregons lligams que es confonien a tot arreu les terres i els homes, i el pensament era com un oli extret d'aquells vegetals, o com una emanació natural desenvolupada en aquelles atmosferes marines.

Dec, doncs, a Catalunya la meva lliçó més solemne d'Europa, la lliçó que posava límits a la nostra natural indisciplina americana. I quan vaig veure sacsejades les entranyes espanyoles i l'ona de martiri que avançava des de tots els racons, vaig pensar amb dolorós record en els ocells de la via sonora, en el fum i la dolcesa de les velles reconades populars, i vaig pensar que per a ningú no seria tan dura la prova que aquesta època ens ha exigit, la prova de sang d'aquesta hora del món, com per a aquells coratjosos guerrers de la pau, per a aqueix territori de fèrtil saviesa.

Per això amb la meva emoció, en aquesta hora en què us heu recordat d'aquest amic que tant us recorda, i a qui heu ensenyat parí de la seva condició humana, em toca en aquest tranquil racó d'Amèrica, parlar-vos com us podria parlar el més vell dels vostres amics.

Voldria incitar-vos a ser més americans. No us vull treure del cor el pètal sagrat i sagnant de la pàtria, no; però voldria que bolqués en la nostra, tota la vostra extensió i qualitat perquè ací la

necessitem i mereixem. No vull que els emigrats vagin eternament entre els seus, vull que es barregin entre la gent de la nostra Amèrica, perquè aquells que els vàrem cercar asil, vam fer-ho amb una generositat que no pot pagar-se amb altra moneda que amb la de lliurar-se generosament a la vida americana. Busqueu-nos i ens trobareu. Els xilens som hospitalaris i us voldriem veure més a les nostres llars, en els nostres negocis, en les nostres impremtes, en les nostres idees polítiques. Car les nostres idees polítiques són la conquesta del nostre poble i la nostra democràcia política és com un pa posat sobre la taula d'Amèrica: podem compartir-lo amb els nostres germans, sobretot si pateixen exili i llunyania.

No us demano que poseu la mà en els innumerables detalls de la política local, però teniu el deure d'estar sempre en una línia política universal i per això americana. Heu vist com els bandolers que us han usurpat la pàtria, negant-vos àdhuc el vostre idioma, sagrat com la llet maternal, s'estenien per altres terres, on s'implantaven règims que no són sinó una còpia una mica menys sagnant de l'implantat per Franco. Aleshores, catalans, teniu oberta la càtedra, el periòdic, i totes les orelles de Xile, per tal d'ajudar a salvar, per tal d'advertir del perill que coneixeu, per tal que defenseu com qualsevol altre xilè, la pàtria que va escollir-vos en mig de la tempesta i que us donà aquest premi per coratjosos i no per pusillànimes, per eloqüents i no per silenciosos.

I encara una altra cosa: sabem que molts de vosaltres, per amor i devoció a les vostres tradicions i al vostre futur, feu a tot arreu distinció entre catalans i espanyols. Està bé. Teniu un idioma, una raça i una història, i és just que vulgueu desenrotllar les vostres vides d'acord amb les profunditats de la vostra singular naturalesa.

Però vull dir-vos que per als xilens, en aquests moments, no existeixen a la península més que franquistes i antifranquistes. Teniu i tenim un enemic que està assegut damunt la mort i el martiri d'hommes de Castella i d'Andalusia, d'Euzcadi i de Galícia, d'Extremadura i de Catalunya. Tota la sang s'ha barrejat a la terra perquè, demà, una sola sement brosti en tota la terra espanyola: la sement de la llibertat. Ja tindreu temps perquè aquesta sement doni fruits esplèndids i diversos.

Es aquest, doncs, moment d'unió i no de divisions; és aquesta una època de lluita i no de querelles. Es una hora d'esperança i no de deixies. Us dic aquestes paraules amb la gravetat dolorosa que assumeixen totes les paraules dites per alleujar l'home en aquest combat suprem. I perquè us les diu en veu alta de germà, un home que us estima, heu de parar l'orella, aqueixa orella catalana experta en atresorar les vastes remors universals.

Amics catalans, compatriotes en lluita per la llibertat en tots els llocs, sóc feliç d'haver-me trobat entre vosaltres aquesta tarda, i que la meva presència de poeta americà i espanyol, hagi servit per a major fraternitat entre vosaltres i la meva pàtria. Recordaré sempre aquesta tarda en què us he escoltat entorn d'aquesta taula, veient-hi més enllà, el camp i les ciutats, la blava mar de les cales, les terres meravelloses que heu perdut per un moment, però que reconquistareu perquè Catalunya pugui seguir dient al món la seva

canço on el nombre i la síl.laba és confonen per a volar com un eixam de coloms en l'aire blau del Mediterrani mariner.

Pablo NERUDA
(D. G. trad.)

Pablo Neruda

CANT EN LA MORT I RESURRECCIO DE LLUIS COMPANYS

Llavors que pel tossal on d'altres morts segueixen
vivents, com la sement sagnant i soterrada
la teva ombra cresqué fins que apagava l'aire
i es va arrugar la forma de l'ametlla nevada
i s'estengué ton pas com una remor freda
que queia des d'alguna catedral congelada
ton cor ardent tustava les portes més eternes
casal dels capitans finats de les Espanyes
Va caure amb la flor al pit, ell que era un pare jove
amb la flor al pit, clavell, de la llum catalana
clavell regalimant de sang inextingible
com la rosella viva damunt la llum trencada
el teu front ha rebut l'eternitat de l'home
entre els cors sebollits de totes les Espanyes.
La teva ànima hagué l'oli verge del poble
de ton terror daurat tingué l'aspra rosada
i de tot Catalunya a les arrels ferides
els donava la sang la deu de la teva ànima
les grutes estel.lars on la mar combatuda
desfà tanta blavor sota l'escuma brava
i l'home i l'oliver en el perfum s'adormen
que va deixar en la terra la teva sang vessada
Deixa que pels camins vermells de Catalunya
i que de cap a cap de les pedres d'Espanya
es passegi el clavell de ta vivent ferida
i xopin mocadors en ta nafra sagrada
aquells fills de Castella que no poden plorar-te
car en l'eternitat ets pedra castellana,
les noies de Galicia que ploren com rieres
els infants gegantins d'Astúries, la minaire
tothom, els pescadors d'Euskadi, i els del Sud, els que tenen
un altre capità que cal venjar a Granada
ta pàtria guerrillera que escarbotant la terra
troba l'antiga font de totes les Espanyes
Salut als guerrillers d'ací i d'allà, salut!
Toqueu, toqueu la sang sota la terra amada:
la mateixa caigué a les prades plojoses
del Nord, i sobre el Sud de l'escorça abrusada:
ataqueu els mateixos enemics amargants,
aixequen una sola bandera il.luminada:
aplegats per la sang del capità Companys
que es va fondre amb la sang de totes les Espanyes!

LA FESTA DE MAIG DE LES LLETRES CATALANES

Per tercera vegada hem tingut «Festa de Maig» al Palau de Congressos de Montjuïc. Enguany, potser per haver-se fet en dissabte —el 22 de maig—, l'entrada ha arribat al complet. Un miler llarg de persones es van congregar per aplaudir l'atorgament del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes al prolífic lexicògraf mallorquí Francesc de Borja Moll, treballador infatigable i tenaç. Com ell mateix va dir, en donar les gràcies, almenys en «quantitat» de feina feta, pocs intel·lectuals catalans li podien discutir un lloc de primacia: el premiat no sols és l'autor del més important i extens recull lexicogràfic de la llengua catalana (el diccionari que coneixem habitualment per l'Alcover-Moll, o el Moll *Tout court*, i que oficialment porta el curiós nom de «Diccionari Català-Valencià-Balear»), sinó l'autor d'obres lingüístiques d'interès múltiple (gramàtiques, monografies filològiques, treballs de divulgació, etc.) i el promotor de l'editorial del seu nom, que té entre les seves publicacions la meritòria col·lecció «Raixa», la qual el 1955 donà un impuls notable al migrat panorama de l'edició catalana. En el Premi d'Honor Moll és, doncs, un digne successor de Jordi Rubió i Joan Oliver, i no crec pas que aquesta designació hagi desplaçat a ningú, fora potser d'algun «hiperpurista» que consideri massa heterodoxa la labor acomplerta amb apassionament i perseverància per aquest deixeble de Mn. Alcover.

Però la Festa de Maig no es limita a aquest acte. En el fons és com una *kermesse* artístic-literària en què tenen cabuda les més diverses manifestacions. Hi ha, per exemple, la concessió d'uns quants premis: el «Catalònia» de monografies comarcals, el «Nova Terra» d'assaig social, el «Balmanya» de pedagogia, el «Fundació Huguet» de lingüística, el «Carles Cardó» de teologia, i l'«Aedos» de biografia. El «Nova Terra» i el «Cardó» van ser declarats deserts; els altres premis foren guanyats per Joan Guilla-

ment, amb *Coses i gent de l'Empordà* («Catalònia»), Joaquim Franch Batlle, amb *Estudis per l'autogestió a l'escola* («Balmanya») Vicent Pitarch, amb *Aportacions a l'estudi de la lluita lingüística als Països Catalans* («Fdó. Huguet») i Ramon Grabolosa, amb *Carlins i liberals* («Aedos»). Reconeixem que els premis literaris són segurament un mal (menor), però en les actuals circumstàncies desfavorables al lliure desenvolupament de la cultura catalana semblen encara necessaris. Per això ens ha sabut greu que un premi tan interessant com el «Nova Terra», sobre història del moviment obrer, hagi quedat desert.

Hi va haver, també, com en vetllades precedents, la presentació dels premis d'Arquitectura i d'Interiorisme del FAD, i els deltes concedits per ADI/FAD als millors dissenys de 1970. Van ser presentats per J. Miracle i A. Cirici amb concisió i eficàcia, no desproveïda d'una certa fantasia.

L'amenitat principal de la vetllada va ser l'estrena d'una peça curta d'Alexandre Ballester, *Maria Magdalena o la penedida gramatical*, escrita expressament per l'acte. L'obra es ressent, sens dubte, d'aquesta precipitació: malgrat els esforços visibles de Josep Anton Codina, el director, i d'alguns actors, els quals aconseguiren donar agilitat i vigor a l'espectacle, l'obra va resultar superficial, si no ambigua i confusionària. Hi ha una idea central immediatament perceptible pel públic —l'opressió de la llengua catalana per part del nacionalisme centralista espanyol—, però l'exposició dramàtica del problema es ressent d'un cert esquematisme. Ara, si aquesta és una veritadera «tensió dramàtica» —difícil de portar a escena sense caure en demagògies fàcils—, en canvi les altres «querelles» denunciades (ortodòxia gramatical *versus* heterodòxia literària, més o menys absurdament lligada a una «querella» científica, estructuralisme *versus* transformacionalisme, i a una «subquerella», hi-

perpurisme *versus* llengua viva...) no aporten cap element decisiu a l'espectacle, com no sigui la pura barrila. Tanmateix, allà on el plantejament esdevé confusoriari —i inadmissible fins com a efecte teatral— és la introducció de l'anècdota de Coret Tellida (llegiu: Corín Tellado) que, si simbolitza la subliteratura, s'escapa de la idea central aparent de l'obra. El fenomen Corín Tellado és un fet sociològic que pateixen totes les literatures poc desenvolupades i que no es pot aïllar dels condicionaments ideològics del capitalisme. Deixant de banda el fet que en la nostra literatura, per unes circumstàncies que ara no són del cas, no tenim un fenomen Corín Tellado (però sí algun epifenomen emparentat: el nou «Patufet» o el subteatre d'una Cecília A. Màntua han acomplert, en part, una funció semblant), és radicalment fals de pretendre que una «Coret Tellida» pugui ser l'assassi directe o indirecte de la nostra llengua: els cops mortals contra la llengua i la cultura catalanes no vénen pas dels folkloritzants (ni dels hiperpurites ni de la lingüística moderna), sinó del nacionalisme xovinista espanyol, mantigut per una estructura econòmico-social capitalista, la qual per cert serveix els interessos de l'alta burgesia catalana, compenetrada pràcticament amb aquella ideologia. (I ja que fem referència a la ideologia, voldria fer un comentari incidental al paper de l'Omnium Cultural en tot això. sense subestimar la posició de classe dels dirigents de l'Omnium, i per tant la connexió d'alguns d'ells amb l'oligarquia, posició que nosaltres hem de denunciar i combatre, em sembla demagògic de veure-hi un «clar instrument de l'alta burgesia». De fet, l'Omnium és un fenomen marginal, en un plantejament estricte de lluita de classes, almenys en les actuals condicions del moviment nacional, i el contingut de les seves accions no és unívoc. Ho prova el fet que el gruix de l'alta burgesia catalana, hegemònica, li gira l'esquena i s'interessa més per institucions culturals més «segures»: per exemple, les de l'Opus.)

Després, va ser presentat un reportatge cinematogràfic sobre l'última estada de Josep Carner a Catalunya (primavera de 1970), deficient documentalment i tècnicament.

A part aquestes demostracions, que ja recarregaven prou el programa, hi va haver tres conferències! Josep M. Llompart, que va fer un balanç sumari i una mica anecdòtic de la vida cultural catalana, obrí el foc, i el prof. Antoni M. Badia i Margarit, que va presentar sense floritures la figura de Moll, clogué pràcticament l'acte. Entremig va intervenir el prof. Arthur Terry, cap del departament de llengües i literatures Hispàniques de la Universitat de Belfast, el qual dissertà sobre poesia catalana contemporània. És una llàstima que un tema tan intel·ligentment tractat pel prof. Terry (que per cert s'expressa en un català perfecte) resultés inadequat per a una bona part del públic, a causa del seu caràcter minoritari i per l'hora en què fou exposat: a quarts de 2 de la matinada!

Això ens porta al capítol de les falles d'organització, que van ser múltiples. La sala, per exemple, no tenia **uns quants** seients reservats per a certs invitats: així, calgué trobar a corre cuita seients per a Jordi Rubió i per al mateix homenatjat, F. de B. Moll, que van arribar tard! Els conferenciants no tenien aigua a la taula (i això provocà la interrupció, gairebé dramàtica, de Llompart, que a mig parlament es va quedar sense veu i va haver de reclamar-ne). El presentador, en lloc d'anunciar les intervencions en **off**, compareixia cada vegada a l'escenari amb una lentitud aclaparadora i semblava presentar un funeral. Però la cosa més greu fou la durada excessiva de l'acte: de les onze a les dues toques de la matinada sense descans! I si el programa és tan dens i allargassat ¿quin sentit té el «refrigeri» final, malgrat l'al·licient que segurament podria significar? Creiem, doncs, que si la Comissió Organitzadora no hi posa remei, el **marathon** de la Festa de Maig es farà inaguantable per més bona fe que hi posem...

«RECERQUES»

Història, Economia, Cultura. Núm. 1
Edicions «Ariel»
Barcelona 1970 — 272 pàgines.

Dins el panorama editorial català mancava, evidentment, un tipus de publicació que permetés la difusió de treballs que, superant el to o les limitacions de l'article periodístic, exigeixen una tribuna especialitzada. Els promotors de RECERQUES —Josep Fontana, Ramon Garrabou, Ernest Lluch, Joaquim Molas i Josep Termes— ho han argumentat convincentment en una presentació publicitària que després han incorporat al volum: «hi ha a la península una falta d'òrgans adequats on publicar treballs científics sobre qüestions d'història moderna i contemporània (...) La falta és més evident, encara, per al clos de les terres catalanes, on no hi ha, de fet, cap altra forma regular d'accedir al públic que el breu assaig de divulgació o, contràriament, la gran síntesi erudita que és, o almenys hauria d'ésser, el resultat d'una feina de molts anys» (pàg. 5). En efecte, l'alternativa era massa polaritzada, i calia omplir els esglaons intermedis.

Això, podríem dir, quant al «to». Quant al contingut, RECERQUES es proposa d'aplegar «treballs dedicats a estudiar els diversos aspectes de les terres catalanes, des del segle XVIII fins als nostres dies», tot provant «d'integrar, dins una mateixa unitat bibliogràfica, enfocaments temàtics distints però, en el fons, coincidents: els de l'historiador entès en el sentit tradicional i estricte de la paraula, l'economista i l'historiador de la literatura, de l'art o de la ciència» (pàg. 5).

En la nostra opinió, el primer número de RECERQUES compleix adequadament amb el programa que acabem d'examinar. El volum consta de tres parts: 1) La societat de l'Antic Règim; 2) La societat burgesa; 3) La Segona República i la guerra civil.

La primera part s'obre amb un article d'un especialista indiscutible del segle XVIII hispànic, Pierre Vilar, que estudia les «Estructures de la societat espa-

nyola cap al 1750», en una reflexió que li suscita el Cadastre del marquès de la Ensenada (1750-53). Encara que aquest Cadastre es practicà en terres de la Corona de Castella (excloent-se'n, doncs, les terres catalanes), és evident que, per l'època en què fou realitzat, té un interès general per a comprendre millor l'evolució històrica dels segles XVIII i XIX.

La col·laboració d'Ernest Lluch sobre «La Catalunya del segle XVIII i la lluita contra l'absolutisme centralista» té com a interès primordial la publicació d'un text de 1768, fins ara inèdit, del jurista Francesc Romà i Rosell: **Proyecto del Abogado General del Público**, en què proposava al rei la creació d'una figura, entre Procurador General i Fiscal, d'àmbit jurisdiccional català («provincial», en la terminologia de l'època). Les consideracions introductòries de Lluch potser ultrapassen l'abast històric d'aquesta proposta de Romà —que trobo molt en la línia del «provincialisme» il·lustrat, el qual en el fons no era sinó la fórmula més lògica que podia adoptar el centralisme borbònic a casa nostra—, però tenen un interès indubtable i aporten nova llum a certs aspectes fins ara menystinguts de les tensions polítiques del segle XVIII.

Irene Castells analitza atentament les causes econòmiques dels famosos «Rebomboris del pa de 1789 a Barcelona» i les seves repercussions socials, article la importància del qual ens limitarem a subratllar per raons d'espai i de competència. Tampoc no entrarem a analitzar, per les mateixes raons, la contribució de Ramon Garrabou, que es relaciona en certa manera amb l'anterior: a base de l'evolució dels preus dels grans a Tàrraga de 1732 a 1811, Garrabou tracta «Sobre la formació del mercat català en el segle XVIII» i confirma les hipòtesis de Pierre Vilar emeses a **Catalunya dins l'Espanya moderna**.

El treball que clou la primera part és un comentari a la Guerra dels Malcontents (1827), de Jaume Torras: «Societat rural i moviments absolutistes». Torras considera que la base social d'aquest moviment, precedent històric del carlisme, no era estrictament camperola, com se sol creure, sinó que comprenia certs sectors de la menestralia comarcal.

Le segona part de RECERQUES també és encapçalada per un investigador il·lustre: Jordi Rubió i Balaguer fa uns comentaris a dues cartes de Laurà Figuerola, adreçades a Rubió i Ors (respectivament el 1840 i el 1850), les quals revelen aspectes interessants sobre aquest economista i, de passada, sobre la Renaixença.

Núria Sales dóna a conèixer amb el seu article «Servei militar i societat a l'Espanya del segle XIX» una part dels seus importants estudis sobre el servei militar, a què ha dedicat preferent atenció aquests últims anys i que han tingut un ressò internacional.

En un altre ordre, el professor britànic Alan Yates publica un remarcable estudi literari sobre «Enric de Fuentes: novel·lista modernista», un personatge pràcticament oblidat de les lletres catalanes i que, segons demostra Yates, no mereix aquest silenci: destaca particularment l'interès de la seva última gran novel·la, **Romàntics d'ara** (1906), publicada precisament l'any que se sol indicar com el de l'inici de la preponderància noucentista.

Finalment, la tercera part conté dues col·laboracions: una d'Isidre Molas, «Les eleccions parcials a Corts Constituents d'octubre de 1931 a la ciutat de Barcelona», i l'altra de Josep M. Bricall, «Ideologies i programes econòmics a Catalunya durant la guerra civil (1936-1939)».

L'estudi de Molas és una aportació de primera mà i posa en relleu que aques-

tes eleccions —sense revestir cap importància decisiva— han passat desapercebudes en la major part de treballs sobre la II República. En efecte, la majoria d'historiadors donen per bona la tesi de Mori, el qual afirma que hi triomfà novament la candidatura d'Esquerra Republicana de Catalunya, quan, en realitat, l'ERC no s'hi presentà! Molas examina les condicions en què es van produir aquests comicis i les raons del notable triomf de Pere Rahola, candidat de la Lliga, i del menys marcat de Martí Esteve, candidat del Partit Catalanista Republicà. També és notable l'esfondrament en aquestes eleccions del Partit Republicà Radical, de Lerroux, i l'ascensió relativament important del Bloc Obrer i Camperol, de Maurín, el qual en la segona volta obtingué el 23,29% dels vots emesos. L'article té un interessant apèndix documental.

Quant a la col·laboració de Bricall, que és una part de la seva tesi doctoral sobre la indústria catalana durant la guerra civil —i que correspon, doncs, a les pàgs. 295-332 del vol. I de **Política econòmica de la Generalitat (1936-1939)**, Barcelona: Edicions 62, 1970, encara que aquesta referència no hi consta— té especial interès com a resum dels diferents programes econòmics (així com de les posicions ideològiques en què descansaven) elaborats per les diferents forces republicanes de Catalunya al llarg de la guerra.

Per l'interès variat del seu sumari i pel rigor científic en què són tractats els diferents temes, RECERQUES 1 compta ja des d'ara amb un lloc important dins els estudis d'història de Catalunya. Aquesta realitat i la garantia que infon la serietat intel·lectual del seu consell directiu fan esperar amb confiança les futures edicions de RECERQUES.

Francesc VALLVERDU

«TESTAMENT A PRAGA»

Tomàs i Teresa Pàmies

Premi Josep Pla 1970

Edicions Destino

Barcelona, 1971 — 220 pàgines

«...Per tot dot i testament us deixo aquesta biografia com un record i afirmo que és realisme pur, i si fos dibuixant dibuixaria els protagonistes, perquè els tinc ben presents».

(Tomàs Pàmies 1962)

A l'encetar certs llibres hom s'ha fet la idea de trobar, sigui pel títol o per l'autor, determinats aspectes o narracions.

En el cas de TESTAMENT A PRAGA, dec reconèixer que no ha estat així.

Les memòries de Tomàs Pàmies, o com

ell diu, «la història política i els fets viscuts», són d'una imaginació i convicció a voltes descarnada. S'adiuen al realisme i la sagacitat del pagès català. «Conformes a les exigències del cor i de la raó», com diu Ho Xi Minh en el seu testament.

Aquesta circumstància, els plantejaments polítics i el monòleg de la filla Teresa, aconsellen allunyar-se del comentari acostumat de les novel·les i obres literàries clàssiques. Llavors, aquest comentari s'encaminarà a la constatació d'opinions i fets que «puguin servir de lliçó». Es a dir, interpretar la seva veritat revolucionària, de comunista. Per començar, res millor que observar com de molt jove aquell pagès de Balaguer en lluita per la vida, topa amb l'explotació capitalista que l'obliga, per mal viure, a treballar de 16 a 17 hores diàries. En aquell començament és quan copsa com «els amos arrencaven la pell i xuclaven la sang dels treballadors». Presa de consciència que recullo de l'obra, com la primera consideració a remarcar.

El seu temperament inquiet i sensible als fenòmens que l'envoltaven, l'obliga a cercar lectures per a entendre'ls. Al començament llegeix Malatesta i Lorenzo, **La Conquesta del Pan** i altres obres àcrates. Aquest és el motiu que ell i la seva colla «es diguin antipolítics» i militin a la CNT. Malgrat la confusió ideològica, cal reconèixer que aquella gent posseïa instint de classe i emoció revolucionària. Llavors, no ens pot estranyar que Pàmies, passant pel damunt de deures familiars i mancant a alguna disbauxa, esdevingués ben aviat un activista entre els treballadors del camp i les fàbriques de les contrades, per explicar-los on rauen les causes de les injustícies i esperonar-los a canviar les circumstàncies per «enderrocar els perjudicis». Aquest és un altre fet a retenir, d'organitzador de la lluita contra l'explotació i el règim monàrquic.

La crisi econòmica de les darreries del segle XIX i les conseqüències de la guerra del Marroc, feien que les vagues i protestes es succeïssin a Catalunya a començaments del XXe. També l'agitació s'estengué entre la pagesia aclaparada pels impostos i la caiguda de preus. Ensenms, la renaixença nacional es trobava en auge. En aquest temps els treballadors no posseïen encara l'organització adient ni el vigor necessari. La CNT influïda per la propaganda dels anarco-sindicalistes francesos s'inhibia de les lluites polítiques, cosa que no contribuïa a organitzar ni esperonar la lluita per les reivindicacions econòmiques, ni per a fer front com calia a la violenta repressió que colpejava els obrers.

Val la pena destacar d'aquesta part de les memòries dues qüestions cabdals i que després influïran decididament en el transcurs de tota la seva vida política i revolucionària: Una, l'evolució vers el socialisme científic, i l'altra la intuïció que tenia dels principis i característiques que havia de posseir el partit de la classe obrera, i molt concretament a Catalunya.

En tenir-se en aquells temps coneixement de la presa del poder a Rússia pels treballadors, recorda com en les discussions «l'ambient es va fer més polític», cosa que possibilità que l'any 1920 es creés a Balaguer un grup d'amics de la URSS, i a Catalunya es constituís una «sucursal» del Partit Comunista d'Espanya.

Tomàs Pàmies, com tants d'altres joves desenganyats de l'anarquisme i considerant-se ja «home polític» ingressà al Bloc Obrer i Camperol a la recerca de millorar el seu nivell teòric i polític, la qual cosa no assoleï per les discussions d'aquell safareig de «savis». Mentrestant, amb altres treballadors de Balaguer organitza la UGT, evident demostració del nou camí que s'havia proposat emprendre.

De les característiques del partit a Catalunya en tenia formada, molt abans d'esdevenir-ne militant, la seva concepció. Oposat al «centralisme burocràtic», intuïa un Partit Comunista de Catalunya amb dret d'autodeterminació, lluitant contra l'opressió social i nacional, o sigui, un partit de comunistes que es podia dir d'una altra manera, com s'esdevingué amb la constitució del Partit Socialista Unificat de Catalunya el 23 de Juliol del 1936. El camperol de Balaguer, explotat i català, aferrat a la terra com tots ells, ambicionava un partit de masses —no un grupet de bons i amagats com els talps— capaç de dirigir les lluites reivindicatives dels treballadors per la República i el combat pel socialisme. Un partit, que compregués la força mobilitzadora del sentiment nacional i es convertís en el més conseqüent defensor del dret d'autodeterminació dels pobles d'Espanya. Propugnava un partit on el dogmatisme i la rutina no hi tinguessin lloc. Als sectaris els considerava una gent que «no comprenen la realitat». Els tenia per la gent «més antipàtica» i tenia raó.

El 18 de Juliol, coincidint amb l'aixecament feixista i en comprendre que s'iniciava una seriosa revolució, «començà una nova vida política que ja no podia tenir contradicció amb la privada». Així, el 24 de Juliol s'incorpora al Comitè Revolucionari de Balaguer en nom de la UGT i ingressa al PSUC en formació, del qual, per «la seva trajectòria, ja s'en conside-

rava militant». En aquells dies difícils és quan, precisament per millor servir la República i Catalunya, abraça la causa del comunisme, a la qual restarà fidel fins a la mort.

Nombrosos foren els treballs i missions que portà a terme en el transcurs de la guerra nacional revolucionària i a l'exili. Abnegat, temerari a voltes, no tenia altra preocupació que complir la tasca amb el lema de Lenin de «dir la veritat per crua que sigui», cosa que moltes vegades no satisfia el gust de tothom. Al «jefe inmediato o directo» l'interessava que li contestessin que tot marxava sobre rodes; la moral de la tropa estupenda; la intenció sempre a punt, i els pagesos replets d'adobs. Es tractava de fabricar un informe per complaure els de **dalt**. Aquest mètode el company Pàmies el condemnà tota la vida, fos on fos, perquè no acceptava que la «veritat és pessimista». Valent-se de l'exercici de la crítica i la veritat com a conducta, actuava per evitar «les ensopagades de la vida i les febleses dels homes». De la mateixa manera mantenia que no podia existir diferència entre les paraules i els fets. Home de cor sensible i honest, tot i els mancaments que constatava, privava en ell la fidelitat al Partit del que reconeixia que «amb tots els defectes, el PSUC era l'únic partit que existí, com tal, fins al final de la guerra i més enllà».

Del TESTAMENT A PRAGA s'en desprenen altres motivacions no menys valuoses. Es tracta de com i per què es produeix el que qualificaré de reconciliació política entre pare i filla, després de llargs anys d'apassionada discussió.

Si el pare hagués escoltat la descripció de les «coses que mai no hauria imaginat», hom pot pensar que ja no consideraria la filla una «sentimentaloida» ni que justificava «deformacions» i «arbitrarietats». Tampoc Teresa jutjaria de la mateixa manera el temperament «negatiu», crític, i exaltat del pare. Ans al contrari, hi reconeixia l'imatge del revolucionari íntegre i conseqüent que des de l'any 1920 va oposar-se a mètodes incompatibles amb la democràcia socialista i el centralisme democràtic. A la submissió de la consciència.

Que es retroben ho demostra quan ella diu que «les reflexions que heu deixat sobre el socialisme a Txecoslovàquia tal com vós l'heu observat, són al meu entendre, la millor part del vostre testament». Compartint l'apreciació, crec que n'hi ha una altra no menys alligonadora. Es quan explica com es va discutir el XXe. Congrés del PCUS, doncs, està directament entroncada amb els fets que anys més tard

convulsionarien Txecoslovàquia i el moviment comunista i obrer mundial. Que això és així ho demostren aquestes concises paraules. «A les reunions tothom ficava la cullera, tot era criticat i després tot continuava igual». En aquesta eufòria es dona la paradoxa que el més temerari en la crítica tingué de frenar el ramat de «seguidistes» perquè veia que tot allò era «fume-rall i xerrameca». Sí, tenia tota la raó, perquè aquells xerraires i dogmàtics eren i són els mateixos que més tard contribuïren a enterrar les tesis i projecció que ens oferia el XXe. Congrés. La conseqüència, entre altres ensopagades, n'és la intervenció a Txecoslovàquia.

El verí que després el culte a la personalitat fou una calamitat pel moviment revolucionari. Cal estar a l'aguait perquè es manté latent. No fos que en nom dels sagrats principis d'independència i igualtat dels partits canviés de color. Fugiríem del foc per caure a les brases.

En TESTAMENT A PRAGA s'hi troben encara altres reflexions no menys interessants de la part de Teresa Pàmies. El xoc que els esdeveniments a Txecoslovàquia li produïren arribaren a fer-li pensar si les seves «conviccions» trontollaven, a posar-se trista i creure que perdria l'orgull d'estimar els soviètics. Comprens la seva amargor. Com de la mateixa manera és lògic que, serenada en el transcurs dels mesos tracti la qüestió reflexionant políticament. I no per claudicar. Si no que, davant una tragèdia de tal magnitud, el que cal és discutir, «no amagar res a les masses», i no deixar-se «domesticar», com deia el seu pare. Per altre costat perdre la perspectiva seria tan com renunciar al que és consubstancial amb la nostra llarga vida revolucionària. L'alè que inspirà la revolució d'Octubre i els sacrificis del poble soviètic, són encara el baluard més segur per fer front a l'imperialisme. No és casual que per a la reacció mundial el seu enemic principal sigui la URSS. El company Pàmies això ho comprenia bé. Criticava sense embuts persones i procediments. Igualment ho feia amb la societat socialista que veia «caminar com els crancs». Amb tot, i aquí rau la seva generositat, el sentiment de classe prevalia en ell per damunt de tota altra consideració. Així és com encara als darrers anys de la seva vida, ens pogué deixar consells valuoses com aquest. «**Ara que als meus setanta anys passo revista a la meua vida, arribo a la conclusió que a Praga hi he viscut les lliçons més importants de la meua formació política, ja que estic convençut de la justesa del meu ideal. El socialisme, amb tots els seus defectes, és molt**

més net, més moral que la podrida societat burgesa que jo he conegut i combatut».

El dot que fa als fills Tomàs Pàmies amb el seu testament no podia ésser únicament patrimoni d'ells perquè traspassa el marc d'unes memòries clàssiques. Es tracta d'una aportació crítica a la història del moviment obrer contemporani d'un soldat de fila que ensenya i crea consciència. Les opinions que fins ara he llegit hi coincideixen també. No renuncio a creure que en el temps els treballadors i demòcrates d'Espanya si sumaran, doncs el testimoni ofereix experiències valuoses pel combat i per millor comprendre la realitat de la vida.

El vell comunista havia après a resistir

i es feia càrrec del món on vivia. No obstant, trobar-se a Praga a «cor que vols» i «com si fos un dels seus», no havia oblidat el poble, «la seva pròpia casa». Llavors, no ens pot estranyar que el seu anhel fos retornar a Balaguer a trepitjar i recórrer la terra que l'havia vist néixer. La mort truncà el desitg. Com tants d'altres milers de refugiats fou enterrat a l'exili per culpa de la criminal dictadura. Per això el combat unit fins assolir el seu enderrocament i per la implantació de la democràcia cal incrementar-lo encara més.

Tardor 1971.

JOSEP MONTOLIU

MINISTERIO
DE CULTURA

DECLARACIO DE LA PRIMERA SESSIO DE L'ASSEMBLEA DE CATALUNYA

Nosaltres catalans de diferents tendències pertanyents i no pertanyents a organitzacions polítiques, de diversos sectors de la població, obrers, camperols, estudiants, intel·lectuals, professionals i ciutadans en general, de Barcelona i de comarques, reunits en Assemblea, malgrat que som conscients que les actuals circumstàncies dificulten d'esgotar les possibilitats de representació, formulem la present Declaració:

L'actual crisi del règim de la qual el procés de Burgos fou una manifestació sobresortint, la progressiva presa de consciència i la mobilització de les classes populars, i la necessitat d'oposar-nos fermament a la maniobra continuista d'instaurar Juan Carlos com a successor, a títol de rei, del dictador, exigeixen l'adopció unitària d'una alternativa democràtica basada en els punts mínims acceptables per les forces i sectors representats a l'Assemblea, alguns dels quals tenen objectius divergents a llarg termini però que coincideixen en l'objectiu immediat de l'enderrocament del franquisme. Aquests punts de coincidència són els següents:

1. La consecució de l'Amnistia general pels presos i els exiliats polítics.
2. L'exercici de les llibertats democràtiques fonamentals: llibertat de reunió, d'expressió, d'associació —inclosa la sindical—, de manifestació i dret de vaga, que garanteixin l'accés efectiu del poble al poder econòmic i polític.
3. El restabliment provisional de les institucions i dels principis configurats en l'Estatut de 1932, com a expressió concreta d'aquestes llibertats a Catalunya i com a via per arribar al ple exercici del dret d'autodeterminació.
4. La coordinació de l'acció de tots els pobles peninsulars en la lluita democràtica.

Com a objectius immediats, fem una crida a tot el poble català —i considerem catalans tots els qui viuen i treballen a Catalunya— perquè incorpori la perspectiva global del canvi democràtic a cada una de les seves lluites concretes, i perquè intensifiqui l'esforç per a una ràpida obtenció de:

- a. La unitat d'acció de totes les forces democràtiques.
- b. La solidaritat en la lluita en favor dels represaliats.
- c. L'acabament de la repressió i la consecució de l'amnistia.

Per tal de vetllar per l'aplicació dels acords de l'Assemblea, és elegida una Comissió Permanent, la qual impulsarà totes les iniciatives útils per a aconseguir la mobilització popular, fomentarà accions unitàries i prepararà una nova sessió de la Assemblea de Catalunya, més àmplia i més representativa.

Catalunya, novembre de 1971.

Aquest document ha estat aprovat unànimement per:

Comissió Coordinadora de les Forces Polítiques de Catalunya (5 partits). — PSAN (Partit Socialista d'Alliberació Nacional). — PSOE (Partido Socialista Obrero Español). — PORT (Partit Obrer Revolucionari Trotskista). — Comissions Obreres (de Barcelona, Manresa, Sabadell, Vallès Or., Terrassa, Baix Llobregat, Tarragona, Mataró, Blanes, Badalona, Lleida, Sallent). — UGT (Unió General de Treballadors). — BLOC (Secció Universitària del Front Nacional de Catalunya). — Joventuts Comunistes de Catalunya. — Estudiants de les Universitats Central i Autònoma de Barcelona (Periodisme, Dret, Medicina, Farmàcia, Filosofia, Econòmiques, Enginyers, Ciències, Aparelladors, ATS). — Professors de les Universitats Central i Autònoma de Barcelona. — Comissions Obreres de Barri. — Comissió de Solidaritat. — Assemblea Permanent d'Intel·lectuals Catalans i Professionals. — Comissió de Camperols. — Comissions de Barri. — Comunitats Cristianes. — Plataformes Professionals (Periodistes, Metges, Tècnics, Advocats, Aparelladors, Enginyers, Arquitectes, Llicenciats, Comissió de Cinema, Comissió d'Acció d'Ensenyança) Dones Democràtiques. — Una vintena de personalitats. — Comarques i Poblacions: Amposta, Tortosa, Reus, Tarragona, Igualada, Alt i Baix Penedès, Prat de Llobregat, Garraf, Gavà, St. Vicenç dels Horts, Manresa, Tarragona, Sabadell, St. Feliu de Codines, St. Llorenç Savall, Cerdanyola, Ripollet, Castellà del Vallès, Granollers, Badalona, Mataró, Caldetes, Malgrat, Blanes, Girona, Lleida, Vic, Figueres, Torelló, Ripoll, Vilafranca, Manlleu, Centelles). — 9 Institucions legals.

MISSATGE A CUBA AMB MOTIU DEL XVIII ANIVERSARI DE L'ASSALT AL « MONCADA »

A Oswaldo Dorticos i Fidel Castro, President i Primer Ministre, respectivament, de la República Socialista de Cuba.

La Habana.

Amb motiu del 26 de juliol, data en què es complirà el XVIII Aniversari de l'assalt al «Moncada», prelude heroic a la Revolució Cubana, els signataris d'aquesta carta volem fer arribar al Govern i al poble de Cuba l'expressió de la nostra amistat i de la nostra solidaritat més sentides.

Avui més que mai estem amb Cuba, amb el seu Govern i el seu poble revolucionaris que a menys de cent milles del territori dels Estats Units, bastió principal de l'imperialisme agressor del Vietnam, enemic jurat de la independència dels pobles, de la pau i el socialisme arreu del món, construeixen el primer Estat socialista d'Amèrica.

Aquesta actitud preval entre nosaltres per damunt de les diferències d'opinió que puguem tenir en judicar aspectes parcials de la Revolució Cubana o de l'acció del Govern de Cuba.

El fustigament permanent dels imperialistes ianquis contra Cuba i l'amenaça d'agressió militar que encara plana damunt seu, obliguen els amics de Cuba, tots els lluitadors per la independència dels pobles, per la pau, la democràcia i el socialisme, a militar en el camp dels defensors de la Revolució Cubana i a manifestar de manera activa la seva solidaritat amb el Govern i el poble cubans.

Visca el 26 de juliol. ¡Visca la República Socialista de Cuba!

Barcelona, 10 de juliol del 1971.

(Traduït del text original castellà).

Signen el document: Cipriano García, J. Solé Barberà, Manuel Sacristan Lujan, Agustín de Semir, Guinovart, Pere Portabella, Miguel Nuñez Gonzalez, Armando Varo Gonzalez, Antonio Gutierrez Diaz.

MANIFEST DELS ESTUDIANTS DE BARCELONA

Prop de tres mil estudiants de les Universitats de Barcelona, reunits en Assemblea de Districte a l'Institut Químic de Sarrià i després d'un procés de discussió i lluita a les Facultats i Escoles, aproven per aclamació el següent Manifest dels Estudiants de Barcelona:

L'inici del curs s'ha caracteritzat per l'intent d'aplicació de la Llei d'Educació i la sistemàtica intervenció de la policia a la majoria de Facultats i Escoles.

La Llei d'Educació és un clar intent d'adequar l'ensenyament, la Universitat, a les necessitats del capitalisme espanyol. Respon a uns interessos classistes i antipopulars enfront dels quals els estudiants ens hem alçat. La resposta que ens han donat ha estat la brutalitat de la policia, la prohibició d'assemblees i les detencions.

Com es concreta aquesta política educativo-repressiva?

En primer lloc, i com a punt clau, *la selectivitat*: abans d'entrar a la Universitat, en primer curs i en el pas del primer al segon cicle. La selectivitat no respon, com ens diuen, a criteris tècnics; és una mesura classista que té com a finalitat regular i frenar la sortida de llicenciats en funció, no de les necessitats del país i del poble, sinó de les de la minoria dominant. Per tant, la lluita contra la selectivitat, avui i aquí, representa oposar-se a la dinàmica mateixa del desenrotllament capitalista.

I a la selectivitat se li ajunten *els plans d'estudi acientífics i irracionals*, les assignatures obligatòries, *els catedràtics ineptes i autoritaris*. Amb això pretenen d'exercir *un control ideològic* sobre nosaltres; que siguem reproductors fidels de la seva ideologia i que servim els seus interessos.

Però a això els estudiants ens hi oposem. Per això a aquestes mesures va lligada indissolublement *l'ocupació policíaca* de les Facultats i la manca de llibertats.

El règim necessita de les autoritats acadèmiques per aplicar la Llei General d'Educació i, en la mesura que el Moviment Estudiant neutralitza les seves funcions, apareix la policia com a única garantia per a mantenir *el seu ordre* i per a l'aplicació de *la seva Llei*.

Totes aquestes mesures no es produeixen en un context isolat. La Llei d'Educació se situa al costat de la Llei Sindical, de la d'Ordre Públic, de l'augment de la repressió; són tot *aspectes de la dictadura franquista*, són els instruments mitjançant els quals hom pretén de mantenir el domini del gran capital i la submissió a l'imperialisme. Són, també, els mecanismes mitjançant els quals *volen imposar la monarquia juancarlista*.

En el darrer any, però, a partir del Consell de Guerra de Burgos, la lluita obrera i popular s'ha incrementat. Les lluites obreres que han culminat amb la vaga dels miners asturians, de la SEAT, de la Roca..., són l'índex més clar de la ferma voluntat popular d'acabar amb la dictadura.

I la Universitat també ha lluitat. Primer fou *la solidaritat amb SEAT*, conscients que la seva lluita ens interessava puix que era contra l'enemic comú. Constantment *contra la policia* i, darrerament, amb aquesta gran ofensiva que es desenrotlla a totes les facultats i escoles *contra la Llei d'Educació i les seves aplicacions*.

A través de les nostres *assemblees*, imposades en molts casos enfront de la policia, hem discutit aquesta problemàtica i hem fixat els objectius de lluita. La *unitat*, l'*organització* i la *massivitat* que en aquest procés hi ha hagut són les nostres millors armes, seran les que donaran continuïtat i força a la nostra lluita. En aquest sentit és important de ressaltar el paper jugat pels Comitès de Curs, impulsant i coordinant la lluita a tots els nivells.

I avui, a través de la unificació d'aquests objectius sorgits i aprovats en les assemblees, a través de la coordinació entre les distintes Facultats i Escoles hem arribat a la celebració d'una *Assemblea de Districte*. Assemblea que constitueix la culminació d'un procés de discussió i de lluita, i que ha de representar el llençament d'un moviment unificat a nivell de Districte. Assemblea que constitueix, en definitiva, la plasmació de la voluntat dels estudiants de Barcelona de lluitar contra la dictadura i la seva política classista i antipopular.

Avui la lluita del Districte passa pels següents punts que han de constituir el programa del Moviment Estudiant de Barcelona:

- No a la Llei General d'Educació.
- Contra la selectivitat.
- Fora la policia de la Universitat.
- Per la reapertura de Medicina i Arquitectura. Contra el tancament de Facultats i Escoles.
- Contra els càtedres ineptes, les autoritats acadèmiques i el control ideològic.
- Per l'ampliació, consolidació i coordinació a tots els nivells dels Comitès de Curs.
- Llibertat pels presos polítics.
- Unitat amb el moviment obrer i popular.
- Per les llibertats polítiques.

Des d'aquí cridem els estudiants de les altres universitats a que s'uneixin a aquesta lluita. A que ens coordinem i llencem una ofensiva a nivell de l'Estat espanyol per impedir que sigui aplicada la Llei General d'Educació.

Es a dir, els estudiants lluitarem al costat del Moviment Obrer, al si d'un ampli Moviment popular, contra el règim que va redactar la Llei d'Educació, que manté la policia a les Facultats i nega les més elementals llibertats polítiques.

Assemblea de Districte de les Universitats de Barcelona

Barcelona, 10 de desembre de 1971